

**Міністерство освіти і науки України
Херсонський державний університет**

Кафедра мовознавства

**В.М. Мелконян, Н.М. Лебедєва, Ю.О. Омельчук
V. M. Melkonyan, N. M. Lebedeva, Yu.O. Omelychuk
В.М. Мелконян, Н.М. Лебедева, Ю.О. Омельчук**

Методичний посібник

**«Навчальні програми дисциплін мовознавчого та лінгводидактичного
циклів: посібник для викладачів та студентів»**

рівнів вищої освіти «бакалавр», «магістр»

спеціальностей:

035.01 Філологія (українська мова та література)

061 Журналістика

014.01 Середня освіта (українська мова та література)

014.02 Середня освіта (українська, англійська мова та література)

6.020303 Філологія (українська мова та література)*

6.020303 Філологія (українська, англійська мова та література)*

(форма навчання денна, заочна)

Херсон 2018

Рекомендовано до видання Вченою
радою Херсонського державного
університету
(протокол від 26 червня 2018 р. №. 13)

Укладачі: В. М. Мелконян – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри мовознавства Херсонського державного університету,
Н.М. Лебедева – кандидат філологічних наук, доцент кафедри мовознавства Херсонського державного університету,
Ю.О.Омельчук – старший викладач кафедри мовознавства Херсонського державного університету,

Рецензенти: доц. Радецька С.В.- кандидат педагогічних наук, доцент кафедри теорії та практики перекладу Херсонського національного технічного університету;
Доц. Ткаченко Л.Л. – кандидат філологічних наук, доцент кафедри практики іноземних мов Херсонського державного університету

У методичний посібник подано навчальні програми з дисциплін англійського циклу. Програми охоплюють основні та спеціальні курси, що читаються викладачами кафедри студентам I – IV курсам та магістрантам. Структура кожної програми містить «Пояснювальну записку», зміст лекційних, практичних модулів та самостійної роботи, рекомендовану літературу.

The methodological manual provides syllabus courses in the English cycle. The programs cover the basic and special courses taught by the faculty members of the I - IV course students and undergraduate students. The structure of each program contains an "Explanatory note", the content of lectures, practical modules and independent work, the recommended literature.

В методическое пособие подано учебные программы по дисциплинам английского цикла. Программы охватывают основные и специальные курсы, которые читаются преподавателями кафедры студентам I - IV курсам и магистрантам. Структура каждой программы содержит «пояснительную записку», содержание лекционных, практических модулей и самостоятельной работы, рекомендованную литературу.

В.М. Мелконян, Н.М. Лебедева, Ю.О. Омельчук **«Навчальні програми дисциплін мовознавчого та лінгводидактичного циклів: методичний посібник для викладачів та студентів» рівнів вищої освіти «бакалавр», «магістр» спеціальностей: 035.01 Філологія (українська мова та література), 061 Журналістика, 014.01 Середня освіта (українська мова та література), 014.02 Середня освіта (українська, англійська мова та література), 6.020303 Філологія (українська мова та література)*, 6.020303 Філологія (українська, англійська мова та література)*(форма навчання денна, заочна) – Херсон: Айлант, 2018. – 92 с.**

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА З ДИСЦИПЛІНИ «ІНОЗЕМНА МОВА (АНГЛІЙСЬКА)»

Програма розроблена

Мелконян Валентиною Миколаївною,
кандидатом педагогічних наук,
доцентом кафедри мовознавства;
Лебедевою Надією Михайлівною,
кандидатом філологічних наук,
доцентом кафедри мовознавства;
Омельчук Юлією Олександрівною,
старшим викладачем кафедри мовознавства.

Предметом вивчення дисципліни «Іноземна мова (англійська)» є іншомовна підготовка висококваліфікованих фахівців, які вільно володіють іноземною мовою. Дисципліна зорієнтована на закріплення фундаментальних знань з англійської мови, практичне використання їх у різних ситуаціях спілкування; на формування необхідних мовленнєвих навичок і вмінь. Зміст курсу організовано за тематичними полями, у межах яких визначаються загальні напрями проектної роботи з урахуванням соціокультурної та професійної проблематики.

Курс іноземної мови є однією з ланок системи „школа – виш – післявишівське навчання (підвищення кваліфікації, самоосвіта)”, продовжує шкільний курс і забезпечує підготовку до подальшої самостійної роботи в професійній сфері.

Міждисциплінарні зв'язки. Вивчення дисципліни «Іноземна мова (англійська)» сприяє інтегрованому навчанню, що реалізується у різних формах, особливе місце серед яких посідає зв'язок вивчення іноземної мови з історією, географією, художньою літературою, культурою країни, мова якої вивчається; зв'язок із журналістикою, медіалінгвістикою, рідною (українською) мовою тощо. Вихід за межі власне мовних фактів, залучення до вивчення іноземної мови матеріалу інших предметів становить сутність інтегрованого навчання і сприяє поглибленню знань студентів, розширює їхній світогляд, розвиває ерудицію та мовленнєву культуру.

Метою курсу є оволодіння студентами іноземною мовою як засобом комунікації для успішного виконання подальшої професійної діяльності, що

визначає кінцеву мету навчання іншомовного спілкування; набуття студентами комунікативної компетенції в усному і писемному мовленні, тобто здатності міжкультурного іншомовного спілкування залежно від конкретної ситуації.

Практична мета: формувати у студентів загальні та професійно орієнтовані комунікативні мовленнєві компетенції (лінгвістичну, соціолінгвістичну і прагматичну) для забезпечення ефективного спілкування в академічному та професійному середовищі.

Освітня мета: формувати у студентів загальні компетенції (декларативні знання, вміння й навички, вміння вчитися); сприяти розвитку здібностей до самооцінки та здатності до самостійного навчання, що дозволить студентам продовжувати навчання в академічному і професійному середовищі як під час навчання у виші, так і після отримання вищої освіти. Освітні цілі реалізуються завдяки читанню пізнавальних текстів іноземною мовою, що дають можливість ознайомитися з історією, географією, традиціями, побутом, сьогоденням країн англomовного світу з метою оволодіння лінгвістичними поняттями.

Пізнавальна: залучати студентів до різних видів академічної діяльності, що активізують і далі розвивають увесь спектр пізнавальних здібностей.

Розвивальна мета: формувати у студентів загальні компетенції з метою розвитку їхньої особистої мотивації (цінностей, ідеалів); зміцнювати впевненість як користувачів мови; формувати позитивне ставлення до оволодіння як мовою, так і культурою англomовного світу.

Соціальна: сприяти становленню критичного самоусвідомлення, вмінь спілкуватися й робити вагомий внесок у розвиток міжнародного середовища, що постійно змінюється.

Соціокультурна мета: досягати широкого розуміння важливих і різнопланових міжнародних соціокультурних проблем з метою, щоб діяти належним чином у культурному розмаїтті професійних та академічних ситуацій.

Виховна мета: виховувати і розвивати у студентів почуття самосвідомості; формувати вміння міжособистісного спілкування, необхідні для повноцінного функціонування як у навчальному середовищі, так і за його межами, що сприяє формуванню світогляду, ціннісних орієнтацій студентів, розвитку їхнього мислення, пам'яті, уяви.

Завданнями вивчення дисципліни «Іноземна мова (англійська)» є:

Практичні – оволодіння іншомовною мовленнєвою діяльністю в основних її видах – говорінні, аудіюванні, читанні і письмі – для здійснення іншомовного міжособистісного спілкування; для формування вмінь виявляти й реалізовувати освітній потенціал іноземної мови як навчального предмета,

включаючи країнознавчу та лінгвокраїнознавчу інформацію в доступній для студентів формі.

Методичні – формування мовної, мовленнєвої, соціокультурної та навчальної компетенцій студентів; удосконалення вмінь творчо застосовувати свої знання під час практичної діяльності.

Пізнавальні – розвивати пізнавальні та інтелектуальні здібності студентів, їхню мовленнєву і творчу активність, ініціативність, уміння самостійно поповнювати свої знання і культуру власного мовлення.

У процесі опанування дисципліни студенти мають оволодіти такими **компетентностями:**

• **лінгвістичною** – знання й розуміння базових знань з навчальної дисципліни; здатність вибудовувати граматично правильні форми і синтаксичні структури, а також розуміти змістові відрізки мови та використовувати їх в тому значенні, в якому вони використовуються носіями мови.

• **методологічною** – здатність до прагматичної діяльності з використанням розроблених підходів, способів і прийомів навчальної діяльності студентів;

• **мовленнєвою** – вправність в оволодінні експресивно-емоційними засобами мови, культури мовлення й культури спілкування;

• **комунікативною** – виховання мотивації до навчання, розвиток мовних, мовленнєвих і комунікативних здібностей; здатність успішно вирішувати завдання взаєморозуміння і взаємодії між носіями мови, дотримуватися норм літературної мови в умовах прямого й опосередкованого спілкування;

• **соціокультурною** – розуміння національних особливостей мови, що вивчається, формування національної свідомості, готовність до міжкультурного спілкування;

• **мультилінгвальною** – здатність оволодіння двома і більше мовами;

• **професійною** – урахування оновленого змісту й структури середньої та вищої освіти, створення умов відповідно до професійного самовизначення особистості; здатність до самореалізації, професійного зростання й мобільності в умовах реформування сучасного суспільства.

Очікувані результати навчання. Вивчення дисципліни спрямоване на формування у студентів таких знань, умінь і навичок:

Виконання поставлених завдань спрямоване на отримання студентами фонетичних, лексичних та граматичних *знань* з англійської мови, формування на їхній основі таких *умінь*: **в аудіюванні:**

- розуміти основні ідеї та розпізнавати відповідну інформацію під час детальних обговорень, дебатів, офіційних доповідей, лекцій, бесід, що тематично пов'язані з навчанням та спеціальністю;

- розуміти в деталях телефонні розмови, які виходять за межі типового спілкування;

- розуміти загальний зміст і більшість суттєвих деталей в автентичних радіо- і телепередачах, пов'язаних з академічною і професійною сферами;

- розуміти складні повідомлення та інструкції академічного та професійного змісту;

- розуміти намір мовця й комунікативні наслідки його висловлювання;

- визначити позицію та думку мовця;

у говорінні: діалогічне мовлення:

- реагувати на основні ідеї та розпізнавати суттєво важливу інформацію під час обговорень, дискусій, офіційних перемовин, лекцій, бесід, що пов'язані з навчанням та професією;

- чітко аргументувати свою думку стосовно актуальних тем в академічному та професійному житті;

- реагувати на телефонні розмови, що виходять за межі типового спілкування;

- виконувати широку низку мовленнєвих функцій і реагувати на них, гнучко користуючись загальноживаними фразами;

монологічне мовлення:

- виступати з підготовленими індивідуальними презентаціями академічного та професійного спрямування;

- продукувати детальний монолог з широкого кола тем, пов'язаних з навчанням та спеціальністю;

- користуватися базовими засобами зв'язку для поєднання висловлювань у чіткій, логічно об'єднаний дискурс.

у читанні:

- розуміти автентичні тексти з підручників, газет, популярних і спеціалізованих журналів та Інтернет-джерел, що пов'язані з навчанням та майбутньою спеціальністю;

- визначати позицію і думку автора в автентичних текстах, пов'язаних з навчанням і спеціальністю;

- розуміти намір автора письмового тексту й комунікативні наслідки висловлювання;

- розуміти деталі у складних рекламних матеріалах, інструкціях, спеціальних текстах;

- розуміти автентичну академічну та професійну кореспонденцію;
- розрізняти стилістичні реєстри усного та писемного мовлення, пов'язані зі спілкуванням з друзями, працедавцями, колегами тощо.

у письмі:

- писати зрозумілі, детальні тексти різного спрямування, пов'язані з особистою та професійною сферами;
- складати у стандартному форматі деталізовані завдання і звіти, пов'язані з навчанням та спеціальністю;
- готувати і продукувати ділову та професійну кореспонденцію;
- користуватися базовими засобами зв'язку для поєднання висловлювань у чіткому, логічно об'єднаному дискурсі.

Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Лексичний матеріал:

Сімейне коло студента. Рідне село або місто проживання. Друзі та спільні інтереси. Захоплення та хобі. Навчання в університеті. Студмістечко. Риси характеру людини. Автобіографія. Заповнення анкети.

Переваги Болонського процесу в Україні. Я – студент факультету філології та журналістики. Молодіжні організації. Студентські свята. Участь студентів у суспільному житті. Традиції університету.

Спілкування та технології. Газети. Телебачення. Особливості ведення розмови по телефону. Роль комп'ютерних технологій та Інтернету в житті сучасного суспільства.

Основні правила складання автобіографії. Написання резюме, ділового листа, електронного листа колезі, листа-запиту англійською мовою. Основні вимоги й правила поведіння під час співбесіди.

Мовний етикет. Особливості ведення бізнесу в різних країнах. Подорожі. Здійснення формальностей під час подорожі. Реєстрація в аеропорту (на вокзалі, в порту). Митний контроль. Сервіс у літаку (потязі, на судні).

У банку. Гроші. Державна та іноземна валюта. Обмін валюти. Відкриття рахунку в закордонному банку. Покупки. Товари продовольчі та промислові. Види крамниць і відділів (у супермаркеті, в аптеці).

Матеріальний світ, що нас оточує. Погодні умови, температура повітря. Природні ресурси України, різноманіття тваринного світу й комах. Родючий ґрунт нашої держави. Країни світу, національності та їхні мови.

Кімнати та меблі в будинку. Предмети одягу та взуття. Заклади харчування. Українська кухня. Традиційний та святковий стіл в Україні. У ресторані (кафе). Англійська та американська їжа. Кухня світу. Дорожні знаки і

правила дорожнього руху. Захворювання та небезпечні хвороби, види ушкоджень та ран.

Типи компаній. Партнерство. Співробітництво. Найвідоміші торгові марки світу. Планування діяльності підприємства. Планування власного бізнесу.

Вирішення питань професійного та академічного характеру. Стан та перспективи розвитку галузі. Сучасна людина і комп'ютер. Реклама і суспільство. Роль вивчення іноземних мов у формуванні особистості майбутнього фахівця.

Граматичний матеріал:

Структура англійського речення. Частини мови. Часи дієслова. Узгодження часів. Пасивний стан дієслова. Способи дієслова. Модальні дієслова. Неособові форми дієслова. Артикль. Типи речень. Пряма і непряма мова.

Змістові модулі навчальної дисципліни

Дисципліна «Іноземна мова (англійська)» містить практичний модуль і модуль самостійної роботи.

1 курс

Змістовий модуль № 1. «Студент та його родина»

Практичний модуль:

- 1.Сімейне коло студента.
- 2.Рідне село або місто проживання.
- 3.Друзі та спільні інтереси. Захоплення та хобі. Навчання в університеті.

Студмістечко.

- 4.Риси характеру людини.

Модуль самостійної роботи:

1. Фонетичний довідник. Структура англійського речення.
2. Автобіографія. Заповнення анкети.

Змістовий модуль № 2. «Студент та його оточення»

Практичний модуль:

1. Переваги Болонського процесу в Україні.
2. Я – студент факультету філології та журналістики.
3. Молодіжні організації.
4. Студентські свята. Участь студентів у суспільному житті. Традиції університету.

Модуль самостійної роботи:

1. Дієслово to be, to have.

2. Робота з текстом за темою змістового модуля.

Змістовий модуль № 3. «Спілкування та технології»

Практичний модуль:

1. Газети.
2. Телебачення.
3. Розмова по телефону.
4. Комп'ютер та Інтернет.

Модуль самостійної роботи:

1. Прийменник.
2. Я – головний редактор журналу/газети (доповідь).
3. Моя улюблена телепередача (презентація).
4. Етикет ведення телефонних розмов англійською мовою (реферат).
5. Індивідуальне читання за фахом.

Змістовий модуль № 4. «Подання заяви на роботу»

Практичний модуль:

1. Моя автобіографія.
2. Написання резюме.
3. Написання ділового листа.
4. Написання листа-запита.

Модуль самостійної роботи:

1. Модальні дієслова.
2. Написання електронного листа колезі (головному редактору газети) з Великобританії.
3. Основні вимоги й правила поведження під час співбесіди (презентація).

2 курс

Змістовий модуль № 1. «Подорожі. Митниця»

Практичний модуль:

1. Мовний етикет.
2. Особливості ведення бізнесу в різних країнах.
3. Реєстрація в аеропорту (на вокзалі, в порту). Митний контроль.
4. Сервіс у літаку (у потязі, на судні).

Модуль самостійної роботи:

1. Прислівник.
2. Здійснення формальностей під час подорожі (складання діалогів).
3. Статті суспільно-політичного характеру для анотування.
4. Презентація рекламного туристичного проспекту.

Змістовий модуль № 2. «Гроші. Обмін валюти. Покупки»

Практичний модуль:

1. У банку. Державна та іноземна валюта.
2. Відкриття рахунку в закордонному банку.
3. Покупки. Товари продовольчі та промислові.
4. Види крамниць та відділів (у супермаркеті, в аптеці).

Модуль самостійної роботи:

1. Пряма і непряма мова.
2. Обмін валюти (складання діалогів).
3. Анутовання газетної статті за фахом.

Змістовий модуль № 3. «Світ навколо нас»

Практичний модуль:

1. Матеріальний світ.
2. Погода.
3. Різноманіття тварин та комах.
4. Країни, національності та їхні мови.

Модуль самостійної роботи:

1. Пасивний стан.
2. Природні ресурси України.
3. Різноманіття тваринного світу й комах у моєму регіоні.

Змістовий модуль № 4. «Щоденне життя»

Практичний модуль:

1. Мій будинок.
2. Здоров'я: захворювання та небезпечні хвороби.
3. Предмети одягу та взуття.
4. Англійська та американська їжа.

Модуль самостійної роботи:

1. Непряма мова.
2. Улюблена страва та меню в ресторані (складання рецепту).
3. Правила дорожнього руху в Україні.

3 курс

Змістовий модуль № 1. «Компанія. Інформація про галузевий підрозділ»

Практичний модуль:

1. Типи компаній.
2. Партнерство. Співробітництво.
3. Планування діяльності підприємства.

4. Планування власного бізнесу.

Модуль самостійної роботи:

1. Узгодження часів.
2. Найвідоміші торгові марки світу (написання реферату).
3. Проведення ділових переговорів (словник-мінімум).

Змістовий модуль № 2. «Вирішення питань професійного та академічного характеру»

Практичний модуль:

1. Стан та перспективи розвитку галузі.
2. Сучасна людина і комп'ютер. Реклама і суспільство.
3. Роль вивчення іноземних мов у формуванні особистості майбутнього фахівця.

Модуль самостійної роботи:

1. Повторення граматичного матеріалу.
2. Словник-мінімум для користувача комп'ютера.
3. Анотування газетної статті за фахом.

Рекомендована література

Основна

1. Business English Essentials / Укл. О.Біленька, А.Павлюк, О.Чепурна – Тернопіль: Видавництво Карп'юка, 2003. – На англ. мові. Ч. 1. – 200 с.
2. Business English Essentials / Укл. О.Біленька, А.Павлюк, О.Чепурна – Тернопіль: Видавництво Карп'юка, 2003. – На англ. мові. Ч. 2. – 236 с.
3. Click on Ukraine / Virginia Evans, Laryssa Kalinina, Inna Samoilyukevych. – EU: Express Publishing, 2011. – 32 p.
4. English Vocabulary in Use. Elementary / Michael McCarthy, Felicity O'Dell. – Cambridge: Cambridge University Press, 2005. – 168 p.
5. English Vocabulary in Use. Pre-intermediate and intermediate / Stuart Redman. – Cambridge: Cambridge University Press, 2003. – 264 p.
6. English Vocabulary in Use. Upper-intermediate and advanced / Michael McCarthy, Felicity O'Dell. – Cambridge: Cambridge University Press, 2000. – 296 p.
7. Tarnopolsky O. Lifestyle communicative behavioral patterns in the USA / O. Tarnopolsky, N. Sklyarenko. –К.: «Фірма «ІНКОС», 2003. – 208 с.
8. Thomson A.J. A Practical English Grammar. Exercises. 1. Third edition. / A.J. Thomson, A.V. Martinet. – Oxford: Oxford University Press, 2004. – 182 p.
9. Thomson A.J. A Practical English Grammar. Exercises. 2 Third edition. / A.J. Thomson, A.V. Martinet. – Oxford: Oxford University Press, 1997. – 200 p.

10. Thomson A.J. A Practical English Grammar. Fourth edition / A.J. Thomson, A.V. Martinet. – Oxford: Oxford University Press, 2001. – 384 p.
11. Ukraine, my Ukraine! = Україно, моя Україно!: навч. посіб. / уклад. С.В. Гапонова. – К.: Знання, 2008. – 336 с.
12. Аракин В.Д. Практический курс английского языка. 1 курс / В.Д. Аракин, Л.И. Селянина. – Москва: Владос, 2006. – 536 с.
13. Аракин В.Д. Практический курс английского языка. 2 курс / В.Д. Аракин, Л.И. Селянина. – Москва: Владос, 2006. – 516 с.
14. Богацкий Ю.С. Бизнес-курс английского языка. Словарь-справочник / Ю.С. Богацкий, Н.М. Дюканова. – М.: Логос, 2004. – 351 с.
15. Буданов С.І., Борисова А.О. Business English / С.І. Буданов, А.О. Борисова. – Х.: ТОРСІНГ ПЛЮС, 2010. – 288с.
16. Верба Л.Г. Граматика сучасної англійської мови / Л.Г. Верба. – К.: ТОВ «ВП Логос», 2004. – 342 с.
17. Воробйова А.В. Методичні рекомендації з вивчення курсу «Іноземна мова (за профілем спрямування)» / А.В. Воробйова, Є.Г. Єремєєва, А.В. Попович. – Херсон: Айлант, 2008. – 104 с.
18. Гужва Т.М. Reasons to Speak. Сучасні розмовні теми / Т.М. Гужва. – Х.: Торсінг Плюс, 2006. – 320 с.
19. Каушанская В.Л. Грамматика английского языка / В.Л.Каушанская, Р.Л. Ковнер, О.Н.Кожевникова, Е.В. Прокофьева, З.М. Райнерс, С.Е. Сквирская, Ф.Я.Цырлина. – М.: «Страт», 2006. – 320 с.
20. Каушанская В.Л. Сборник упражнений по грамматике английского языка / В.Л. Каушанская, Р.Л. Ковнер и др. – М.: «Страт», 2007. – 215 с.
21. Мацелюх І.Р. Відкрий Сполучені Штати Америки / І.Р.Мацелюх. – Тернопіль: Лібра Terra, 2013. – 168 с.
22. Полупан А.П. Ukraine a cultural reader / А.П.Полупан, В.Л.Полупан, В.В. Махова. – Х.: Издательская группа «Академия», 2000. – 164 с.
23. Тучина Н.В. Read and Speak English with Pleasure / Н.В. Тучина, Т.К. Меркулова, В.С.Кузьмина. – К.: Мастер-класс, 2005. – 304с.
24. Черноватий Л.М. Практична граматика англійської мови з вправами: Посібник для студентів вищих закладів освіти. Том 1 / Л.М. Черноватий, В.І. Карабан, І.Ю. Набокова. – Вінниця: Нова Книга, 2005. – 276 с.
25. Черноватий Л.М. Практична граматика англійської мови з вправами: пос. для студ. вищ. закл. освіти. Том 2 / Л.М.Черноватий, В.І. Карабан, І.Ю.Набокова. – Вінниця: Нова Книга, 2006. – 284 с.

Додаткова

1. Advanced Grammar in Use / Martin Hewings. Cambridge University Press. – Cambridge, 2007. – 294 p.

2. Ganshina M.A. English grammar / M.A. Ganshina, N.M. Vasilevskaya. – Moscow: Foreign Language Publishing House, 1964. – 248 p.
3. Intermediate Language Practice: English Grammar and Vocabulary. Michael Vince with Paul Emmerson. Macmillan Publishers Limited. – 2003. – 296 p.
4. Jones Leo Progress to Proficiency: Student's book. – Cambridge, United Kingdom: University Press, 2000. – 314 p.
5. Jones Leo Progress to Proficiency: Teacher's book. – Cambridge, United Kingdom: University Press, 2000. – 192 p.
6. Murphy R. English Grammar in Use / R. Murphy. – Cambridge: Cambridge University Press, 1998. – 379 p.
7. Taylor L. International Express // Intermediate Students Book-Oxford: Oxford University Press, 2001. – 152 p.
8. Бурова И.И. British Festivals / И.И. Бурова. – СПб: Питер Пресс, 1996. – 224 с.
9. Ельнікова Э.П. Keep up your English / Э.П.Ельнікова, З.В.Зарубина, Л.А. Кудрявцева, М.Ф.Ширманова. – М.: Вища школа, 1989. – 272 с.
10. Зарубина З.В. Get on in English / З.В.Зарубина, Л.А.Кудрявцева, М.Ф. Ширманова. – М.: Высшая школа, 2001. – 292 с.
11. Коганов А.Б. Сучасна англійська мова: Розмовні теми (лексика, теми, діалоги, вправи): для школярів, абітурієнтів, студентів / А.Б. Коганов. – К.: А.С.К., 2000. – Кн.1. – 352с., Кн.2. – 352 с.
12. Мисик Л.В. Англійська мова. Комунікативний аспект / Л.В. Мисик. – К.: Атіка, 2000. – 368 с.
13. Старикова Е.Н. British Press Advanced Reading / Е.Н. Старикова, Н.Н. Нестеренко. – К.: «Логос», 2000-352 с.
14. Хачатурова М.Ф. English for Business Contacts / М.Ф. Хачатурова. – К.: Аконт, 2003. – 265с.
15. Situational Dialogues / Michael Ockenden: Revised edition. – Longman. – 1998. – 92 p.

Інформаційні ресурси

1. Where to Study [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.topuniversities.com/where-to-study/home>. – Назва з екрану.
2. The Bologna Process and the European Higher Education Area [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ec.europa.eu/education/policy/higher-education/bologna-process_en. – Назва з екрану.
3. Computers and the Internet [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.esl-lab.com/vocab/v-computers.htm>. – Назва з екрану.

4. Curriculum Vitae (CV) Template [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.thebalance.com/curriculum-vitae-cv-template-2060353>. – Назва з екрану.

5. At the Airport [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.aa.com/i18n/travel-info/at-the-airport.jsp>. – Назва з екрану.

6. Shops and Shopping / The Guardian [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.theguardian.com/lifeandstyle/shops-and-shopping>. – Назва з екрану.

7. Countries and Nationalities. English Vocabulary [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.vocabulary.cl/Basic/Nationalities.htm>. – Назва з екрану.

8. International Foods, Global Cuisine and Recipes [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.epicurious.com/recipesmenus/global/recipes>. – Назва з екрану.

9. All Medical Diseases [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.allmedicaldiseases.com/>. – Назва з екрану.

10. Forbes. Business [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.forbes.com/business/#1cd5e802535f>. – Назва з екрану.

11. Advertising and Society [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ru.coursera.org/learn/role-of-advertising>. – Назва з екрану.

Форма підсумкового контролю успішності навчання

Підсумковий контроль передбачає перевірку рівня засвоєння теоретичних знань і володіння практичними вміннями, сформованими в студентів у результаті вивчення курсу – залік, іспит.

Система оцінювання здійснюється на підставі наступних **критеріїв**:

Оцінка / бали	Критерії оцінювання
Відмінно (A) 90–100 б.	виставляється студентові за повні та міцні знання матеріалу в заданому обсязі, вміння вільно виконувати практичні завдання, передбачені навчальною програмою; за знання основної та додаткової літератури; за вияв креативності у розумінні та творчому використанні набутих знань й умінь
Добре (B, C) 74–89 б.	виставляється студентові за виявлення повних, систематичних знань із дисципліни, успішне виконання практичних завдань, засвоєння основної та додаткової літератури; здатність до самостійного поповнення та оновлення знань. Але у відповіді

	студента наявні незначні помилки
Задовільно (D, E) 60–73 б.	виставляється студентові за виявлення знань основного навчального матеріалу в обсязі, достатньому для подальшого навчання і майбутньої фахової діяльності, поверхову обізнаність з основною і додатковою літературою, передбаченою навчальною програмою; можливі суттєві помилки у виконанні практичних завдань, які студент спроможний усунути з допомогою викладача
Незадовільно (F, FX) 1–59 б.	виставляється студентові, відповідь якого під час відтворення основного програмового матеріалу поверхова, фрагментарна, що зумовлено початковими уявленнями про предмет вивчення. Студент неспроможний до навчання чи виконання фахової діяльності після закінчення вишу без повторного навчання за програмою відповідної дисципліни

Засоби діагностики успішності навчання

Лексичний і граматичний матеріал курсу: усне та письмове опитування, виконання письмових тестових завдань.

Індивідуальне читання за фахом: усне та письмове опитування.

Кожний модуль включає бали за поточну роботу студента на семінарських, практичних заняттях, виконання самостійної роботи, індивідуальну роботу, модульну контрольну роботу.

Виконання модульних контрольних робіт здійснюється в режимі комп'ютерної діагностики або з використанням роздрукованих завдань.

Реферативні дослідження, які виконує студент за визначеною тематикою, обговорюються та захищаються на семінарських заняттях.

Модульний контроль знань студентів здійснюється після завершення вивчення навчального матеріалу модуля.

Кількість балів за роботу з теоретичним матеріалом, на практичних заняттях, під час виконання самостійної та індивідуальної навчально-дослідної роботи залежить від дотримання таких вимог:

- своєчасність виконання навчальних завдань;
- повний обсяг їх виконання;
- якість виконання навчальних завдань;
- самостійність виконання;
- творчий підхід у виконанні завдань;
- ініціативність у навчальній діяльності

**НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА З ДИСЦИПЛІНИ
«ТЕОРЕТИЧНИЙ КУРС АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ»
(ІСТОРІЯ МОВИ)**

Програма розроблена
Мелконян Валентиною Миколаївною,
кандидатом педагогічних наук,
доцентом кафедри мовознавства;

Предметом вивчення є процес ознайомлення студентів з теоретичними основами англійської мови; розвитку їхніх уявлень про англійську мову як систему в діяхронічному та синхронічному аспектах; розкриття особливостей англійської мови в порівнянні з рідною (українською).

Міждисциплінарні зв'язки: історія англійської мови досліджується у тісному зв'язку з філософією, етнолінгвістикою, літературознавством, історією, географією. Цей предмет містить комплекс гуманітарних і точних наук, що спонукає до підвищення фахового рівня майбутнього фахівця.

Мета курсу: ознайомлення студентів з теоретичними основами англійської мови; забезпечення глибокими знаннями з історії мовознавства, з лінгвістичних проблем в синхронії та діяхронії; розкриття особливостей розвитку англійської мови від староанглійської до сучасної; з'ясування основних рис мови з точки зору її історичного розвитку.

Завдання курсу: розглянути питання лінгвістичної семантики, з'ясувати вплив лінгвістичних та екстралінгвістичних факторів на різні історичні процеси розвитку мови; забезпечити розвиток у слухачів загальнокультурного та мультикультурного світогляду; пояснити сучасні мовні аспекти, що відбуваються у фонетиці, лексиці, граматиці з моменту виникнення мови.

У процесі опанування курсу студенти мають оволодіти такими **компетентностями:**

- **загальнолінгвістичною** – здатність до аналізу та узагальнення проблем, що не були висвітлені в попередніх курсах, узагальнення філософських основ сучасного, здобутків вітчизняного, європейського і світового мовознавства;
- **науковою** – здатність до оволодіння методами наукового дослідження мови під час аналізу й застосовування основних положень лінгвістичних теорій у практичній діяльності.
- **комунікативною** – здатність відповідно до основних положень теорії

мовленнєвої діяльності та комунікації, розглядати мовний матеріал як засіб реалізації всіх видів мовленнєвої діяльності, оскільки функціонально-комунікативний підхід і весь курс іноземної мови має комунікативно орієнтований характер;

- **компетентності аналізу** – здатність до узагальнення та практичного застосування основних теоретичних положень мовознавчої науки (визначення основних термінів (система мови, синхронія/діахронія тощо); історичних етапів розвитку мови.

Очікувані результати навчання. Вивчення курсу спрямовано на формування у студентів таких знань, умінь і навичок:

студенти повинні знати: основні теоретичні положення дисципліни, визначення основних термінів (мова, мовні рівні, синхронія, діахронія тощо); історичні віхи розвитку англійської мови.

студенти повинні вміти: аналізувати основні наукові досягнення лінгвістичних досліджень, застосовувати їх під час з'ясування мовних проблем; самостійно опрацьовувати поточну наукову інформацію з граматичних досліджень мови і знаходити в ній елементи, необхідні для впровадження у викладацьку практику.

Інформаційний обсяг навчальної дисципліни:

Вступ. Предмет і завдання курсу історії мови. Мова як засіб спілкування людства і нагромадження суспільного досвіду, збереженого й усталеного у значеннях слів, граматичних категоріях тощо. Взаємозв'язок і взаємовплив мови і суспільства. Лінгвістично релевантні віхи в історії народу. Мова як джерело пізнання, реконструкції фактів з минулого життя її носіїв.

Мова і мовлення у їхньому протиставленні з точки зору потенціального об'єктивного існування та актуального використання. Мова як об'єкт історичного вивчення. Система і структура мови (цілісність, взаємозв'язок її елементів та спосіб внутрішньої організації, об'єднання їх як частин цілісності).

Синхронія та діахронія у дослідженні мови. Лінгвістичні зміни, їхня класифікація. Роль аналогії у зміні парадигм частин мови. Суть історичної лінгвістики. Варіантність форми та значення їх. Виявлення напряму формування системи шляхом порівняння синхронних мовних виразів.

Історичні відомості про Британію до германського завоювання. Кельтська Британія: етнічний склад населення, суспільне, економічне та культурне життя. Римська Британія: колонізація, римська адміністрація, сприйняття римської цивілізації бритами; спорудження доріг, захисних валів, селищ-міст біля римських гарнізонів, розвиток ремісництва і торгівлі, створення елементів

міської культури; романізація соціальної верхівки бритів. Поширення вжитку латинської мови, насамперед у містах. Християнізація бритів.

Завоювання Британії північноморськими племенами германців (середина V ст. н.е.): місця їхнього мешкання на континенті та суспільно-історичні обставини, що спричинилися до переселення англів, саксів, ютів у Британію. Стосунки з корінним населенням, заснування германських держав-королівств, феодалні міжусобиці. Християнізація германського населення Британії (VI ст.), поновлення культурних зв'язків з традиціями континентальної середземноморської культури; шкільна освіта, літературна діяльність перших освічених людей з-поміж англів і саксів. Напади скандинавів на Англію (VIII–IX ст.). Руйнування осередків культури на півночі країни і переміщення їх на південь. Королівство Вессекс на чолі опору скандинавам. Вессекс – центр політично-адміністративного і культурного життя Англії (сер. IX – кінець X ст.).

Джерела відомостей про історію англійської мови: пам'ятки писемності, описи мови сучасниками, давні діалектології. Лінгвістичні засоби здобуття інформації про мову: порівняльно-історичний метод та метод внутрішньої реконструкції.

Періодизація історії англійської мови: принципи і засади виділення окремих періодів щодо напрямку розвитку мови залежно від дії позамовних та мовних факторів.

Давньоанглійський період. Давньоанглійські діалекти та їхні письмові пам'ятки. Техніка письма: руни, латинське острівне письмо. Основні жанри письмової творчості англів і саксів та їхні мовностильові особливості.

Фонологія давньоанглійської мови. Словесний наголос. Система голосних фонем та їхнє походження. Голосні у наголошених та ненаголошених складах. Незалежні (комбінаторні зміни голосних, внаслідок дії умляуту, переломлення та палатальних приголосних). Подовження коротких голосних перед подовжуючими групами приголосних та подовження голосного як компенсація випадіння приголосного. Стягнення голосних. Давньоанглійські дифтонги, їхня структура. Найважливіші діалектні відмінності у вокалізмі давньоанглійської мови.

Система давньоанглійських приголосних. Дзвінки та глухі щілинні приголосні. Палатальні і веларні щілинні, розвиток шиплячих приголосних і аффрикат (асиміляція). Подовження (гемінація) приголосних. Випадання приголосних (позиційне).

Відображення дії фонетичних змін у структурі давньоанглійського слова у порівнянні із спільно германськими зразками структури слова.

Морфологія. Морфологічна структура давньоанглійського слова у порівнянні із спільно індоєвропейським зразком будови слова. Функції морфем – компонентів слова /корінь, суфікс, флоксів/. Індукуючі та неіндукуючі основи, дія аналогії в еволюції морфологічної структури.

Частини мови та їхні граматичні категорії

Іменник. Номінативний зміст іменника як граматичної одиниці мови. Граматичні категорії іменника та спосіб їхнього виразу. Типи відмін давньоанглійських іменників; альтернативні класифікації типів відмін, співвіднесення їхніх відмінкових парадигм із спільно індоєвропейськими та спільно германськими. Синтаксичні функції відмінків.

Займенник. Діалектична природа займенників. Класи давньоанглійських займенників. Спільноіндоєвропейські та спільногерманські елементи у морфемному складі давньоанглійських займенників. Суплетивність у парадигмах особових та деяких вказівних займенників. Ослаблення вказівної семантики у певних узагальнюючо-класифікуючих контекстах; вираження категорії означеності та неозначеності.

Прикметник. Прикметник як граматична одиниця – виразник якості або властивості. Двотипність відміни давньоанглійського прикметника як продовження спільно германської граматичної традиції. Зумовленість вживання форм сильної та слабкої відміни прикметників внутрішньомовними факторами. Ступені порівняння прикметників.

Прислівник. Граматичне значення прислівника як виразника „ознаки ознаки”. Первинні (локальні і темпоральні) та вторинні (якісні) прислівники, спосіб їхнього утворення. Ступені порівняння.

Числівник. Кількісні та порядкові числівники, спільність коренів з германськими та індоєвропейськими числівниками. Входження деяких прикметників до парадигми числівників.

Дієслово. Дієслово як граматичний виразник понять дії, стану, процесу. Граматичні категорії давньоанглійського дієслова. Система давньоанглійських форм і способів як продовження спільногерманської парадигми дієслова. Проблематика існування виду, стану та аналітичних форм дієслова у давньоанглійській мові. Морфологічна класифікація дієслів: сильні, слабкі, претеритопрезентні, атематичні. Парадигми дієвідміни. Неособові форми дієслова (інфінітив, дієприкметник) та їхні структурно-функційні характеристики.

Службові (граматичні) слова: прийменники, сполучники. Первинні і вторинні прийменники. Класи сполучників і сполучних слів та їхнє походження. Синтагматична функціональність прийменників.

Синтаксис. Словосполучення і речення як основні одиниці синтаксичної системи мови. Ієрархічні відносини компонентів словосполучення і речення. Способи оформлення синтаксичних зв'язків у реченні (індоєвропейські та германські зразки). Будова простого речення у мові давньоанглійського періоду: порядок слів, головні і другорядні члени речення, зразки основних типів двоелементних речень.

Одноелементні (безпідметові) речення: неособові і наказові. Заперечні речення (множинність заперечних елементів). Структура запитальних речень.

Способи оформлення підмета у реченні (іменник, займенник, субстантивований прикметник або дієприкметник у називному відмінку).

Типи присудка (простий, складений іменний і дієслівний), способи їхнього виразу. Складений дієслівний присудок з видовим і модальним значенням та семантико-синтаксичні функції особових і не особових форм дієслова у такому присудкові. Напрямок семантичної і функціональної еволюції конструкцій такого типу у германській системі синтаксису.

Оформлення суб'єктивно-об'єктивних відношень у реченні: типи додатків, їхнє граматичне оформлення. Означальні відносини у структурі давньоанглійського речення: позиційні типи означення і способи їхнього виразу. Обставинні слова у реченні: вживання слів різних лексико-граматичних розрядів у цій функції та їхні синтаксичні зв'язки в реченні. Інфінітивні звороти та абсолютні дієприкметникові звороти як засоби розширення предикативного змісту речення.

Складне речення. Складносурядне речення як типовий спосіб граматичного оформлення висловлення, характерний для раннього розвитку синтаксису. Синтаксичні зв'язки у складносурядному реченні на основі інформаційної рівнозначності змістових відносин його частин. Типи сурядних сполучників. Складнопідрядне речення як синтаксичний комплекс, що відображає логічне підпорядкування у змісті висловлювання. Оформлення зв'язків у складнопідрядному реченні: безсполучникове з'єднання, кореляція, сполучники. Проміжні типи речень. Аморфність розмежування паратаксису і гіпотаксису.

Комунікативні типи речень в давньоанглійському тексті. Особливості вживання умовного способу у реченнях різних типів.

Лексика. Етимологічний склад давньоанглійського словника. Слова спільно індоєвропейські, спільногерманські, західногерманські, давньоанглійські, запозичені латинські і кельтські слова. Семантичне розташування словника давньоанглійської мови: загальний фонд, офіційно-ділова, книжна та поетична лексика. Особливості поезики давньоанглійського епосу.

Словотвір. Утворення нових слів від існуючих коренів та основ способом афіксації і чергування голосних. Широке гнізда похідних слів як типова риса давньоанглійської лексики. Найбільш уживані давньоанглійські лексеми. Найбільш уживані давньоанглійські афікси та їхні індоєвропейські і германські генетичні відповідники. Словоскладання у давньоанглійській мові: принципи об'єднання кількох основ у лексичну одиницю, роль наголосу. Первинні і вторинні складні слова. Продуктивність словоскладання у германських мовах. Семантика складних слів побутового і поетичного вжитку.

Середньоанглійський період. Скандинавське завоювання Британії та його наслідки. Завоювання Англії норманами (1066 р.). Перебудова соціально-економічного життя країни і державного ладу на засадах розвиненого феодалізму. Середньоанглійські діалекти та їхні письмові пам'ятки. Французька мова (норманський діалект) – мова державного вжитку і шкільної освіти в Англії. Латинська мова у вжитку церкви і науки. Взаємини трьох мов на території Англії. Розширення сфери вжитку англійської мови (сер. XIII ст.) і піднесення її до рангу державної національно-літературної мови країни (XIV–XV ст.). Роль лондонського діалекту у формуванні національного зразка мови Англії. Суспільні, економічні та культурні фактори, що сприяли утвердженню англійської мови та обмеженню і витісненню французької і латинської мов. Книгодрукування в Англії з 1477р. і його роль у закріпленні тогочасної практики й поширенні лондонського діалекту на інші райони Англії. Елементи французького правопису у письмі середньоанглійського періоду.

Фонологія. Якісні зміни у фонологічній системі: редукція ненаголошених голосних, монофтонгізація давньоанглійських дифтонгів, розвиток нових (середньоанглійських) дифтонгів, якісні зміни фонем. Кількісні зміни: позиційне скорочення голосних, подовження голосних у відкритому складі та перед певними групами. Діалектне варіювання середньоанглійських голосних. Розвиток шиплячих приголосних та аффрикат. Фонемний статус щілинних приголосних. Вокалізація та випадіння щілинних приголосних. Фонетична асиміляція французьких запозичених слів.

Морфологія. Загальний напрямок змін у морфологічній структурі слова, засобах утворення словоформ та у морфологічній системі середньоанглійської мови.

Іменник. Зміни у граматичних категоріях іменника. Середньоанглійські типи відміни іменників та відображення у них тенденції до більшої уніфікації показників числа і відмінка. Історичні та аналогічні форми у відмінковій парадигмі іменника.

Займенник. Розвиток системи займенників у середньоанглійський період. Зміни у підкласі вказівних займенників, розвиток означеного артикля.

Прикметник. Розпад двотипної відміни прикметника, рештки сильної і слабкої відміни у середньоанглійських діалектах. Зникнення: Редукція голосних у суфіксах -*ra-* та -*ost* і новий спосіб утворення порівняльного і найвищого ступеня вживанням *more* і *most*, збереження суплетивності деякими прикметниками.

Числівник. Зникнення відмінкових форм і родових розрізень у кількісних числівників „один–три”, зміни в оформленні одиниць рахунку після двох десятків. Нові числівники романського походження. Розвиток неозначеного артикля з числівника „один” у ненаголошеній позиції.

Прислівник. Поповнення числа прислівників через адвербіалізацію відмінкових форм іменників. Зміни у складі суфіксів прислівників. Зникнення суфіксального способу утворення ступенів порівняння прислівників.

Дієслово. Зміни і парадигмі дієслова у напрямку уніфікації виразу категорії числа, особи, способу як вияв дії процесу редукції кінцевих голосних. Зміни у класах сильних дієслів внаслідок якісних та кількісних змін голосних, що вплинули на чергування кореневого голосного. Вирівнювання дієслівних форм за аналогією. Перехід значної частини сильних дієслів до розряду слабких дієслів. Розвиток слабких дієслів у напрямку регулярності системності. Морфологічна еволюція претеритопрезентних дієслів. Зміни у групі атематичних дієслів. Розвиток аналітичних форм дієслова на основі типізованого складеного присудка з модальним та видовим змістом. Особливості середньо англійського перфекта. Розвиток пасиву як граматичного виразу об'єктної спрямованості дії.

Втрата показників граматичних категорій у неособових формах дієслова: відмінка в інфінітиві та відмінка, роду і числа у дієприкметниках. При інфінітивна частка *to*. Розвиток аналітичних форм інфінітива як вияв його нових дієслівних рис. Уніфікація суфікса дієприкметника I. Розвиток дієслівних рис у морфологічній характеристиці дієприкметника. Варіювання форм дієприкметника II з префіксом та без нього.

Розвиток герундія на основі переорієнтації синтаксичних зв'язків давньоанглійського віддієслівного іменника, набування здатності керувати прямим додатком та входити у синтаксичний зв'язок з обставинними словами. Вербалізація герундія і розвиток аналітичних форм з вищо-часовим значенням та значенням стану.

Синтаксис. Зміни у способах виразу синтаксичних зв'язків у словосполученні і реченні. Тенденція до тісного граматичного й лексичного зближення членів словосполучення як наслідок втрати автономності слова і вироблення усталеного порядку розміщення їх у словосполученні: препозиція безприйменникового означення (прикметник, іменник) та постпозиція

значення, вираженого прийменниковою групою іменника в іменному словосполученні, постпозиція дієслівного додатка і обставинних слів у дієслівному словосполученні.

Розвиток й уточнення прийменникового типу семантико-синтаксичних зв'язків у реченні і словосполученні на основі більш абстрактного значення прийменників у порівнянні з їхнім семантичним змістом у давньоанглійській мові.

Зміни у принципах розрізнення перехідності / неперехідності дієслова: середньоанглійський синтаксичний принцип залежно від наявності / відсутності додатка на відміну від семантичного давньоанглійського принципу. Збільшення числа перехідних дієслів у зв'язку з цим.

Структурна завершеність словосполучення і розвиток слів-замінників як структурних елементів іменного і дієслівного словосполучення.

Просте речення. Основні тенденції у розвитку структури простого речення: зростання взаємозалежності членів речення у зв'язку з його централізацією, розвиток позиційного синтаксису внаслідок усталення порядку членів речення. Обмеження інверсії. Зменшення ролі узгодження і керування. Інтенсифікація прилягання, розвиток складних членів речення, розширення синтаксичних зворотів з неособовими формами дієслова. Зміни у структурі запитального речення. Розширення вжитку речень з формальним підметом. Семантична еволюція давньоанглійських дієслів-зв'язок з модальним значенням і значенням становлення та інтенсивний розвиток нових дієслів-зв'язок. Зміни у способі вираження синтаксичного зв'язку між дієсловом-присудком і додатком.

Позиційність означення і тенденція до максимального зближення означення й означуваного слова: препозиція однослівного означення і постпозиція атрибутивного синтаксичного комплексу та інфінітива. Збільшення кількості означень при одному означуваному як вияв поглиблення синтаксичної перспективи іменника. Широке вживання прийменникових груп іменників як обставинних членів речення.

Складносурядне речення. Зміни у складі сполучників сурядності як виразників змістового і граматичного зв'язку частин складносурядного речення: зникнення старих сполучників з недосить чіткою семантикою та розвиток нових з урахуванням тенденції, конкретизації та уточнення змістових відношень, які здатна передавати система сурядних сполучників.

Складнопідрядне речення. Розвиток сполучників підрядності: переосмислення значення старих сполучників, перехід до сполучників-одиниць інших лексико-граматичних розрядів, запозичення сполучників з інших мов.

Безсполучникове поєднання у складнопідрядному реченні при вираженні атрибутивності і відносності. Формування системи англійської пунктуації.

Лексика. Втрата частини давньоанглійського словника з причин соціального та мовного характеру. Скандинавські лексичні запозичення у середньоанглійській мові, їхній діалектний розподіл та семантичні сфери, формальні ознаки скандинавських запозичень. Запозичення французьких слів (мотивація та хронологія запозичень). Семантичні сфери французьких лексичних запозичень у світлі соціально-економічних і культурних умов життя Англії після норманського завоювання. Порівняння наслідків впливу скандинавської і французької мов на словник середньоанглійської мови. Асиміляція запозичень (фонетична, граматична, лексична).

Словотворення. Занепад словоскладання за германськими зразками складання основ та аблауту. Руйнування давньоанглійської системи дієслівних префіксів. Уживання конверсії. Запозичення французьких словотворчих афіксів і вживання їх з романськими та германськими коренями.

Новоанглійський період. Історичні умови існування і розвитку англійської національної мови. Витіснення місцевих діалектів. Розширення сфери вживання англійської мови у XV–XVII ст. у суспільному і культурному житті Англії. Ранній новоанглійський період як період формування англійської національної літератури. Поширення англійської мови на письмові жанри, що відображали ідеологію Відродження та практичні потреби того часу (навігація, торгівля, грошовий облік, будівництво тощо). Витіснення французької та латинської мов із сфер ужитку. Нормалізації усної і писмної мови, діяльність перших орфоепістів та граматистів.

Змістові модулі навчального курсу

Змістовий модуль 1. Зміни у фонетичній системі від давньоанглійського до новоанглійського періодів.

Лекційний модуль

1. Фонетика давньоанглійського періоду
2. Зміни у фонетичній системі у середньоанглійській та новоанглійській періоди

Семінарський модуль

1. Фонетика давньоанглійського, середньоанглійського та новоанглійського періодів.
2. Граматика давньоанглійського періоду. Іменник. Займенник. Прикметник.

Модуль самостійної роботи:

1. Давньоанглійський період
2. Середньоанглійський період

Змістовий модуль 2. Зміни в граматичній системі та вокабулярі від староанглійського до новоанглійського періодів

Лекційний модуль

1. Граматика давньоанглійського періоду. Іменник. Займенник. Прикметник 2. Граматика давньоанглійського періоду. Дієслово.

3 Зміни у граматичній системі у середньоанглійській та новоанглійській періоди. Іменник. Займенник. Прикметник.

4.Зміни у граматичній системі у середньоанглійській та новоанглійській періоди. Дієслово.

5.Словниковий склад англійської мови різних періодів..

Семінарський модуль

1. Граматика давньоанглійського періоду. Дієслово.

2. Зміни у граматичній системі у середньоанглійській та новоанглійській періоди. Іменник. Займенник. Прикметник.

3. Зміни у граматичній системі у середньоанглійській та новоанглійській періоди. Дієслово

4. Історичні зміни в словниковому складі англійської мови.

Модуль самостійної роботи:

1. Новоанглійський період

2. Варіанти сучасної англійської мови

Рекомендована література

Основна:

1.Брегг М. Приключение английского языка / Мелвин Брегг: Альпина нон-фикшн, 2013.

2.Иванова И.П., Чахоян Л.П. История английского языка. – М.: СПО «Лань», 2001.

3.Иванова И.П., Чахоян Л.П. Практикум по истории английского языка. – М.: СПО «Лань», 2000

4.Ильиш Б.А. История английского языка. – Л.: Просвещение, 1973.

5.Резник Р.В., Сорокина Т.А., Резник И.В. История английского языка: уч. пос. – М., 2001

6.Расторгуева Т.А. История английского языка. – М.: Астрель, 2002.

7.Смирницкий А.И. Лекции по истории английского языка. – М., 2000.

8.Смирницкий А.И. Древнеанглийский язык. – М., 1986.

9.Ярцева В.Н. Развитие национального литературного английского языка. – М., 1969.

10.Blake N.F. A History of the English Language.– London: MacMillan Press LTD, 1996.

Додаткова:

1. Антрушина Г.Б. и др. Лексикология английского языка: учеб. пос. для студ. вузов, обуч. по пед. спец. – М: Дрофа, 2000. – 288 с.
2. Арнольд И.В. Лексикология современного английского языка: пос. для студ. англ. отд. пед. ин-тов. – М.-Л., 1966. – 348 с.
3. Блох М.Я. Теоретическая грамматика английского языка: учеб. для студ. филол. ф-тов. ун-тов и ф-тов. англ. яз. педвузов. – М.: Высшая школа, 1983. – 383 с.
4. Блох М.Я. Теоретические основы грамматики: учебник. – М.: Высшая школа, 2000. – 160с.
5. Грамматика английского языка: Морфология: пос. для студ. пед. ин-тов и ун-тов / под ред. Б.А. Ильиша. – М.: Высшая школа, 1998. – 314 с.
6. Грамматика английского языка: Синтаксис / Н.А. Кобрина, Е.А. Корнеева и др. – М.: Просвещение, 1986. – 160 с.
7. Ілліна А.М. Методичі рекомендації та практичі завдання з курсу „Історія англійської мови.” – Херсон: ХДУ, 1993. – 68 с.
8. Ильиш Б.А. Строй современного английского языка: учеб. по курсу теор. грам. для студ. педагог. ин-тов (на англ. яз.). – Л.: Просвещение, 1971. – 366 с.
9. Леонтьева С.Ф. Теоретическая фонетика английского языка: учеб. для студентов. – М.: Высшая школа, 1988. – 271 с.
10. Мостовий МЛ. Лексикологія англійської мови: підр. для ін-тів і ф-тів іюзем. мов). – Х.: Основа, 1993. – 256 с.
11. Расторгуева Т.А. История английского языка: учебник (на английском языке). – М.: Высшая школа, 1983. – 347 с.
12. Практическая фонетика английского языка: учеб. для фак. англ. яз, пед. ин-тов. / М.А. Соколова, К.П. Гинтовт, Л.А. Кантер и др. – М.: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 1997. – 384 с.
13. Теоретическая фонетика английского языка: учебник для студ. ин-тов и ф-тов иностр. яз. / М.А.Соколова, К.П. Гинтовт, И.С.Тихонова, Р.М.Тихонова. – М.: ВЛАДОС, 1996. – 286с.
- 14.Ткаченко Л. Методичі вказівки до курсу „Теоретична граматики англійської мови”: Методичне видання. – Херсон: Айлант, 2001. – 36 с.
15. Фонетика английского языка. Нормативный курс: учеб. для студ. ин-тов и ф-тов иностр. языков / В.А.Васильев и др. – М.: Высшая школа, 1980. –256 с.
16. L.E. Grinberg, M.D. Kuznets. Exercises in Modern English Lexicology. М.: Foreign Languages Publishing House, 1960. – 237 p.
17. Morgan Dave. A Short History of the British People. – Leipzig: Verlag Enzyklopadie, 1986. –179с.

18. Shaw Harry. McGraw-Hill Handbook of English. – Toronto: McGraw-Hill Ryerson Limited, 1986. – 551 p.

Інформаційні ресурси

1. <http://www.ielanguages.com/enghist.html>
2. <http://www.englishclub.com/english-language-history.htm>
3. <http://www.youtube.com/watch?v=r9Tfbeqyu2U>
4. <http://www.britannica.com/EBchecked/topic/188048/English-language>
5. <http://www.thefreedictionary.com>

Форма підсумкового контролю успішності навчання

Підсумковий контроль (**залік**) передбачає перевірку рівня засвоєння теоретичних знань і володіння практичними вміннями, сформованими в студентів у результаті вивчення курсу і проводиться у формі тестів. Тест зараховується за правильне виконання не менше 70% завдань.

Система оцінювання здійснюється на підставі наступних **критеріїв**:

Зараховано (A) 90–100 б.	студент виявляє всебічні, системні й глибокі знання програмного матеріалу; засвоїв основну та додаткову літературу; оволодів понятійним апаратом; володіє вміннями вільно використовувати англійську мову для розв'язання як типових, так і нетипових практичних ситуацій; має знання синтаксичних, семантичних та фонетичних правил англійської мови; демонструє впевненість й позитивну мотивацію у користуванні англійською мовою; виявляє творчі здібності в розумінні, викладі й використанні навчально-програмного матеріалу;
Зараховано (B, C) 74–89 б.	студент виявляє знання основного програмного матеріалу; засвоїв інформацію з основної та додаткової літератури; володіє понятійним апаратом; володіє вміннями використовувати знання мови для розв'язання типових практичних ситуацій, допускаючи незначні помилки;
Зараховано (D, E) 60–73 б.	студент виявляє значні прогалини в знаннях основного програмного матеріалу; володіє окремими поняттями, допускаючи принципові помилки при використанні їх;
Незараховано (F, FX) 1–59 б.	у студента відсутні знання програмного матеріалу, він не виявляє вмінь зв'язно висловити думку, допускає значну кількість помилок

Засоби діагностики успішності навчання

- усне опитування (індивідуальне та фронтальне) на практичних заняттях;
- поточне тематичне тестування на практичних заняттях;
- виконання контрольних завдань під час поточного контролю знань студентів;
- письмові відповіді на контрольні запитання до тем, винесених на самостійне опрацювання;
- контрольне тестування самостійної роботи;

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА ДИСЦИПЛІНИ « ТЕОРЕТИЧНИЙ КУРС АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ (ЛЕКСИКОЛОГІЯ)»

Програма розроблена
Лебедевою Надією Михайлівною,
кандидатом філологічних наук,
доцентом кафедри мовознавства

Предметом вивчення є процес ознайомлення з теоретичними відомостями і положеннями, що стимулюватимуть самостійний активний підхід студентів до осмислення складних явищ в різних умовах функціонування мови, зокрема, лексиці англійської мови.

Міждисциплінарні зв'язки: лексикологія англійської мови досліджується у тісному зв'язку з філософією, логікою, соціолінгвістикою, літературознавством, історією. Цей предмет вміщує комплекс гуманітарних і точних наук, що спонукає до підвищення інтелектуального рівня майбутнього фахівця-філолога.

Мета курсу: ознайомити студентів з теоретичними основами лінгвістичних дисциплін; охарактеризувати вокабуляр англійської мови як систему; досліджувати розвиток вокабуляру у діахронії та синхронії; навчити студентів виявляти і правильно інтерпретувати мовні явища.

Завдання курсу: допомогти студентам набути навичок лексичного аналізу конкретного мовного матеріалу; навчити їх знаходити і правильно інтерпретувати мовні вияви різних рівнів; формувати навички та розвивати вміння з морфологічного, лексичного та стилістичного аналізу тексту; формувати базис для подальшого вивчення теоретичних курсів.

У процесі опанування курсу студенти мають оволодіти такими **компетентностями:**

- **загальнолінгвістичною** – здатність до поглиблення компетентності аналізу та узагальнення проблем, що не були висвітлені в попередніх курсах, узагальнення філософських основ сучасного, здобутків вітчизняного, європейського і світового мовознавства;

- **загальнонауковою** – здатність до аналізу та розуміння сучасних поглядів на проблеми мовознавства, на основі знань історії розвитку вітчизняного, європейського і світового мовознавства;

- **компетентності аналізу** – здатність до узагальнення та практичного застосування основних теоретичних положень мовознавчої науки (визначення основних термінів)

- **дослідницькою** – здатність оволодіти методами наукового дослідження мови, аналізу й застосування основних положень лінгвістичних теорій у практичній діяльності.

Очікувані результати навчання. Вивчення курсу спрямоване на формування у студентів таких знань, умінь і навичок:

студенти повинні знати: основні теоретичні положення дисципліни, визначення термінів (етимологія, семасіологія, омонімія, синонімія, фразеологія, лексикографія тощо); історичні віхи розвитку словникового складу англійської мови та етапи її дослідження.

студенти повинні вміти: аналізувати основні наукові досягнення лінгвістичних досліджень, застосовувати їх під час з'ясування мовних проблем; самостійно опрацьовувати поточну наукову інформацію з лексикологічних досліджень мови і знаходити в ній елементи, необхідні для впровадження у викладацьку практику.

Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Вступ. Лексикологія як частина мовознавства. Зв'язок лексикології з граматиною, фонетикою та стилістикою. Внесок вітчизняних та зарубіжних учених у розвиток цієї галузі лінгвістики.

Методологічні принципи і методи лексикологічних досліджень в аспекті сучасного мовознавства. Системний характер мовних явищ. Теорія опозицій у вивченні лексики. Використання сучасних методів аналізу (дистрибутивний, трансформаційний і компонентний). Методи моделювання мовних одиниць, кількісні методи, методи використання комп'ютера у дослідженні лексики.

Проблема слова. Слово, як окрема одиниця. Мотивація слів. Поняття тотожності слова. Слово і словоформа. Варіанти слова: фонетичні, морфологічні, семантичні та діалектні. Морфологічний і словотворчий аналіз слова. Слово і морфема. Основні типи морфем в англійській мові та їх співвідношення. Аломорфи. Слова прості і складні. Словотворення і словозміна.

Критерії розмежування слова та морфем, слова і словосполучення.

Словотворення в сучасній англійській мові. Головні та другорядні типи словотворення. Продуктивність типів словотворення, дериваційних моделей афіксів:

а) афіксація: префіксація та суфіксація. Префікси і суфікси, їх класифікація, напівафікси. Гібридні слова;

б) словоскладання в англійській мові: критерії складного слова. Класифікація складних слів;

в) конверсія в сучасній англійській мові, її історичний розвиток. Субстантивація в сучасній англійській мові. Лексикалізація синтаксичних груп;

г) скорочення: скорочені слова, графічні аббревіатури, акроніми, телескопізми.

Семантична структура слова. Значення слова. Головні типи значення слова: лексичне та граматичне. Компоненти лексичного значення: денотативний, конотативний, стилістичний. Структура лексичного значення, семантичні складові. Історична мінливість значень слів. Позамовні і мовні причини переосмислення слів. Зміна значення слова. Основні види переосмислення слів. Метафора і метонімія. Полісемія. Семантична структура полісемічного слова. Два аспекти полісемії.

Синонімія. Джерела синонімії. Функції синонімів, їх класифікація. Стилiстичні аспекти синонімії. Антонімія. Класифікація антонімів. Конверсиви.

Омонімія. Шляхи утворення омонімів. Класифікація омонімів.

Словниковий склад англійської мови як системи. Рухомість словникового складу. Вивчення словникового складу в його розвитку й нерозривному зв'язку з історією народу.

Вирівнювання мови в цілому, єдність мови в її діалектах та її літературному зразку. Специфічні особливості англійської мови: два літературних зразки – британського і американського стандартів – у межах однієї мови. Система та структура мови.

Проблема групування слів (семантичне групування, групування за реальними зв'язками, словотворення тощо). Тематичні та ідеографічні групи. Теорія семантичного поля.

Класифікація словникового складу за стилістичною характеристикою слова.

Фразеологія. Фразеологічні одиниці як елементи словникового складу мови. Фразеологічна одиниця і слово. Фразеологічна одиниця і словосполучення. Шляхи утворення фразеологічних одиниць. Класифікація фразеологічних одиниць у сучасній англійській мові. Прислів'я та приказки.

Етимологічні основи словникового складу сучасної англійської мови. Запозичення з інших мов як відображення культурно-історичних зв'язків між народами. Запозичення з інших мов в англійській мові, джерела запозичень. Асиміляція іншомовної лексики фонетична, граматична, семантична. Типи асимільованих слів.

Кальки. Етимологічні дублети, їх семантична і стилістична диференціація. Інтернаціональна лексика в сучасній англійській мові.

Лексикографія. Типи словників. Характеристика найважливіших словників в англійській мові.

Змістові модулі навчального курсу

Змістовий модуль 1. Проблема слова та його семантичної будови

Лекційний модуль

1. Етимологічні основи словникового складу англійської мови
2. Структура слова в сучасній англійській мові. Будова слів.
3. Семасіологія. Основні типи значення слова .
4. Синонімія. Джерела синонімії. Функції синонімів. Антонімія. Теорія семантичного поля. Омонімія .

Семінарський модуль

1. Етимологічні основи словникового складу англійської мови .
2. Структура слова в сучасній англійській мові. Будова слів .
3. Семасіологія. Основні типи значення слова .
4. Синонімія. Джерела синонімії. Функції синонімів. Антонімія. Теорія семантичного поля. Омонімія .

Модуль самостійної роботи

1. Етимологія лексичних одиниць англійської мови
2. Словотворення в англійській мові. Класифікація складних слів.
3. Значення слова. Головні типи значення слова: лексичне та граматичне.

Змістовий модуль 2. Фразеологія та лексикографія

Лекційний модуль

1. Фразеологічні одиниці як елементи словникового складу мови
Лексикографія. Типи словників
2. Специфічні особливості англійської мови: британський та американський стандарти

Семінарський модуль:

1. Фразеологічні одиниці як елементи словникового складу мови.
Фразеологічна одиниця і словосполучення. Класифікація фразеологічних одиниць в сучасній англійській мові
2. Лексикографія. Типи словників
3. Специфічні особливості англійської мови: британський та американський стандарти

Модуль самостійної роботи

1. Класифікація фразеологічних одиниць сучасної англійської мови.
2. Прислів'я та приказки.

3. Запозичення з інших мов в англійській мові, джерела запозичень. Інтернаціональна лексика в сучасній англійській мові.

4. Характеристика найважливіших словників англійської мови.

Рекомендована література

1. Амосова Н.Н. Основы английской фразеологии. – М., 1963.

2. Антрушина Г.Б., Афанасьева О.В., Морозова Н.Н. Лексикология английского языка. – М.: Дрофа, 2013. – 287 с.

3. Арнольд И.В. Лексикология современного английского языка. – Л., 1973.

4. Бортничук Е.Н., Васильченко Й.В., Пастушенко Л.П. Словообразование в современном английском языке. – К., 1988.

5. Дубенец Э.М. Современный английский язык. Лексикология. Санкт-Петербург, 2004.

6. Квеселевич Д.І., Сасіна В.П. Практикум з лексикології сучасної англійської мови: навч. пос. – Вінниця, 2003.

7. Методичні вказівки до проведення практичних занять з лексикології сучасної англійської мови (Ч. 1) // Укл. О.В. Воронюк. – Херсон, ХДПУ, 1992.

8. Методические указания к курсу лексикологии английского языка для студентов филологического факультета // Сост. Н.М.Лебедева. – Херсон, ХГПИ, 1990.

9. Ніколенко А.Г. Лексикологія англійської мови – теорія і практика. – Вінниця, 2007.

10. Akhmanova O. Lexicology: Theory and Method. – М., 1972.

11. Ginzburg R.S., Khidekel S.S., Khyazeva G.J. A Course in Modern English Lexicology. – М., 1960.

12. Kukharensko U.J. Oral Practice through Stylistic Analysis. – М., 1979.

13. Patridge E. Slang To-day and Yesterday. – London, 1979.

14. Raevska N.M. English Lexicology. – Kiev, 1979.

12. Readings in Modern English Lexicology. – М., 1990.

Інформаційні ресурси

1. <http://www.ielanguages.com/enghist.html>

2. <http://www.englishclub.com/english-language-history.htm>

3. <http://www.youtube.com/watch?v=r9Tfbeqyu2U>

4. <http://www.britannica.com/EBchecked/topic/188048/English-language>

5. <http://www.thefreedictionary.com>

Форма підсумкового контролю успішності навчання

Підсумковий контроль – іспит – передбачає перевірку рівня засвоєння теоретичних знань і володіння практичними вміннями, сформованими у студентів під час вивчення курсу “Лексикологія англійської мови”.

Система оцінювання здійснюється на підставі наступних **критеріїв**:

Відмінно (A) 90–100 б.	студент виявив усебічно-глибокі й системні знання програмного матеріалу; засвоїв основну та додаткову літературу; володіє понятійним апаратом, методами, методиками та інструментами, передбаченими програмою дисципліни, вміння використовувати їх для розв'язання як типових, так і нетипових практичних ситуацій; виявляє творчі здібності в розумінні, викладі й використанні навчально-програмового матеріалу;
Добре (B, C) 74–89	студент виявив знання основного програмного матеріалу; в основному засвоїв інформацію лекційного курсу; оволодів необхідними методами, методиками та інструментами, передбаченими програмою, вміннями використовувати їх для розв'язання типових ситуацій, однак допускає незначні помилки;
Задовільно (D, E) 60–73 б.	студент виявляє значні прогалини в знаннях основного програмного матеріалу; володіє окремими поняттями, методиками та інструментами, однак допускає під час використання їх принципові помилки;
Незадовільно (F, FX) 1–59 б.	у студента відсутні знання програмного матеріалу навіть в лекційному обсязі, він не володіє методами, методиками та інструментами, передбаченими програмою

Засоби діагностики успішності навчання

- усне опитування (індивідуальне та фронтальне) на практичних заняттях;
- поточне тематичне тестування на практичних заняттях;
- виконання контрольних завдань під час поточного контролю знань студентів;
- письмові відповіді на контрольні запитання до тем, винесених на самостійне опрацювання;
- контрольне тестування самостійної роботи;
- іспит в усній формі.

**НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА З ДИСЦИПЛІНИ
«ТЕОРЕТИЧНИЙ КУРС АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ»
(ТЕОРГРАМАТИКА)**

Програма розроблена
Мелконян Валентиною Миколаївною,
кандидатом педагогічних наук,
доцентом кафедри мовознавства;
Лебедевою Надією Михайлівною,
кандидатом філологічних наук,
доцентом кафедри мовознавства;

Предметом вивчення теоретичного курсу англійської мови (теоретичної граматики) є процес ознайомлення студентів з етапами розвитку англійської мови, умовами формування й розвитку її граматичної системи, ознайомлення з сучасними лінгвістичними підходами та тенденціями мовленнєвого вжитку.

Міждисциплінарні зв'язки. Теоретична граматика англійської мови досліджується у тісному зв'язку з філософією, логікою, соціолінгвістикою, літературознавством, історією. Дисципліна спрямована на узагальнення й поглиблення знань студентів з англійської мови у зв'язку з курсами Практики усного та писемного мовлення, стилістики та лексикології англійської мови, інтерпретації тексту, літератури Англії та США, що спонукає до підвищення інтелектуального розвитку майбутнього фахівця-філолога.

Мета курсу: Теоретична граматика в педагогічному виші належить до дисциплін лінгвістичного циклу, загальною метою яких є прищепити студентам міцні та глибокі знання, що розкривають діалектико-матеріалістичне уявлення про стан мови в сукупності і взаємозв'язку її різних сторін, необхідних для безперервного розвитку й удосконалення навчання іноземної мови.

Основними завданнями вивчення дисципліни є:

- висвітлити основи граматичного ладу англійської мови відповідно до сучасного стану лінгвістичних знань та у світлі загального діалектико-матеріалістичного навчання про мову як суспільного явища;

- ознайомити студентів з важливими проблемами сучасних досліджень англійської мови;

- розвивати в студентів уміння застосовувати теоретичні знання з граматики мови з метою практичного використання та викладання англійської мови в школі;

- розвивати в студентів уміння самостійно опрацьовувати поточну наукову інформацію з граматичних досліджень мови і знаходити в ній елементи, необхідні для впровадження у викладацьку практику.

У процесі опанування курсу студенти мають оволодіти такими **компетентностями:**

- **загальнолінгвістичною** – здатність до поглиблення компетентності аналізу та узагальнення проблем, що не були висвітлені в попередніх курсах, узагальнення філософських основ сучасного, здобутків вітчизняного, європейського і світового мовознавства;

- **загальнонауковою** – здатність до аналізу та розуміння сучасних поглядів на проблеми мовознавства, на основі знань історії розвитку вітчизняного, європейського і світового мовознавства;

- **компетентності аналізу** – здатність до узагальнення та практичного застосування основних теоретичних положень мовознавчої науки (визначення основних термінів)

- **дослідницькою** – здатність оволодіти методами наукового дослідження мови, аналізу й застосування основних положень лінгвістичних теорій у практичній діяльності.

Очікувані результати навчання. Вивчення курсу спрямоване на формування у студентів таких знань, умінь і навичок:

студент повинен знати:

- основні теоретичні положення дисципліни;
- умови формування й розвитку граматичної системи англійської мови;
- відомості про етапи розвитку англійської мови, її граматичної будови;
- визначення основних термінів;
- історичні віхи та етапи розвитку граматики англійської мови;
- сучасні лінгвістичні підходи та тенденції мовленнєвого вжитку;

студент повинен уміти:

- аналізувати наукові джерела лінгвістичних досліджень, застосовувати їх під час з'ясування мовних питань;

- самостійно опрацьовувати наукову інформацію і знаходити в ній елементи, необхідні для впровадження у викладацьку практику;

- використовувати набуті знання під час роботи вчителями англійської мови;

- усвідомлювати специфічні особливості англійської мови на сучасному етапі та причини виникнення їх;

- розуміти структуру та систему англійської мови.

Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Мова та мовлення. Граматика як частина мовознавства. Зв'язок граматики з іншими науками. Різновиди граматики: структурна, нормативна, теоретична, практична, комунікативна, історична, синхронна, діахронічна.

Базові поняття граматики сучасної англійської мови. Синтагматичні та парадигматичні зв'язки. Лінгвістичні рівні. Граматична категорія. Граматичне значення. Граматична форма.

Частини мови. Принципи класифікації частин мови. Основні поняття морфології: морфема, морф, аломорфема, семантема. Класифікації морфем. Імплицитні та експлицитні морфеми. Англійська наукова граматична школа (H.Sweet). Американська дескриптивна граматична школа (L.Bloomfield).

Іменник. Проблема граматичних категорій іменника. Категорії числа, роду, відмінку. Означений артикль. Неозначений артикль. Відсутність артикля. Функції артикля у реченні.

Прикметник. Ступені порівняння. Субстантивація прикметників. Транспозиція.

Дієслово. Граматичні категорії часу, способу, виду, стану. Безособові форми дієслова: герундій, інфінітив, дієприкметник. Модальні дієслова.

Базові поняття синтаксису. Синтаксичні зв'язки. Мета вивчення синтаксичної теорії (Minor syntax, Major syntax). Паратактичні, гіпертактичні, соціопредикативні синтаксичні зв'язки. Засоби вираження синтаксичних зв'язків: різні функційні слова; форми словозміни (Agreement, government, closure, enclosure).

Речення – основна синтаксична комунікативна одиниця. Визначення. Структурний, семантичний, прагматичний (комунікативний) аспекти. Трансформаційна граматика (Roberts, Harris, Chomsky). Ядерні (Кернальні) речення. Трансформи. Типи предикації: double-headed, single-headed, explicit predication, implicit predication. **Класифікації речень.** Три напрями інтерпретації речення (Traditional, structural, transformational). Дескриптивна (структурна) граматика. Аналіз речення. **Порядок слів у реченні.** Актуальне членування речення. Інтерпретації понять тема-рема.

Словосполучення – основа речення. Принципи класифікації словосполучення. Юнкція. Нексус. Ендоцентричні та екзоцентричні словосполучення. Формальний, семантичний та функційний опис

словосполучення. Валентність. Головні класи словосполучення. Паратактичні, гіпертактичні, соціопредикативні синтаксичні зв'язки. Засоби вираження синтаксичних зв'язків: різні функційні слова; форми словозміни (Agreement, government, closure, enclosure).

Змістові модулі навчального курсу

Змістовий модуль 1. Структура граматики. Основи морфології.

Лекційний модуль

1. Мова і мовлення. Граматика як частина мовознавства .
2. Граматична категорія. Граматичне значення. Граматична форма Частини мови. Принципи класифікації частин мови.
3. Іменник.
4. Артикль.
5. Прикметник .

Семінарський модуль:

1. Мова і мовлення. Граматика як частина мовознавства. Граматична категорія. Граматичне значення. Граматична форма.
2. Частини мови. Принципи класифікації частин мови .
3. Іменник. Артикль.
4. Прикметник .

Модуль самостійної роботи:

1. Основні поняття граматики сучасної англійської мови.
2. Принципи граматичного аналізу.
3. Синтагматичні та парадигматичні зв'язки у мові

Змістовий модуль 2. Морфологія (продовження).

Лекційний модуль

1. Частини мови. Дієслово
2. Займенник.
3. Прислівник

Семінарський модуль

1. Дієслово. Категорії
2. Займенник.
3. Прислівник

Модуль самостійної роботи:

1. Безособові форми дієслова в англійській та українській мовах
2. Функційна переорієнтація лексичних одиниць на рівні морфології.
3. Дейктики.

Змістовий модуль 3. Синтаксис.

Лекційний модуль

1. Основні поняття синтаксису. Синтаксичні зв'язки
2. Речення – основна синтаксична комунікативна одиниця
3. Класифікації речення. Три напрями інтерпретації речення (Traditional, structural, transformational). Дескриптивна (структурна) граматики. Аналіз за безпосередніми складовими
4. Порядок слів у реченні. Актуальне членування речення, просте речення.
5. Складне речення.

Семінарський модуль

1. Основні поняття синтаксису. Синтаксичні зв'язки.
2. Речення – головна синтаксична комунікативна одиниця. Класифікації речення.
3. Функційна перспектива речення.
4. Складне речення.

Модуль самостійної роботи:

1. Головні члени речення.
2. Другорядні члени речення.

Рекомендована література

1. Воронцова Г.Н. Очерки по грамматике английского языка. – М., 1960.
2. Есперсен О. Философия грамматики. – М., 1958.
3. Иванова И.П., Бурлакова В.В., Почепцов Г.Г. Теоретическая грамматика современного английского языка. – М., 1981.
4. Иртеньева Н.Ф. Грамматика современного английского языка (Теоретический курс). – М., 1956.
5. Лайонз Дж. Введение в теоретическую лингвистику. – М., 1978.
6. Маслов Ю. С. Введение в языкознание. – М., 1975. С. 35–101.
7. Мороховская Э.Я. Основы теоретической грамматики английского языка. – К., 1984.
8. Мухин А.М. Синтаксический анализ и проблема уровней языка. – Л., 1980.
9. Реформатский А.А. Введение в языковедение. – М., 1996.
10. Смирницкий А.И. Морфология английского языка. – М., 1959.
11. Смирницкий А.И. Синтаксис английского языка. – М., 1962.
12. Соссюр Ф. Курс общей лингвистики / де Соссюр Ф. Труды по языкознанию. – М., 1977.
13. Харитонов І.К. Теоретична граматики сучасної англійської мови: навч. пос. – Вінниця, 2008.

14. Щерба Л.В. Языковая система и речевая деятельность. – Л., 1974.
15. Alexander L.G. Longman English Grammar. – London and New York, 1996.
16. Blokh M.Y. A Course in Theoretical English Grammar. – M., 2000.
17. Brody M. Mirror Theory: Syntactic Representation in Perfect Syntax. *Linguistic Inquiry* 31.1. – L., 2000.
18. Bloomfield L. Language. - New York, 1962.
19. Bolinger D. Meaning and Form. – L. – N.Y., 1977.
20. Chomsky N. Language and Mind. – N.Y., 1972.
21. Curme G.O. English Grammar. – N.Y., 1966.
22. Dahl O. Tense and aspect systems. – Oxford, 1985.
23. Fang A.C. and M. Huckvale Enhanced Language Modelling with Phonologically Constrained Morphological Analysis. In Proceedings of International Conference on Acoustics and Speech Signal Processing. – Istanbul, 2000
24. Fries Ch.C. The structure of English. – N.Y., 1952.
25. Ganshina M.A., Vasilevskaja N.M. English Grammar. – Moscow, 1964.
26. Gardiner A.H. The Theory of Speech and Language. – Oxf., 1951.
27. Gleason H.A. An introduction to Descriptive Linguistics. - N.Y., 1961.
28. Huckvale M. Fang A. Experiments in apply morphological analysis in speech recognition and their cognitive explanation, IOA Workshop on Innovation in Speech Processing. – Stratford-on-Avon, 2001.
29. Ilyish B.A. The Structure of Modern English. – Moscow – Leningrad, 1971.
30. Jespersen O. Essentials of English Grammar. – Ldn., 1946.
31. Kruisinga E.A. A Handbook of Present-Day English. – Groningen, 1932.
32. Korsakov A. The Use of Tenses in English. – Lvov, 1969.
33. Leach G., Svartvic J.A. Communicative Grammar of English. – Moscow, 1983.
34. Matthews P. H. Morphology. - Cambridge, 1991.
35. Nida E. Morphology: The descriptive analysis of words. – Ann Arbor, 1965.
36. Poutsma H. A Grammar of Late Modern English. – Groningen, 1929.
37. Quirk R., Greenbaum S., Leech., Svartvic J. A University Grammar of English. – M., 1982.
38. Sinclair J. Collins Cobuild English Grammar. – London, 1996.
39. Strang B. Modern English Structure. – Lnd., 1974.
40. Swan M. Practical English Usage. – M., 1984.
41. Sweet H. A New English Grammar. Logical and Historical. – Oxf., 1903.
42. Thomson A.J., Martinet A.V. A Practical English Grammar for Foreign Students. – Oxford University Press, 1960.

Інформаційні ресурси

1. <http://www.ielanguages.com/enghist.html>

2. <http://www.englishclub.com/english-language-history.htm>
3. <http://www.youtube.com/watch?v=r9Tfbeqyu2U>
4. <http://www.britannica.com/EBchecked/topic/188048/English-language>
5. <http://www.thefreedictionary.com>

Форма підсумкового контролю успішності навчання

Система контролю курсу “Теоретична граматика англійської мови” включає поточний та підсумковий контроль (1 семестр – залік, 2 семестр – залік).

Загальні критерії оцінювання навчальних досягнень студентів

Оцінка	Критерії оцінювання
Зараховано (A) 90–100 б.	отримує студент за повні та міцні знання матеріалу в заданому обсязі, вміння вільно виконувати практичні завдання, передбачені навчальною програмою; за знання основної та додаткової літератури; за вияв креативності у розумінні і творчому використанні набутих знань та умінь.
Зараховано (B, C) 74–89 б.	отримує студент за повні знання матеріалу, успішне виконання практичних завдань; засвоєння основної та додаткової літератури; здатність до самостійного поповнення та оновлення знань. Однак у відповіді студента наявні незначні помилки.
Зараховано (D, E) 60–73 б.	отримує студент за знання основного навчального матеріалу в обсязі, достатньому для подальшого навчання і майбутньої фахової діяльності. Однак студент виявив поверхову обізнаність з основною і додатковою літературою, передбаченою навчальною програмою; У відповіді й під час виконання практичних завдань студент допускає суттєві помилки, які він спроможний усунути лише з допомогою викладача.
Незараховано (F, FX) 1–59 б.	отримує студент за поверхове, фрагментарне, відтворення програмового матеріалу, що зумовлено початковими уявленнями про предмет вивчення. Студент не спроможний до навчання чи виконання фахової діяльності після закінчення вишу без повторного навчання за програмою відповідної дисципліни

Засоби діагностики успішності навчання

Поточний контроль передбачає перевірку рівня та успішності підготовки студентів до семінарських занять.

Форми контролю:

- усне опитування (індивідуальне та фронтальне) на практичних заняттях;
- поточне тематичне тестування на практичних заняттях;
- виконання контрольних завдань під час поточного контролю знань студентів;
- письмові відповіді на контрольні запитання до тем, винесених на самостійне опрацювання;
- контрольне тестування самостійної роботи.

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА З ДИСЦИПЛІНИ «ПРАКТИЧНИЙ КУРС АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ»

Програма розроблена

Мелконян Валентиною Миколаївною,
кандидатом педагогічних наук,
доцентом кафедри мовознавства;
Лебедевою Надією Михайлівною,
кандидатом філологічних наук,
доцентом кафедри мовознавства;
Омельчук Юлією Олександрівною,
старшим викладачем кафедри мовознавства.

Предметом вивчення навчальної дисципліни «**Практичний курс англійської мови**» є засвоєння основних понять і категорій системи сучасної англійської мови, оволодіння мовною та мовленнєвою компетенціями, необхідними для практичного володіння іншомовним мовленням; навчання видам мовленнєвої діяльності (аудіювання, говоріння, читання, письмо).

Застосування **міждисциплінарних зв'язків** під час вивчення курсу «Практичний курс англійської мови» сприяє інтегрованому навчанню, яке реалізується в різних формах, особливе місце серед яких посідає зв'язок мови з історією, географією, художньою літературою, культурою країни, мова якої вивчається, рідною (українською) мовою, філософією, етикою, естетикою, журналістикою, медіалінгвістикою тощо.

Мета курсу полягає у підготовці висококваліфікованих спеціалістів зі знанням англійської мови з урахуванням принципів гуманізації та демократизації освіти, що відповідає соціальному замовленню суспільства і одночасно є реальною для досягнення в конкретних умовах навчання; формування у студентів професійних мовних компетенцій, що сприятиме їхньому ефективному функціонуванню у культурному розмаїтті навчального та професійного середовищ.

Поряд із цим навчання іноземної мови у виші має забезпечити реалізацію практичних, освітніх, розвивальних та виховних цілей.

Освітня мета: формувати у студентів загальні компетенції; сприяти розвитку здібностей до самооцінки та здатності до самонавчання, що дозволить продовжувати навчання в академічному і професійному середовищі.

Пізнавальна: залучати студентів до різних академічних видів діяльності, що активізують і розвивають увесь спектр їхніх пізнавальних здібностей.

Практична мета: формувати у студентів лінгвістичну, комунікативну, мовленнєву, соціолінгвістичну і прагматичну компетенції для ефективного користування мовою в різноманітних ситуаціях соціального, навчально-академічного та професійного спілкування, що уможлиблює безпосередні контакти з представниками інших країн; допоможе долучитися до культури народу, мова якого вивчається.

Розвивальна мета: на основі проблемно-пошукової діяльності розвивати вміння й навички перенесення знань у нову ситуацію; розвивати здібності: мовленнєві (мовної здогадки, логічного викладення думок тощо), інтелектуальні й пізнавальні (пам'ять – слуху й зорову, оперативну та тривалу; увагу – довільну та мимовільну); розвивати вміння самостійно працювати із засобами навчання; готовність до самоосвіти в галузі оволодіння іноземною мовою.

Соціокультурна: досягати розуміння важливих і різнопланових міжнародних соціокультурних проблем, що сприяє формуванню світогляду, ціннісних орієнтацій, позитивного ставлення студентів до оволодіння мовою та культурою англomовного світу, розуміння важливості оволодіння іноземною мовою і потреби користування нею як засобом спілкування.

Завданнями вивчення дисципліни «Практичний курс англійської мови» є: навчити студентів вільно користуватися мовою у професійних, наукових та інших цілях; володіти на відповідному рівні чотирма видами мовленнєвої діяльності; знати синтаксичні, семантичні та фонетичні правила й закономірності розвитку англійської мови; використовувати соціокультурні знання та вміння в іншомовній комунікації; застосовувати культурологічну інформацію у професійній діяльності; реалізовувати наукові дослідження у практичній діяльності; оцінювати й аналізувати власний навчальний досвід та удосконалювати свої навчальні стратегії.

У процесі опанування курсу студенти мають оволодіти такими **компетентностями:**

професійною, комунікативною, що розглядаються як мовна поведінка і є специфічними для академічного і професійного середовища.

Мовна поведінка вимагає набуття **лінгвістичної компетентності** (мовних знань та мовленнєвих умінь), **соціолінгвістичної та прагматичної компетентностей**, необхідних для виконання завдань, пов'язаних з навчанням та майбутньою професійною діяльністю.

Очікувані результати навчання. Вивчення курсу спрямоване на формування у студентів необхідних знань, умінь і навичок:

I курс

Навчальний план першого курсу передбачає:

- розвитку умінь правильно оформляти думки англійською мовою з точки зору фонетики, граматики, лексики;
- посилення уваги на розвиток комунікативної діяльності;
- забезпечення інтегративного розвитку чотирьох видів мовленнєвої діяльності.

Мета:

- розвивати основні вміння студентів, звертаючи особливу увагу на письмо, яке раніше ігнорувалося;
- консулювати фонологічні, граматичні, лексичні знання, необхідні для комунікації в межах тематики першого курсу;
- ознайомлення студентів з новими методами викладання та навчання;
- розвивати соціокультурну компетенцію, спираючись на знання про звичаї та поведінку жителів англомовних країн.

Завдання. Наприкінці першого року навчання *студенти повинні:*

- демонструвати знання системи англійських звуків і ритміки в різноманітних ситуаціях;
- демонструвати знання часів, аспекту, стану дієслова, основних категорій іменника, типів речень, функцій артиклів у мовленні;
- здобути знання з англійської граматичної та фонетичної термінології і показати розуміння різниці між українською та англійською мовами;
- демонструвати лексичні знання з вивчених тем;
- розуміти різні типи аудіотекстів на знайомі теми (подані у нормальному темпі).
- мати розвинуті гнучкі стратегії читання залежно від типу тексту та завдань для читання;
- писати особисті та формальні листи, твори на знайомі теми.

Виконання цих завдань спрямоване на формування англомовної компетенції в **аудіюванні** – студенти повинні розуміти тексти-описи; розповіді; бесіди;

говорінні – студенти повинні складати монологічні та діалогічні висловлювання з тем передбачених програмою;

читанні – студенти повинні розуміти тексти різних типів (розповіді та описи, листівки, статті з газет та журналів, оригінальні художні тексти);

письмі – студенти повинні вміти писати особисті та формальні листівки, твори, короткі доповіді, біографії, описувати предмети.

Фонетичний мінімум. Правила складоподілу та складкоутворення англійської мови. Типи наголосів у слові. Частини синтагми. Інтонція.

Студенти повинні розуміти й використовувати:

- голосні і приголосні звуки англійської мови, адекватно сприймаючи їх зміни у зв'язному мовленні, виділяючи важливу інформацію щодо належного використання логічного наголосу;

- визначати мовні функції висловлювань за допомогою адекватного сприйняття моделей інтонації; виражати почуття і ставлення мовця до неї.

Граматичний мінімум. Часи дієслова. Теперішній неозначений час. Минулий неозначений час. Майбутній неозначений час. Майбутній неозначений час у минулому. Теперішній тривалий час. Минулий тривалий час. Майбутній тривалий час. Майбутній тривалий час з погляду минулого. Теперішній перфектний час. Минулий перфектний час. Майбутній перфектний час. Теперішній перфектно-тривалий час. Минулий перфектно-тривалий час. Пасивний стан дієслова.

Прикметник. Ступені порівняння прикметників.

Займенник. Прислівник. Іменник. Категорія числа і відмінка іменників. Іменники-власні і загальні назви. Артикль. Пряма і непряма мова.

Лексичний мінімум. Студенти повинні вживати близько 1500 слів активно та пасивно.

II курс

Навчальний план II курсу передбачає:

- подальший розвиток умінь та навичок з тем, передбачених планом;
- поетапну підготовку для вивчення мови на III та IV курсі, що передбачає процес поглиблення знань у межах системи мови;

- зосередження на вивченні соціокультурної тематики.

Мета:

- розвивати вміння слухання, читання, говоріння, мовлення та письма.
- розвивати лінгвістичну компетенцію студентів, необхідну для комунікації в межах тематики, що вивчається.

- забезпечити студентів можливістю ознайомлення з історичними, соціальними та культурними особливостями англомовних народів.

Завдання. Наприкінці II курсу студенти **повинні:**

- вміти демонструвати знання з фонетики, морфології та синтаксису;
- оволодіти лексикою, що пов'язана з тематикою курсу;
- виявляти вміння спілкуватися за вивченою тематикою;

- виявляти вміння, необхідні для участі у дискусії, обговоренні питань за вивченою темою;
- розуміти різноманітні види текстів (газетні статті, повідомлення) та брати участь у відповідних комунікативних видах робіт;
- виконувати завдання з домашнього та індивідуального читання;
- писати резюме, офіційні листи, короткі есе, відбиваючи події минулого, плани на майбутнє та висловлюючи свої думки щодо прочитаного;
- демонструвати знання про адміністративний устрій Великої Британії, звичаї, традиції та культуру країни в межах запланованої тематики та вміння користуватися набутими знаннями у спілкуванні.

Виконання перерахованих завдань спрямоване на формування **англомовної компетенції** в у різних видах мовленнєвої діяльності, зокрема, в **аудіюванні** – студенти повинні розуміти та реагувати на загальну і специфічну інформацію у текстах таких видів: інтерв'ю; короткі академічні бесіди; медійні новини; об'яви; бесіди; поширені описи;

говорінні – студенти повинні користуватися різноманітними стратегіями бесіди; підтримувати тривалу бесіду; вільно спілкуватися із співрозмовником; передавати особисте ставлення до значення обговорюваних подій; аргументувати свою думку під час бесіди; чітко висвітлювати питання чи події, що обговорюються; брати ініціативу у процесі бесіди, розвиваючи ті чи інші ідеї; взаємодіяти з групою, подаючи інформацію та генеруючи ідеї; організовувати презентації, що представляють інтереси студентів у межах тематики курсу;

читанні – студенти повинні вміти читати художні тексти; статті; оголошення; доповіді; розуміти текст у деталях; розуміти зв'язок речень у межах абзацу; відслідковувати розвиток подій; визначати ставлення автора до подій та героїв; визначати ідіоми та адекватно розуміти їх; визначати сюжет, тему та ідею прочитаного;

письмі – студенти повинні вміти складати в межах тематики курсу такі тексти: листи, оголошення, резюме, автобіографію, есе, доповіді; висловлювати свої погляди та правильно реагувати на ті, що висловлюються співрозмовником; відтворювати особисте ставлення до подій; вносити уточнення, пояснення тощо; синтезувати й оцінювати інформацію, отриману з різноманітних джерел; представляти факти та ідеї особистого інтересу чи відповідно до академвимог; описувати реальні та уявні події, встановлюючи зв'язки між ідеями; визначати порівняння та протиставлення у тексті; організовувати зміст чітко та в логічній послідовності в межах абзацу та всього тексту; пояснювати переваги та недоліки різноманітних підходів та точок зору до оформлення тексту.

Граматичний мінімум. Наприкінці II курсу студенти повинні вміти використовувати умовний спосіб, модальні дієслова, неособові форми дієслова.

Умовний спосіб: умовний спосіб у підрядних реченнях; умовні речення I типу; умовні речення II типу; умовні речення III типу.

Модальні дієслова. Засоби вираження модальності Can/could; may/might; must/needn't; ought to/should; will/would; shall/should; used to, dare, need, be to, have (got) to.

Морфологічні та синтаксичні особливості модальних дієслів. Неособові форми дієслова. Загальна характеристика. Семантичні особливості, функції неособових форм дієслова. Інфінітив. Інфінітивні конструкції.

Герундій. Герундіальні конструкції. Дієприкметник. Дієприкметникові конструкції.

Лексичний мінімум. Наприкінці II курсу студенти повинні використовувати близько 2500 слів у своїй усній та писемній комунікації. Цей обсяг лексичних одиниць розподіляється рівномірно за темами, що вивчаються («Здоров'я. Хвороби та лікування», «Дозвілля та спорт», «Британія та британці», «Україна та українці», «Подорожі»).

III курс

Навчальний план третього року передбачає:

- зміщення основного фокусу від розвитку граматичної точності та «правильності» мовлення до вільного володіння іноземною мовою;
- опанування тем професійного характеру;
- посилення уваги на розвитку окремих навичок студентів та формування необхідних компетенцій завдяки використанню різноманітного мовного матеріалу та більш складних завдань.

Мета:

- продовжувати розвиток чотирьох основних умінь студентів;
- продовжувати розвиток комунікативної компетенції студентів до рівня, що уможливить використання ними граматичних структур та лексики в усній та писемній комунікації відповідно до умов спілкування;
- продовжувати розвиток розуміння способу життя носіїв мови, їхніх цінностей та поведінки;
- продовжувати набуття студентами академічних знань, необхідних для подальшого розвитку їхніх когнітивних навичок та усвідомлення самих себе.

Завдання. Наприкінці третього року навчання *студенти повинні:*

- розуміти живу розмовну мову або в запису, як зі знайомих, так і нових тем особистого, соціального, академічного та професійного характеру;

- демонструвати активне володіння словниковим запасом, що містить лексику загального та професійного спрямування;

- вільно і правильно послуговуватися мовою під час усної взаємодії на семінарах, лекціях, презентаціях;

- розуміти інформацію, сприйняту імпліцитно та експліцитно з різних типів текстів, включаючи художню літературу, статті, доповіді на загальні та професійні теми в оригіналі;

- уміти писати структуровані ділові листи, есе, доповіді тощо;

- демонструвати знання соціокультурних надбань англомовного світу, бути спроможними спілкуватися англійською мовою, використовуючи ці знання.

Виконання перерахованих завдань спрямоване на формування в студентів **англомовної компетенції**, зокрема, в **аудіюванні** – студенти повинні розуміти та реагувати на загальні та специфічні інформаційні повідомлення таких видів: лекції; доповіді; бесіди; академічні та професійні презентації; інтерв'ю; ток-шоу;

вміти визначати некомпетентну інформацію, що може призвести до непорозуміння, двозначності у висловлюваннях мовця; визначати та інтерпретувати думки, ставлення та емоції мовця, оратора; розуміти значення висловлювання непрямого мовця; розпізнавати і транскодувати почуту інформацію в іншу форму (оформлення нотаток);

говорінні – студенти повинні вміти усно спілкуватися у формі діалогів та монологів на соціальні, академічні та соціально-культурні теми; спілкуватися спонтанно з урахуванням мовленнєвої ситуації; аргументувати власну думку, обмінюватися складною інформацією, давати поради; успішно і вільно проводити спонтанні інтерв'ю; вільно підтримувати розмову з одногрупниками без попередньої підготовки;

читанні – студенти повинні вміти розуміти та відповідати на експліцитну та імпліцитну інформацію, що стосується як знайомих, так і нових для них тем у таких типах текстів: статті та доповіді на загальні та професійні теми, оригінальні художні тексти; чітко розуміти структуру тексту; визначати лексичні засоби, що забезпечують зв'язок між його частинами; виокремлювати головні деталі складних довгих текстів; швидко визначати основний зміст їх та доречність певних положень; визначати погляди, ставлення автора та прихований зміст тексту; визначати лексичну та структурну приналежність тексту до певного жанру; знаходити тропи та стилістичні фігури мовлення, розрізняти літературну та образну мову;

письмі – студенти повинні вміти писати теми професійного та загального змісту, чітко оформлюючи такі види текстів: ділові листи, рецензії про фільми, книги, вистави, резюме, інформаційні доповіді; статті; есе; чітко й точно

висловлювати власні думки; ефективно апелювати до аудиторії; аргументувати власну думку; робити оцінні висновки; різним чином класифікувати інформацію; використовувати усталені фрази ділових листів (набір висловлювань, форми привітання тощо); вказувати на чиєсь ставлення до написаного за допомогою розділових знаків та коментарів.

Граматичний мінімум. Наприкінці третього року навчання студенти повинні вміти вільно використовувати граматичні структури в усному та писемному мовленні; знати принципи синтаксичної організації англійської мови й демонструвати ці знання під час комунікації.

Студенти *повинні вміти* практикувати: іменник, артикль, прислівник, прикметник, активний і пасивний стани дієслова, модальні дієслова, категорія способу дієслова, інфінітив, герундій, дієприкметник, просте речення, порядок слів у реченні, головні члени речення: підмет і присудок. Узгодження підмета і присудка. другорядні члени речення, складне речення, типи складних речень, синтаксичний розбір простого, складного і складеного речення.

Лексичний мінімум. Наприкінці четвертого року навчання студенти повинні вміти оперувати 3500 лексичними одиницями в усній та писемній комунікації. До складу зазначеної кількості лексичних одиниць входять такі, що відносяться до основного списку тематичних лексичних одиниць.

IV курс

Навчальний план IV курсу передбачає:

- якісний розвиток умінь практичного володіння англійською мовою в основних формах та функційних сферах його актуалізації, основи яких було опрацьовано під час навчання на I–III курсах;
- посилення філологічного спрямування процесу навчання, зокрема на практичних заняттях, на яких під час інтерпретації текстового матеріалу студенти мають можливість застосовувати знання з лексикології, граматики, фонетики та історії мови;
- поглиблення англомовної компетенції на основі оригінальних художніх, публіцистичних та суспільно-політичних текстів, що дають можливість опрацьовувати теми, передбачені планом.

Мета:

- розвивати комунікативну компетенцію студентів до рівня, який уможливить їхню комунікацію у реальних ситуаціях в освітній, професійній та особистій сферах;
- поглиблювати розвиток чотирьох основних умінь студентів;
- оволодівати знаннями, необхідними для успішного проведення дискусії, аналізу та дослідження текстів засобами англійської мови;

- формувати навички розуміння культури носіїв мови та бажання й готовності досліджувати різноманітні аспекти суспільного та культурного життя засобами англійської мови.

Завдання. Наприкінці четвертого року навчання *студенти повинні*:

- бути готовими до подальшого поглиблення своїх знань у процесі самостійної роботи над мовним матеріалом;

- уміти спілкуватися мовою, що вивчається, дотримуючись граматичної точності, та спираючись на різноманітні структурні та інтонаційно-мовленнєві зразки, багаті лексикою, що включають ідіоматичні вирази, з достатнім рівнем спонтанності та адекватною лексико-граматичною реакцією у професійній та непрофесійній сферах спілкування;

- читати різностильові тексти на знайомі / незнайомі теми, виявляти й розуміти в них аргументацію, різні точки зору тощо;

- уміти писати структуровані есе, доповіді, анотації тощо;

- демонструвати знання соціокультурних надбань англомовного світу.

Виконання перерахованих завдань спрямоване на формування **англомовної компетенції** в усіх видах мовленнєвої діяльності, зокрема,

аудіюванні – студенти повинні розуміти та реагувати на загальні та специфічні інформаційні повідомлення наступних видів: лекції; обговорення; дебати; теле- та радіопередачі; академпрезентації; диференціювати розмовні стилі, виокремлювати інформацію, що може призвести до непорозуміння, визначати важливі деталі-носії основної інформації;

говорінні – студенти повинні вміти усно спілкуватися у формі діалогів та монологів як на знайомі, так і незнайомі теми згідно з їхніми академічними та соціальними ролями, а у перспективі – і професійними; висловлюватися швидко та спонтанно; послуговуватися широким лексичним запасом; продукувати усне мовлення відповідно до поставленої мети; брати участь в інтерв'юванні (як інтерв'юер та опитуваний); продукувати чітке структуроване мовлення з достатньою логічною структурою;

читанні – студенти повинні вміти розуміти та інтерпретувати інформацію складних та великих за обсягом текстів, що є сферою професійних інтересів студентів і таких, що знаходяться за межами таких текстів; визначати різноманітні жанри та типи дискурсу; з'ясовувати емоційне забарвлення твору; порівнювати тексти за стилістичними особливостями; визначати основні деталі тексту, що вказують на прямі та опосередковані точки зору автора; виявляти засоби виразності у тексті; оцінювати значення виразних засобів у передачі меседжу; визначати екстралінгвістичні особливості; оцінювати релевантність візуального матеріалу;

письмі – студенти повинні вміти писати тексти на теми професійного та загального змісту (доповіді; статті; академічні есе, резюме та коментарі до літературних уривків); висловлювати свої думки прямо та опосередковано, залежно від типу тексту; подавати інформацію, забезпечуючи її прикладами, ілюстраціями, узагальненнями та резюме, цитатами тощо; подавати детальні структуровані поширені описи в стилі, що відповідає жанровим особливостям тексту; висловлювати критичну оцінку літературного твору.

Лексичний мінімум. Наприкінці четвертого року навчання студенти повинні вміти оперувати 4500 лексичними одиницями під час усної та писемної комунікації. До складу зазначеної кількості лексичних одиниць входять такі, що належать до основного списку тематичних лексичних одиниць.

Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

I курс

1. Ідентифікація особистості.

- Про себе.
- Зовнішність та характер.
- Інтереси молодих людей в англomовних країнах та Україні.
- Проблеми юнаків та дівчат в англomовних країнах та Україні.

1. Родинне життя.

- Сімейні зв'язки
- Шлюбні та весільні звичаї в англomовних країнах та Україні.
- Виховання дітей.
- Родинні проблеми. Неповні родини.

2. Рідний дім.

- Будинки та житло.
- Умови проживання.
- У будинку.
- Житлові умови проживання студентів.
- Домашні справи.

3. Їжа та кулінарія.

- Продукти харчування та напої.
- Вживання їжі та напоїв.
- Особливості вживання їжі в англomовних країнах та Україні.

4. Студентське життя і навчання.

- Навчання в університеті.
- Вихідний день студента.
- Звички у навчанні.

5. Пори року і погода.

- Прогноз погоди.
- Обговорення погоди.
- Пори року.

6. До Ваших послуг.

- Використання громадських послуг.
- Типи крамниць.
- Гроші, оплата і ціни товарів та послуг.
- Одяг і мода.

II курс

1. Здоров'я. Хвороби та лікування.

- Хвороби та проблеми здоров'я.
- Візит до лікаря.
- Медичне обслуговування у Великій Британії, США та Україні.
- Здоровий спосіб життя.

2. Дозвілля та спорт.

- Літні та зимові види спорту.
- Спорт та ігри, популярні в англомовних країнах та Україні.
- Олімпійські ігри.

3. Британія та британці.

- Географічне положення.
- Великі та малі міста Великої Британії.
- Лондон. Видатні місця. Подорож містом.

4. Україна та українці.

- Географічне положення.
- Великі та малі міста України..
- Київ. Видатні місця. Подорож містом.

5. Подорожі.

- Види транспорту.
- Подорожування потягом.
- Подорожування пароплавом.

III курс

1. Кінематографія.

- Історія кіно в Україні та англомовних країнах.
- Роль телебачення та кіно в житті людини.
- Жанрове різноманіття продукції кіноіндустрії у світі.
- Улюблений актор, режисер.
- Відгук про відомий фільм.

2. Ніколи не припиняйте вчитися.

- Система середньої освіти в Україні та англомовних країнах.
- Типи шкіл.
- Навчальні плани і програми в англомовних країнах та Україні.
- Проблеми виховання учнів та дисципліни в школі.

3. Мистецтво.

- Напрями мистецтва.
- Тенденції сучасного живопису.
- Музеї та картинні галереї України і світу.
- Улюблений художник.

4. Характер та особистість.

- Зовнішність і характер людини.
- Почуття й емоції.
- Відмінні риси характеру українців, британців, американців.

5. Світ навколо нас.

- Жива природа і навколишнє середовище.
- Проблема забруднення навколишнього середовища та її розв'язання.
- Глобальні проблеми: захист навколишнього середовища.
- Людина – невід'ємна частина природи.

IV курс

1. Вища освіта.

- Система вищої освіти в Україні та англомовних країнах.
- Провідні університети Великої Британії, США та України.
- Життя студентів у британських, американських та українських

університетах.

2. Правосуддя.

- Суди та судові процеси.
- Діяльність правоохоронних органів в англомовних країнах та Україні.
- Права людини.
- Конституція України.

3. Книги та літературні уподобання.

- Літературні жанри.
- Улюблені твори.
- Літературні шедеври Великої Британії та США.

4. Засоби масової інформації.

- Преса.
- Радіо та телебачення.
- Нові інформаційні технології та сучасні засоби комунікації.

5. Людина і музика.

- Музичні напрямки та жанри.
- Молодь і музика.
- Музичні уподобання сучасної молоді.

Змістові модулі навчальної дисципліни

Практичний модуль

I курс

1. Family life.
2. There is no place like home.
3. Student's life.
4. Seasons and weather.

II курс

1. Illnesses and their treatment.
2. Countries and their capitals.
3. Sports and games.
4. Travelling.

III курс

1. Cinema.
2. You never stop learning.
3. Art.
4. People and personalities.

IV курс

1. Education.
2. The system of justice.
3. Music and mass media.

Модуль самостійної роботи

- перегляд фільмів англійською мовою, складання словника, написання резюме (4 – за семестр);
- читання автентичних текстів, складання словників до них, написання переказів до них;
- написання творів з вивчених тем.

Рекомендована література

Основна

1. Redman Stuart English Vocabulary in Use. – Cambridge, United Kingdom: University Press, 1997.
2. Thomson A.J., Martinet A.V. A Practical English Grammar. Exercises. 1 Third edition. Oxford University Press. – Oxford. – 1986.

3. Thomson A.J., Martinet A.V. A Practical English Grammar. Exercises. 2 Third edition. Oxford University Press. – Oxford. – 1986.

4. Thomson A.J., Martinet A.V. A Practical English Grammar. Fourth edition. – Oxford University Press. – Oxford. – 1986.

5. Аракин В.Д., Селянина Л.И. Практический курс английского языка. 1 курс. – Москва: Владос, 2006.

6. Аракин В.Д., Селянина Л.И. Практический курс английского языка. 2 курс. – Москва: Владос, 2006.

7. Аракин В.Д., Селянина Л.И. Практический курс английского языка. 3 курс. – Москва: Владос, 2003.

8. Аракин В.Д., Селянина Л.И. Практический курс английского языка. 4 курс. – Москва: Владос, 2003.

9. Возна М.О., Гапонів А.Б., Васильченко О.Ю., Хоменко Н.С. Англійська мова для перекладачів і філологів. II курс: підручник. – Вінниця: Нова Книга, 2006.

10. Каушанская В.Л., Ковнер Р.Л. и др. Грамматика английского языка. Л., 2001.

11. Каушанская В.Л., Ковнер Р.Л. и др. Сборник упражнений по грамматике английского языка. – М., 2006.

12. Черноватий Л.М., Карабан В.І., Набокова І.Ю. Практична граматики англійської мови з вправами: пос. для студ. вищ. закладів освіти. Том 1. – Вінниця: Нова Книга, 2005.

13. Черноватий Л.М., Карабан В.І., Набокова І.Ю. Практична граматики англійської мови з вправами: пос. для студ. вищ. закладів освіти. Том 2. – Вінниця: Нова Книга, 2006.

14. Черноватий Л.М., Карабан В.І. та ін. Практична граматики англійської мови з вправами: Базовий курс. – Вінниця, 2007.

15. Черноватий Л.М., Карабан В.І. та ін. Практичний курс англійської мови. Частина 1.: підр. для студ. мол. курсів вищ. закладів освіти. – Вінниця, 2005.

Додаткова

1. Alexander L.G. Longman English Grammar. – London and New York, 1996

2. Ganshina M.A., Vasilevskaya N.M. English grammar. – Moscow, 1964.

3. Jones Leo. Progress to Proficiency: Student's book. – Cambridge, United Kingdom: University Press, 2000.

4. Jones Leo. Progress to Proficiency: Teacher's book. – Cambridge, United Kingdom: University Press, 2000.

5. Murphy R. English Grammar in Use. – Cambridge, 1998.

6. Sinclair J., Collins Cobuild English Grammar. – London, 1996.

7. Гордон Е.М., Крылова И.П. A Grammar of Present-Day English. Практическая грамматика английского языка. – М., 1980.
8. Ельникова Э.П. Keep up your English. – М.: Вища школа, 1989,
9. Зарубина З.В. Get on in English. – М.: Вища школа, 2001.
10. Крылова И.П., Гордон Е.М. Сборник упражнений по грамматике английского языка: учеб. пособ. – М., 2007.
11. Холодіна О.Д., Карпенко Н.В. Коваленко Т.В., Кіщенко Ю.В., Радочинська Л.Г. Англійська мова: навч.-метод. пос. для контр. навичок та вмінь практ. володіння англ. мовою. – Херсон, 2000.

Інформаційні ресурси

12. All Medical Diseases [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.allmedicaldiseases.com/>. – Назва з екрану.
13. Art [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://en.wikipedia.org/wiki/Art>. – Назва з екрану.
14. Bergmeier C. Intestinally Related Illnesses and Their Treatment with Natural Therapies [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.semmelweis.de/pdf/80_bergmeier_intestinal_gbr.pdf. – Назва з екрану.
15. Big Profit from Nature Protection [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/science/nature/8357723.stm>. – Назва з екрану.
16. Different Means of Travel!? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ezinearticles.com/?Travel:-Different-Means-of-Travel!&id=5836056>. – Назва з екрану.
17. Disease [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://dic.academic.ru/dic.nsf/eng_rus/526867/disease. – Назва з екрану.
18. Fiction [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://en.wikipedia.org/wiki/Fiction>. – Назва з екрану.
19. Higher education in the United Kingdom [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://en.wikipedia.org/wiki/Category:Higher_education_in_the_United_Kingdom. – Назва з екрану.
20. Higher education in the United States [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://en.wikipedia.org/wiki/Higher_education_in_the_United_States. – Назва з екрану.
21. Higher education in Ukraine [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://en.wikipedia.org/wiki/Higher_education_in_Ukraine. – Назва з екрану.
22. Human Characteristics: What Does it Mean to be Human? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://humanorigins.si.edu/human-characteristics>. – Назва з екрану.

23. Keep Active with Sport in Ukraine [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukraine.com/sport/>. – Назва з екрану.
24. Law of the United States [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://en.wikipedia.org/wiki/Law_of_the_United_States. – Назва з екрану.
25. Music [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://en.wikipedia.org/wiki/Music>. – Назва з екрану.
26. National Cuisines [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.intmedtourism.com/en/cuisine/>. – Назва з екрану.
27. Nature Protection [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.homeenglish.ru/Articles37.htm>. – Назва з екрану.
28. Sport in Ukraine [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://en.wikipedia.org/wiki/Sport_in_Ukraine. – Назва з екрану.
29. Sullivan A. State and Private Schools in England and Wales [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.sociology.ox.ac.uk/documents/working-papers/2002/2002-02.pdf>. – Назва з екрану.
30. The British Education System [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.learnenglish.de/culture/educationculture>. – Назва з екрану.
31. The Law System in Ukraine [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.pravo.vuzlib.org/book_z2214_page_11.html. – Назва з екрану.
32. Ukraine's National Higher Education System [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.edu.kiev.ua/edu_h_e.htm. – Назва з екрану.

Форма підсумкового контролю успішності навчання

Підсумковий контроль передбачає перевірку рівня засвоєння теоретичних знань і володіння практичними вміннями, сформованими в студентів у результаті вивчення курсу – **залік** та **іспит**.

Система оцінювання здійснюється на підставі наступних **критеріїв**:

Оцінка	Критерії оцінювання
«відмінно» (A) 90–100 б.	виставляється студентові за повні та міцні знання матеріалу в необхідному обсязі, вміння вільно виконувати практичні завдання, передбачені навчальною програмою; за знання основної та додаткової літератури; за виявлення креативності у розумінні і творчому використанні набутих знань та умінь
«добре» (B, C) 74–89 б.	виставляється студентові за виявлення повних, систематичних знань із дисципліни, успішне виконання практичних завдань; засвоєння основної та додаткової літератури; здатність до самостійного поповнення та оновлення знань. Але у відповіді студента наявні незначні помилки

«задовільно» (D, E) 60–73 б.	виставляється студентів за виявлення знань основного навчального матеріалу в обсязі, достатньому для подальшого навчання та майбутньої фахової діяльності. Однак студент поверхово обізнаний з основною і додатковою літературою, передбаченою навчальною програмою; допускає суттєві помилки під час виконання практичних завдань, які спроможний усунути лише з допомогою викладача
«незадовільно» (F, FX) 1–59 б.	виставляється студентів, відповідь якого під час відтворення основного програмового матеріалу поверхова, фрагментарна, що зумовлена початковими уявленнями про предмет вивчення. Студент неспроможний до навчання чи виконання фахової діяльності після закінчення вишу без повторного навчання за програмою відповідної дисципліни.

Засоби діагностики успішності навчання.

Поточний контроль знань має на меті виявити якісний рівень знань, умінь і навичок студентів під час аудиторних (лекції, практичні заняття) та індивідуальних занять, перевірки самостійно виконаних студентами завдань, передбачених навчальною програмою дисципліни.

Робота студентів оцінюється на семінарських, практичних заняттях: відповіді на запитання, участь у дискусіях, робота в групах, виконання письмових робіт (експрес-опитування, тест-контроль), виступи з рефератами, презентація самостійних завдань, планів лекцій, практичних занять та ін.

Підсумковий контроль має на меті виконання модульної контрольної роботи як одного із видів контролю знань, що охоплює як основні питання теоретичного курсу, так і практичні завдання різного рівня складності, виявляє практичні вміння та навички, набуті студентом під час вивчення курсу.

Підсумковий контроль включає також виступи студентів з рефератами, участь у конференціях; презентацію самостійних завдань; колоквиум; перевірку домашнього та індивідуального читання.

Кінцевий результат підсумкового контролю – залік (іспит).

Самостійна робота студентів полягає в опрацюванні теоретичних основ лекційного матеріалу; вивченні окремих питань, винесених на самостійне опрацювання; опрацюванні наукової літератури; підготовці до практичних занять; підготовці до модульної контрольної роботи (тестів); читання наукових текстів.

Матеріали для різних видів контролю (поточного і підсумкового), самостійної роботи складено з урахуванням необхідного мінімуму знань, що його повинен засвоїти студент з відповідних тем.

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА З ДИСЦИПЛІНИ «КРАЇНОЗНАВСТВО (ВЕЛИКА БРИТАНІЯ, США)»

Програма розроблена
Мелконян Валентиною Миколаївною,
кандидатом педагогічних наук,
доцентом кафедри мовознавства;

Предметом вивчення дисципліни «Країнознавство (Велика Британія, США)» є процес оволодіння студентами знаннями історії двох країн, географії, державного устрою, історії культури та мистецтва, відносин з іншими країнами, традиціями і звичаями, особливостями розвитку їх у ХХІ ст. та ін.

Предмет вивчення передбачає також процес формування у студентів глибоких та різнобічних «фонових» знань про Велику Британію та США, уміння правильно інтерпретувати національні реалії, мовні позначення яких належать до царини безеквівалентної лексики.

Курс «Країнознавство Великої Британії та США» забезпечує засвоєння фактичного матеріалу, ознайомлення з необхідною лексикою: словами, назвами, термінами, словосполученнями, що позначають історичні й сучасні реалії країн.

Міждисциплінарні зв'язки. Вивчення курсу «Країнознавство» нерозривно пов'язано з практичним курсом англійської мови, історією англійської мови (основні історичні події, етапи соціально-економічного розвитку Британії та США), теоретичним курсом, культурологією (основні етапи та тенденції культурного розвитку англословних країн, характерні риси, досягнення в науці та мистецтві, особливості світосприйняття), міфологією (міф як арсенал художнього мистецтва; засіб міфотворчості), естетикою (естетичні категорії, зміст та форма художнього твору, види мистецтва), філософією, вступом до літературознавства та теорією літератури, історією театру (історія та особливості шекспірівського театру), історією світової літератури (вплив англословної літератури на подальший розвиток світової літературної традиції).

Мета навчальної дисципліни – забезпечити майбутніх учителів глибокими знаннями про країну, мова якої вивчається; навчити їх використовувати набуті знання в педагогічній діяльності, правильно добирати та презентувати на уроках і в позакласних заходах країнознавчу інформацію, дібрану з газет, журналів та інтернет-ресурсів.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Країнознавство (Велика Британія, США)» є:

методичні: стимулювання пізнавальних інтересів у сфері обраної професії;

пізнавальні: розширення світогляду студентів, формування країнознавчої компетентності майбутніх вчителів англійської мови, розвиток творчої активності, оптимізація процесу оволодіння іноземною (англійською) мовою на основі опрацювання країнознавчої інформації.

практичні: вдосконалення підготовки студентів з англійської мови завдяки розширенню словникового запасу з країнознавчої тематики та синтезування вмій у різноманітних видах мовленнєвої діяльності (аудіювання, говоріння, письмо).

У процесі опанування курсу студенти мають оволодіти такими **компетентностями: професійною, комунікативною**, які розглядаються як мовна поведінка, специфічна для академічного і професійного середовища.

Мовна поведінка вимагає набуття **лінгвістичної компетентності** (мовних знань та мовленнєвих умінь), **соціолінгвістичної та прагматичної компетентностей**, необхідних для виконання завдань, пов'язаних з навчанням та роботою.

Очікувані результати навчання. Вивчення курсу спрямоване на формування у студентів таких знань, умінь і навичок:

студенти повинні знати: історію, географію, політичний устрій, освіту, культуру, звичаї і традиції Великої Британії та США.

студенти повинні вміти: відбирати та аналізувати країнознавчі матеріали з періодичної преси з метою використання їх для підготовки до аудиторних занять і самостійної роботи; оперувати знаннями на практичних заняттях, під час виступів і відповідей, написання рефератів.

Інформаційний обсяг навчальної дисципліни Велика Британія

Завдання курсу країнознавства та його місце у загальній системі підготовки вчителів англійської мови. Характер, особливості життя та культури англійського народу, що зумовлені історичними, економічними, політичними та географічними факторами розвитку країни. Значення Великої Британії у світовій економіці та політиці. Велика Британія на карті світу.

Географічне положення Великої Британії. Острів Велика Британія, Північна Ірландія, Гебридські, Шотландські та ін. острови. Протоки і моря, які

омивають острови. Географічне положення, загальна площа, особливості рельєфу та берегові лінії, кліматичні умови; фауна і флора країни. Мінерально-сировинна база королівства.

Англія у феодальний період. Політичне та екологічне становище Англії у феодальний період. Виникнення і розвиток мануфактури, обгородження, розвиток вівчарства. Селянські повстання. Розвиток промисловості та торгівлі, створення торгівельних компаній. Розвиток торговельного флоту.

Створення та укріплення монархічного ладу. Великі географічні відкриття.

Виникнення капіталізму. Англійська буржуазна революція XVII ст. Перемога парламенту. Рух народних мас. Взаємодія буржуазії та земельної аристократії. Економічний розвиток країни після буржуазної революції.

Індустріальна революція. Економічні й соціальні наслідки індустріальної революції, умови праці і життя промислових робітників.

Англія середини XIX ст. Створення англійської колоніальної імперії. Склад і форми залежності в імперії, роль колоній в економіці країни.

Велика Британія у XX ст. Втрата світового індустріального лідерства. Участь у I Світовій війні. Внутрішня та зовнішня політика після I Світової війни. Участь у II Світовій Війні. Розпад Британської імперії. Економічні зміни у II половині XX ст. Участь країни у міжнародних організаціях.

Велика Британія у XXI ст. Внутрішня та зовнішня політика. Особливості економічного розвитку. Етнічний склад населення та еміграційні проблеми.

Населення Великої Британії. Чисельність та етнічний склад населення. Національні та мовні відмінності. Адміністративно-територіальний устрій.

Розміщення населення. Класова структура. Географія щільності населення та її зміни під впливом урбанізації. Особливості професійної структури населення, зміни професійного складу. Класова структура населення.

Державний та політичний устрій Великої Британії. Британська конституція. Особливості конституції. Королівська влада та функції монарха в сучасній Великій Британії.

Гілки влади. Палата громад, її структура та права. Палата лордів, її права та значення. Кабінет міністрів. Виборче право та виборча система країни.

Політичні партії. Основні політичні партії та їхня роль в суспільному та державному житті країни.

Економіка Великої Британії. Характеристика промисловості. Традиційні галузі промисловості. Розвиток нових галузей промисловості та їхнє розміщення. Промисловість і проблеми довкілля. Модернізація промислових підприємств.

Сільське господарство. Значення сільського господарства для економіки країни. Традиційні галузі. Сучасне сільське господарство Великої Британії.

Транспорт. Значення транспорту. Роль автомобільного, повітряного та залізничного транспорту. Морський транспорт, важливі порти.

Економічні райони і міста Великої Британії. Особливості функціонування економічних районів у післявоєнний та сучасний періоди. Щільність населення.

Південна Англія: загальна характеристика промислових і сільськогосподарських особливостей. Столиця країни, порти, університетські центри, промислові міста.

Центральний промисловий район: сировинні ресурси й галузі промисловості. Великі промислові міста району. Сільське господарство приміського типу для обслуговування потреб мешканців міст.

Північна Англія: природні особливості, сільське господарство, галузі промисловості, великі міста.

Шотландія: особливості історичного розвитку, сільське господарство, промисловість та зміни у її структурі. Освоєння нафтових родовищ у Північному морі. Великі міста.

Уельс: природні особливості, вугільна та металургійна промисловість. Великі міста.

Північна Ірландія: економіка, соціально-економічні та політичні проблеми району. Великі міста.

Система освіти. Основи організації, управління освітою. Роль міністерства освіти та органів місцевого самоуправління.

Початкова освіта. Етапи. Типи середніх шкіл та їхня характеристика. Особливості шкільної освіти в Шотландії та Уельсі. Заходи міністерства з поліпшення системи освіти.

Система вищої освіти. Наука. Університети та університетські коледжі. Фінансування університетів. Організація навчання в Оксфордському та Кембриджському університетах. Шотландські університети. Нові університети. Підготовка вчителів.

Розвиток науки і техніки. Організація науково-дослідницької роботи. Фінансування науки. Видатні науковці.

Культура Великої Британії. Внесок митців країни у світову культуру. Джерела формування культури.

Образотворче мистецтво та архітектура. Спадок видатних художників В.Хогарта, Т.Гейнсборо, Дж.Рейнолдса. Модерністські течії в сучасному живописі та скульптурі.

Музеї та картинні галереї. Архітектурні пам'ятники XI–XIVст. (церкви, собори). Архітектура замків XI–XIVст. Стиль університетських споруд в Оксфорді та Кембриджі. Споруди Єлизаветинського періоду. Видатні англійські архітектори XVII–XVIII ст. І.Джоунс та К.Рен. Георгіанський та

Вікторіанський стилі (XVIII–XIX ст.) в архітектурі суспільних закладів і житлових будинків. Сучасні архітектурні традиції.

Музичне життя і театр. Музична культура. Видатні композитори. Лондонський симфонічний оркестр, оркестр Королівської філармонії, хор Лондонської філармонії. Народні музичні традиції. Музичні фестивалі. Сучасні музичні тенденції.

Театральне мистецтво. Лондон – центр театрального життя Великої Британії. Опера і балет. Театр «Ковент Гарден», англійська національна опера, Королівський шекспірівський театр. Сучасні театральні традиції.

Кіно. Мас Медіа. Кіноіндустрія Великої Британії. Популярні актори. Жанри сучасного британського кіно. Відомі кінорежисери.

Періодична преса («серйозна» та «популярна»). Щомісячні та щотижневі журнали (ділові, політичні, сатиричні, жіночі та юнацькі). Політична преса.

Британське радіомовлення. Британське телебачення. Популярні програми. Роль мас медіа у XXI ст.

Традиції та звичаї. Національні особливості британського характеру. Національні свята. Роль традицій. Традиції у суспільному та особистому житті. Національні звичаї складових частин Великої Британії. Характерні риси життя та побуту, зумовлені географічним положенням, кліматом, історичним та економічним розвитком країни.

Спорт у житті британців. Національні види спорту. Сучасні популярні види спорту та ігри. Національні спортивні змагання.

Сполучені Штати Америки

Завдання курсу країнознавства та його місце у загальній системі підготовки вчителів англійської мови. Обумовленість характеру, особливостей способу життя та культури американського народу історичними, економічними, політичними та географічними факторами розвитку країни. Значення США у світовій економіці та політиці. США на карті світу.

Географічне положення США. Особливості географічного положення країни, рельєф, клімат, природні умови, великі ріки та озера. Океани, моря та затоки, що омивають країну. Фауна та флора. Корисні копалини.

Колоніальний період. Війна за незалежність та утворення США.

Відкриття Північної Америки, приєднання американських земель як колоній до Великої Британії. Заселення колоній англійськими поселенцями. Протиріччя між колоніями та Великою Британією, боротьба колоній за незалежність. Декларація незалежності. Війна за незалежність (1775–1783). Утворення США. Конституція США, білль про права. Промислова Північ та рабовласницький Південь.

Рух за скасування рабства. Обрання А.Лінкольна президентом США. Громадянська війна 1861-1865 рр. скасування рабства. Розширення територій США.

Розвиток економіки у другій половині XIX ст. Фактори сприяння розвитку промисловості та сільського господарства. Географічний розподіл праці між промисловою Північчю та сільськогосподарським Півднем. Західна частина США. Розширення США.

США у XX ст. Специфічні риси розвитку економіки країни. Велика Депресія. Політика ФДР. Друга світова війна. Економіка країни у другій половині XX ст. Внутрішня і зовнішня політика.

США на початку XXI ст. Кризові явища в економіці. Проблема безробіття. Внутрішня і зовнішня політика.

Населення США. Формування американської нації. Чисельність населення. Особливості формування американської нації. Імміграція в різні періоди розвитку країни. Етнічний склад населення та його зміни після другої світової війни та наприкінці XX – початку XXI ст. Етнічні групи.

Розміщення населення по території США, географія щільності населення. Міське та сільське населення. Процес урбанізації у XXI ст.

Державний та політичний устрій США. Конституція США. Історія написання конституції. Права американських громадян. Внесення поправок.

Законодавча, виконавча та юридична влада. Конгрес США, палати представників. Сенат. Функції та права складових частин конгресу. Президент США, його апарат.

Судова система. Верховний суд країни.

Політичні партії США. Адміністративно-територіальний поділ країни. Державна влада в штатах.

Виборча система. Вибори в органи місцевого самоврядування. Вибори в конгрес. Вибори президента.

Економіка США Промисловість США. Особливості промислового виробництва, високий технічний рівень виробництва провідних галузей, комп'ютеризація, стандартизація, автоматизація, електронізація виробничих процесів. Швидкий ріст хімічної, електротехнічної, ядерної галузей, електроніки, роботехніки.

Провідні галузі промисловості. Географічне розміщення основних галузей. Кризові явища початку XXI ст.

Сільське господарство. Рівень виробництва та його інтенсифікація. Сезонні робітники та їхня міграція.

Структура сільського господарства, домінування високотоварного, вузькоспеціалізованого господарства. Державний контроль використання землі.

Транспорт. Значення транспорту у зв'язку з обширністю території. Широкий розвиток різноманітних видів транспорту, роль автомобільного, повітряного та трубопровідного транспорту. Роль морського транспорту, важливі порти Атлантичного та Тихоокеанського узбережжя.

Економічні райони і міста США. Промислова Північ, її загальна характеристика. Великі міста нової Англії, Середньо-Атлантичних штатів, приозерного району та західної частини.

Сільськогосподарський Південь, його особливості та значення в національній економіці. Основні міста.

Захід. Його природні та економічні особливості. Розміщення виробництва в прибережних та гірських районах. Сільськогосподарська складова району. Важливі міста Тихоокеанського узбережжя та гірських штатів.

Економіка Аляски і Гавайських островів. Сучасні зовнішньоекономічні зв'язки США.

Система освіти. Децентралізована система управління освітою. Роль міністерства освіти та органів місцевого самоврядування.

Початкова освіта. Елементарна школа. Типи початкової шкільної освіти. Середня освіта. Багатопрофільність в середній школі. Система вибору предметів. Заходи міністерства для оптимізації процесу навчання у школі.

Вища освіта. Наука. Університети і коледжі штатів. Найстаріші елітні університети. Особливості організації навчання в американських університетах та коледжах. Двоступенева система вищої освіти. Дворічні загальноосвітні коледжі. Чотирирічні коледжі. Спеціалізовані коледжі. Система оцінювання. Нові тенденції в організації навчання у вищих учбових закладах країни. Міжнародні програми в галузі вищої освіти.

Досягнення американської науки. Наукові заклади та організації. Фінансування науки. Сучасна науково-дослідницька робота. Видатні науковці.

Культура США Джерела формування культури. Внесок американських митців у світову культуру.

Образотворче мистецтво. Видатні американські художники колоніального періоду. Створення національної школи живопису. Видатні художники та скульптори XIX ст. Модернізм. Реалізм в американському мистецтві. Видатні художники XX – початку XXI ст.

Музеї та картинні галереї. Архітектурні пам'ятники і споруди, що відображають історичний розвиток архітектури. Сучасна архітектура й особливості, притаманні дизайну суспільних закладів і житлових будинків.

Музична культура і театр. Багатогранність та жанрове розмаїття музики. Англійський, шотландський, ірландський, негритянський музичний фольклор.

Симфонічна та інструментальна музика. Вплив європейських композиторів, диригентів та виконавців на розвиток музики в США.

Музична освіта. Консерваторії США. Театральне мистецтво. Нью-Йорк як центр театрального життя країни. Театри Бродвея. Опера та балет. Оперні театри. Видатні співаки. Балетні трупи.

Мас медіа. Кінопромисловість Голівуда. Кінокомпанії Голівуда. Етапи розвитку кіно. Видатні американські кінорежисери та кіноактори. Популярні жанри сучасного американського кіно.

Газетний та журнальний бізнес. Періодичні щотижневі, щомісячні друковані видання. Радіо та телебачення. Централізація джерел інформації. Інформаційні агенції.

Традиції і звичаї. Національні риси американського характеру. Загальнонаціональні свята. Свята та звичаї етнічних груп.

Характерні риси життя та побуту, зумовлені особливостями географічного положення, клімату, історичного та економічного розвитку країни.

Спорт у житті американців. Національні види спорту. Сучасні популярні види спорту. Спортивні змагання.

Змістові модулі навчального курсу.

Курс містить лекційний, семінарський (практичний) модулі і модуль самостійної роботи.

Модуль № 1. Країнознавство Великої Британії:

Лекційний модуль

1. Географія Великої Британії. Клімат. Фауна і флора. Внутрішня і зовнішня політика Великої Британії у XXI ст., її участь у міжнародних організаціях.

2. Історичні процеси в Англії. Римське й германське панування. Англія у XVI ст., громадянська війна у XVII ст., «Славетна революція». Політичні, релігійні, економічні процеси у XVIII ст. Розвиток промисловості і сільського господарства. Британія та її складові частини у XIX ст. Важливі політичні, економічні та суспільні події XX ст. особливості розвитку країни у XXI ст. Економічні регіони Великої Британії.

3. Політична система Великої Британії. Роль монарха в житті країни. Головні політичні партії. Культура.

Семінарський модуль

1. Географія Великої Британії. Клімат. Фауна і флора. Внутрішня і зовнішня політика Великої Британії у XXI ст., її участь в міжнародних організаціях.

2. Історичні процеси в Англії. Римське і германське панування. Англія у XVI ст., громадянська війна у XVII ст., «Славетна революція». Політичні,

релігійні, економічні процеси у XVIII ст. Розвиток промисловості і сільського господарства. Британія та її складові частини у XIX ст. Важливі політичні, економічні та суспільні події XX ст. особливості розвитку країни у XXI ст. Економічні регіони Великої Британії.

3. Політична система Великої Британії. Роль монарха в житті країни. Головні політичні партії.

Модуль самостійної роботи

1. Важливі події XXI століття;
2. Культура;
3. Освіта;
4. Наука.
5. Монархія.

Модуль № 2 Країнознавство США

Лекційний модуль

1. Географічне положення США. Клімат. Населення.

2. Стародавні поселенці Північної Америки, їхній спосіб життя, релігії. Освоєння Північної Америки європейцями, перші поселення. Війна за незалежність. Громадянська війна.

3. Індустріальні процеси у США наприкінці XIX ст. Територія США у XIX ст. Прогресивний рух наприкінці XIX – початку XX ст. Політичні та економічні процеси у США в XX ст. Велика депресія та політика ФДР. Вплив США на хід подій II світової війни.

4. Зовнішня та внутрішня політика у XXI ст. Внутрішні кризові явища. Політична система США та гілки влади. Головні політичні партії, виборча система. Розвиток культури в США.

Семінарський модуль

1. Географічне положення США. Клімат. Населення.

2. Стародавні поселенці північної Америки, їхній спосіб життя, релігії. Освоєння Північної Америки європейцями, перші поселення. Війна за незалежність. Громадянська війна.

3. Індустріальні процеси у США наприкінці XIX ст. Територія США у XIX ст. Прогресивний рух наприкінці XIX – початку XX ст. Політичні та економічні процеси у США в XX ст. Велика депресія та політика ФДР. Вплив США на хід подій II Світової війни.

Модуль самостійної роботи

1. Зовнішня і внутрішня політика у XXI ст. Внутрішні кризові явища.
2. Політична система США та гілки влади.
3. Головні політичні партії, виборча система.

4.Розвиток культури в США.

Рекомендована література

1. Барбарига А.А., Федорова Н.В. Британские университеты. – М., 1979
2. Польская Н.М. Великобритания. Экономические районы и города. – М., 1981
3. Халилова Л. США: История и современность. – М., 2000
4. Armento B.J., Nash G.B. et al. A More Perfect Union. Houghton Mifflin Company, 1997
5. Barber N., Hook J. et al. Question and Answer Encyclopedia. The USA. Bath, UK. Parragon Publishing, 2006
6. Brrrs B.F. World History. Prentice Hall. / Ж., 1984
7. Bell J.J. History of England. СПб., 1995
8. Hunter J.D. Culture Wars: The Struggle to Define America, 1991
9. Roark J.L. Johnson M.P. et al. The American Promise. A history of United States. Bedford Books.- Boston, 1998
10. Stevenson D.K. American Life and Institutions, 1998
11. Tomlins C.L. Law, Labor and Ideology in the early American Republic, 1993.
12. Ельникова Э.П., Зарубина З.В. и др. Keep up your English. – М.: Высшая школа. – 1988.
13. Зарубина З.В., Кудрявцева Л.А. и др. Get on in English. – М.: Высшая школа. – 1988.
14. Рум А.Р.У., Колесников Л.В. и др. Великобритания. Лингвострановедческий словарь. – М., 1980.
15. The Concise Oxford Dictionary. Oxford University Press, 2000.
16. New Webster’s Dictionary of the English Language. Surjeet Publications, 1989.
17. Shargorodskaya E.I., Borovik M.A. The English School. – L., 1983.
18. Періодичне видання “The Digest”

Інформаційні ресурси

<http://www.google.com.ua/>

http://www.philolog.univ.kiev.ua/Lingur/art_49.htm

<http://www.twirpx.com/file/599784/>

Форма підсумкового контролю успішності навчання:

Підсумковий контроль проводиться з метою оцінки результатів вивчення дисципліни. Підсумковий контроль (**залік**) проводиться у формі тестів.

Загальні критерії оцінювання навчальних досягнень студентів

Оцінка	Критерії оцінювання
---------------	----------------------------

Зараховано (А) 90–100 б.	виставляється студентові за повні та міцні знання матеріалу в заданому обсязі, вміння вільно виконувати практичні завдання, передбачені навчальною програмою; за знання основної та додаткової літератури; за вияв креативності у розумінні і творчому використанні набутих знань та умінь
Зараховано (В, С) 74–89 б.	виставляється студентові за виявлення повних, систематичних знань із дисципліни, успішне виконання практичних завдань, засвоєння основної та додаткової літератури, здатність до самостійного поповнення та оновлення знань. Але у відповіді студента наявні незначні помилки
Зараховано (D, E) 60–73 б.	виставляється студентові за виявлення знань основного навчального матеріалу в обсязі, достатньому для подальшого навчання і майбутньої фахової діяльності: за поверхову обізнаність з основною і додатковою літературою, передбаченою навчальною програмою; У відповіді студента наявні суттєві помилки, є вони й у виконаних практичних завданнях. Студент спроможний усунути помилки лише з допомогою викладача.
Незараховано (F, FX) 1–59 б.	виставляється студентові, відповідь якого під час відтворення основного програмового матеріалу поверхова, фрагментарна, що зумовлено початковими уявленнями про предмет вивчення. Студент не спроможний до навчання чи виконання фахової діяльності після закінчення вишу без повторного навчання за програмою відповідної дисципліни

Засоби діагностики успішності навчання.

Поточний контроль знань має на меті виявити якісний рівень знань, умінь і навичок студентів під час аудиторних (лекції, практичні заняття) та індивідуальних занять, перевірки самостійно виконаних студентами завдань, передбачених навчальною програмою дисципліни.

Робота студентів оцінюється на семінарських, практичних заняттях: відповіді на запитання, участь у дискусіях, робота в групах, виконання письмових робіт (експрес-опитування, тест-контроль), виступи з рефератами, презентація самостійних завдань, планів лекцій, практичних занять та ін.

Підсумковий контроль має на меті виконання модульної контрольної роботи як одного із видів контролю знань, що охоплює як основні питання теоретичного курсу, так і практичні завдання різного рівня складності, виявляє практичні вміння та навички, набуті студентом під час вивчення курсу.

Підсумковий контроль включає також підготовку та виступи з рефератами; участь студентів у підсумковій конференції; презентацію самостійних завдань; індивідуальна бесіда з визначених на залік питань; колоквиум з основних тем курсу.

Форми контролю: усне опитування, письмовий виклад теоретичного матеріалу, тестування.

- усне опитування (індивідуальне та фронтальне) на практичних заняттях;
- поточне тематичне тестування на практичних заняттях;
- виконання контрольних завдань під час поточного контролю знань студентів;
- письмові відповіді на контрольні запитання до тем, винесених на самостійне опрацювання;
- контрольне тестування самостійної роботи;

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА З ДИСЦИПЛІНИ «ЛІТЕРАТУРА БРИТАНІЇ ТА США»

Програма розроблена
Лебедевою Надією Михайлівною,
кандидатом філологічних наук,
доцентом кафедри мовознавства.

Предметом вивчення навчальної дисципліни «Література Британії та США» є англо-американська література як невід’ємна частина світового художнього процесу, що має свою специфіку в контексті певної історичної епохи. Дисципліна є етапом підготовки фахівця з англійської мови та літератури. Курс передбачає ознайомлення студентів з особливостями формування і функціонування англійської та американської літератур, створення цілісного уявлення про літературний процес Англії та США в різні історичні епохи.

Міждисциплінарні зв’язки. Вивчення історії літературного процесу Британії та США нерозривно пов’язано з вивченням англійської мови, історії англословних країн (знання основних історичних подій, етапів соціально-економічного розвитку Британії та США), культурологією (знання основних етапів та тенденцій культурного розвитку англословних країн, їх характерних рис, досягнень у науці та мистецтві, особливостей світосприйняття), міфологією (міф як арсенал художнього мистецтва; засіб для міфотворчості), естетикою (естетичні категорії, зміст та форма художнього твору, види мистецтва), філософією, вступом до літературознавства та теорією літератури, історією театру (історія та особливості шекспірівського театру), історією світової літератури (вплив англословної літератури на подальший розвиток світової літературної традиції).

Мета курсу – забезпечення системних знань з літератури Англії та США, поглиблення навичок володіння англійською мовою.

Вивчення літератури країн, мова яких вивчається, дозволяє майбутньому фахівцю долучитися до культури цих держав, виховує дбайливе й поважне ставлення до неї, розвиває та збагачує загальногуманітарні здібності студентів.

Завдання курсу:

- сформувати цілісне уявлення про літературний процес в Британії та США, його своєрідність в різні культурно-історичні епохи, особливості творчого спадку найвидатніших представників літературних напрямків;
- окреслити теми та образи англомовної літератури, які увійшли до арсеналу «вічних» образів світової літератури, простежити специфіку їх використання в літературному процесі;
- розглянути вплив мистецтва й літератури англомовних країн на мистецтво і літературу рідного народу, зокрема, ознайомити з перекладацькою діяльністю українських культурних діячів, що зверталися до творів британських та американських авторів;

У процесі опанування курсу студенти мають оволодіти такими **компетентностями: професійною, комунікативною**, які розглядаються як мовна поведінка, що є специфічною для академічного і професійного середовища.

Мовна поведінка вимагає набуття **лінгвістичної компетентності** (мовних знань та мовленнєвих умінь), **соціолінгвістичної та прагматичної компетентностей**, що є необхідними для виконання завдань, пов'язаних з навчанням та роботою.

Очікувані результати навчання. Вивчення курсу спрямоване на формування у студентів таких знань, умінь і навичок:

студенти повинні знати:

- головні поняття та терміни, пов'язані з розвитком англомовної літератури та культури;
- основні етапи літературного процесу в Британії та США та давати їм характеристику;
- знати провідних представників британської й американської літератур, напрями, до яких вони належать;
- зміст художніх текстів англо-американських митців;
- вплив англомовної літератури на розвиток світового літературного процесу.

студенти повинні вміти:

- аналізувати літературно-історичні явища англомовної літератури;
- швидко і вправно орієнтуватись у літературному процесі Британії та США;
- аналізувати мовою оригіналу художні твори, передбачені програмою;

- писати англомовні рецензії на твори будь-якого жанру;

Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

1. Англійська література Середньовіччя та епохи Відродження

Культура англо-саксів. Особливості алітераційного вірша. Тематика давньоанглійської та середньоанглійської поезії. «Беовульф» – найвидатніша пам'ятка англосаксонської літератури: композиція, стилістика твору.

Джеффри Чосер: біографія, основні твори. «Кентерберійські оповідання»: композиція, персонажі, літературні жанри, представлені у творі.

Історичні передумови Відродження. Поняття гуманізму. Характерні риси англійського Ренесансу. Естетика елизаветинців. Творчість Е. Спенсера. «Королева фей». Спенсерська строфа.

Розвиток англійської драми. «Університетські уми».

Життєвий і творчий шлях Уільяма Шекспіра. «Шекспірівське питання». Комедії в творчості Шекспіра. Історичні п'єси Шекспіра: цикли англійських та римських п'єс. Великі трагедії Шекспіра, їх спільні риси. Аналіз трагедії «Гамлет»: проблематика, персонажі. Сонети Шекспіра, їх відмінність від сонетів інших елизаветинців.

2. Англійська література XVII–XVIII століть

Метафізична поезія XVII ст. Творчість Джона Донна.

Творчість Джона Мільтона. «Загублений рай»: сюжет, композиція, характеристика образів. Білий вірш.

Творчість Дж. Баньярда. «Шлях пілігрима».

Філософська думка 18 ст. Естетика Просвітництва.

Періодизація Просвітництва. Основні представники і літературні форми.

Творчість Д. Дефо. «Робінзон Крузо».

Творчість С. Річардсона. Розвиток психологічного роману («Памела», «Кларисса»).

Сатиричний метод Дж. Свіфта. «Пригоди Гуллівера».

Сентименталізм у творчості Л. Стерна. «Тристрам Шенді».

Творчість Г. Філдінга. «Пригоди Тома Джонса, знайди» як кульмінація просвітницького роману.

3. Романтизм в англійській та американській літературі

Історичні передумови романтизму.

Естетика романтизму.

Міф у творчості У. Блейка.

Творчість Р. Бернса.

«Озерна школа». Творчість У. Вордсворта та С.Т. Колріджа.

Революційні романтики. Творчість Дж. Г. Байрона та П.Б. Шеллі.

Романтизм у прозі. Творчість В. Скотта. Створення англійського історичного роману.

Відмінні риси американського романтизму.

В. Ірвінг як засновник жанру оповідання в американській літературі.

Творчість Ф. Купера. Створення американського історичного роману, теми, герої.

Творчість Е.А. По: поезія, коротке оповідання, літературна критика.

Творчість Г. Мелвілла.

4. Еволюція англійського та американського роману ХІХ – початку ХХ століть

Періодизація вікторіанської літератури.

Поєднання романтичних та реалістичних тенденцій в творчості Ш. Бронте.

Творчий метод Ч. Діккенса.

Творчість Джорджа Еліот.

Творчість У.М. Теккерея.

Т. Гарді – “останній із великих вікторіанців”.

Естетизм в англійській літературі. Життя і творчість О. Уайльда “Портрет Доріана Грея”.

Художній метод Дж. Джойса. “Уліс”.

Натуралізм в літературі США. Творчість Т. Драйзера. “Американська трагедія”.

Змістові модулі навчального курсу

Лекційний змістовий модуль. Література Великої Британії ТА США

1. Англійська середньовічна література.
2. Англійська література доби Відродження.
3. Класицизм і бароко в англійській та американській літературі.
4. Література Просвітництва в Англії та Америці.
5. Романтизм в англійській літературі.
6. Романтизм в американській літературі.
7. Література Англії та США другої половини ХІХ ст.
8. Англійська та американська література межі ХІХ–ХХ ст.
9. Література Англії та США ХХ ст.

Семінарський модуль. Література Великої Британії ТА США

1. Англійська література доби Середньовіччя.
2. Література Англії епохи Відродження.
3. Своєрідність класицизму та бароко в літературі Англії та Америки.
4. Англійська та американська література доби Просвітництва.
5. Романтизм в літературі Англії та США.

6. Англійська та американська література другої половини XIX ст.
7. Межа XIX – XX ст. в літературі Англії та США.
8. Тематичне і жанрове розмаїття англомовної літератури XX ст.

Модуль самостійної роботи:

1. Тема мистецтва та митця в новелі Е.А. По «Овальний портрет».
2. Світ дітей та дорослих в оповіданнях Дж. Д. Селінджера.
3. Вивчення напам'ять віршів.

Рекомендована література

Основна

1. Алексеев М.П., Жирмунский В.М., Мокульский С.С., Смирнов А.А. История западноевропейской литературы. Средние века и Возрождение. – М., 2000.
2. Елизарова М. и др. История зарубежной литературы конца XIX – начала XX века. – М., 1980.
3. Зарубежная литература второго тысячелетия / Под ред. Л.Г. Андреева. – М., 2001.
4. Зарубіжна література ранніх епох. Античність. Середні віки. Відродження / Ф. І. Прокаєв та ін. – К., 1994.
5. Ивашева В.В. Литература Великобритании XX в.: учеб. для студ. филол. спец. вузов / В.В. Ивашева. – М., 1984.
6. История всемирной литературы: В 9 т. – М., 1983–1991.
7. История зарубежной литературы XIX века; под ред. Засурского Я. Н. – М., 1982.
8. История зарубежной литературы XVII века / Под ред. З.И. Плавскина. – М., 1987.
9. История зарубежной литературы XVIII века / Под ред. Л.В. Сидорченко. – М., 2001.
10. Історія зарубіжної літератури: Середні віки та Відродження / М. С. Шаповалова, Г. Л. Рубанова, В. А. Моторний. – Львів, 1982.
11. Литературная история Соединенных Штатов Америки: В 3-х т. – Т.2. – М., 1978.
12. Михальская, Н.П. История английской литературы: учеб. для вузов / Н.П. Михальская. Изд. 2-е, стереотип. - М., 2007.
13. Наливайко Д.С., Шахова К.О. Зарубіжна література XIX сторіччя. Доба романтизму: підручник. – Тернопіль, 2008.
14. Ніколенко О. М. Романтизм у поезії: Г. Гейне, Дж. Г. Байрон, А. Міцкевич, Г. Лонгфелло: посіб. для вчителя. – Х., 2003.

15. Позднякова Л. История английской и американской литературы. – М., 2002.
  16. Тумбина О. Лекции по английской литературе. – СПб, 2003.
  17. Черноземова Е. История английской литературы. – М., 2002.
  18. Шалагінов Б. Зарубіжна література. Від Античності до початку ХІХ сторіччя. – К., 2007.
  19. American literature (M. Gekker, T. Volosova, A. Doroshevich). – Тернопіль, 2001.
  20. Bell A.H., Heiney D.W., Downs L.H. American literature: 1930 to the Present. - N.Y., 1994.
  21. Brodey K., Malgaretti I. Focus on English and American literature. – М., 2003.
  22. Glitchuk M.A. English for Students of Literature. – М., 1983.
  23. The Norton Anthology of English Literature. Volume 1. – N.Y. – London: W.W. Norton and Company.
  24. The Norton Anthology of English Literature. Volume 2. – N.Y. – London: W.W. Norton and Company.
  25. The Pelican Guide to English Literature. From Blake to Byron. – L.: Penguin Books Ltd., 2002.
- Додаткова
1. Венедиктова Т.Д. Поэзия Уолта Уитмена. – М., 1982.
  2. Леонова Н.И. Английская литература 1890–1960: уч. пос. по англ. языку / Н.И. Леонова. - М., 1997.
  3. Ніколенко О. Бароко, Класицизм, Просвітництво: навч. пос. – Харків, 2003.
  4. Ніколенко О. М. Романтизм у поезії: Г. Гейне, Дж.Г. Байрон, А. Міцкевич, Г. Лонгфелло: посіб. для вчит. – Х., 2003.
  5. Руднев В.П. Энциклопедический словарь культуры XX века: Ключевые понятия и тексты. – М., 2003.
  6. Шахова К. Нариси творчості зарубіжних письменників-реалістів ХІХ–ХХ століття. К., 1975.
  7. English literature (M. Gekker, T. Volosova, A. Doroshevich). Part I. – Тернопіль, 2001.
  8. English literature (M. Gekker, T. Volosova, A. Doroshevich). Part II. – Тернопіль, 2001.
  9. Glitchuk M.A. English for Students of Literature. – М., 1983.
  10. English and Western Literature. Glencoe, Macmillan/McGrawHill 1987.

Інформаційні ресурси

1. <http://www.google.com.ua/>

2. http://www.philolog.univ.kiev.ua/Lingur/art_49.htm
3. <http://www.twirpx.com/file/599784/>
4. <http://www.superlinguist.com>

Форма підсумкового контролю успішності навчання є залік.

Загальні критерії оцінювання навчальних досягнень студентів

<i>Оцінка</i>	<i>Критерії оцінювання</i>
Зараховано (А) 90–100 б.	виставляється студентові за повні та міцні знання матеріалу в заданому обсязі, вміння вільно виконувати практичні завдання, передбачені навчальною програмою; за знання основної та додаткової літератури; за вияв креативності у розумінні і творчому використанні набутих знань та умінь
Зараховано (В, С) 74–89 б.	виставляється студентові за виявлення повних, систематичних знань із дисципліни, успішне виконання практичних завдань, засвоєння основної та додаткової літератури, здатність до самостійного поповнення та оновлення знань. Але у відповіді студента наявні незначні помилки
Зараховано (D, E) 60–73 б.	виставляється студентові за виявлення знань основного навчального матеріалу в обсязі, достатньому для подальшого навчання і майбутньої фахової діяльності: за поверхову обізнаність з основною і додатковою літературою, передбаченою навчальною програмою; У відповіді студента наявні суттєві помилки, є вони й у виконаних практичних завданнях. Студент спроможний усунути помилки лише з допомогою викладача.
Незараховано (F, FX) 1–59 б.	виставляється студентові, відповідь якого під час відтворення основного програмового матеріалу поверхова, фрагментарна, що зумовлено початковими уявленнями про предмет вивчення. Студент не спроможний до навчання чи виконання фахової діяльності після закінчення вишу без повторного навчання за програмою відповідної дисципліни

Засоби діагностики успішності навчання

Поточний контроль передбачає перевірку рівня та успішності підготовки студентів до семінарських занять.

Об'єктами поточного контролю є:

1. *Успішність виконання студентами завдань до практичних занять (опрацювання літератури та розробка практичних завдань)*

Форми контролю:

- усне опитування(індивідуальне та фронтальне);
- поточне тематичне тестування на практичних заняттях;
- виконання контрольних завдань під час поточного контролю знань

студентів

2. Успішність вивчення тем для самостійної роботи.

Форма контролю:

• письмові відповіді на контрольні запитання до тем, винесених на самостійне опрацювання;

- контрольне тестування самостійної роботи;
- перевірка виконання контрольних завдань (написання реферату).

3. Відвідування студентом практичних занять:

Форма контролю:

- облік відвідування студентом практичних занять.

Об'єктом **рубіжного контролю** – заліку є рівень засвоєння теоретичних та практичних питань.

Форми контролю:

- усне опитування;
- письмовий виклад теоретичного матеріалу;
- тестування у письмовій формі

Схема оцінювання: тест зараховується за правильне виконання не менше 70% виконаних завдань.

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА З ДИСЦИПЛІНИ «ОСНОВИ НАУКОВОЇ КОМУНІКАЦІЇ ІНОЗЕМНОЮ МОВОЮ»

Програма розроблена
Мелконян Валентиною Миколаївною,
кандидатом педагогічних наук,
доцентом кафедри мовознавства.

Предметом вивчення навчальної дисципліни «Основи наукової комунікації іноземною мовою» є процес засвоєння теоретичних основ наукової комунікації і практичне засвоєння англійської мови з метою підвищення культури професійного та писемного спілкування.

Міждисциплінарні зв'язки. Курс «Основи наукової комунікації іноземною мовою» передбачає міждисциплінарні зв'язки з літературознавства, практичним курсом англійської мови, стилістикою, методикою та педагогікою вищої школи, лінгвістикою та основами наукових досліджень.

Мета навчальної дисципліни – вивчення основ наукової комунікації та практичне засвоєння можливостей наукової англійської мови для досягнення необхідного рівня культури професійного усного та писемного спілкування в межах філологічної спеціальності.

Основними завданнями курсу є:

теоретичні – забезпечити процес навчання наукової комунікації англійською мовою як іноземної на основі провідних методів навчання; розширити знання студентів про освіту, філологічну науку та культуру англійських країн порівняно із національними традиціями у сфері освіти та культури та досягненнями вітчизняної філологічної науки;

практичні – розвивати вміння професійної комунікації студентів та ознайомити з правилами культури наукового спілкування у філологічній сфері; ознайомити їх із різними типами словників та довідників, необхідних для опрацювання наукових джерел, а також з інтернет-ресурсами; навчити анувати та реферувати наукові й публіцистичні текстові матеріали та укладати тематичні словники-мінімуми і списки ключових термінів.

У процесі опанування курсу студенти мають оволодіти такими **компетентностями: професійною, комунікативною**, які розглядаються як мовна поведінка, що є специфічною для академічного і професійного

середовища і спрямована на формування вмінь представити навчальний матеріал в усній і писемній формах для різних слухачів.

Мовна поведінка вимагає набуття **лінгвістичної компетентності** (мовних знань та мовленнєвих умінь), **соціолінгвістичної та прагматичної компетентностей**, що є необхідними для виконання завдань, пов'язаних із навчанням та майбутньою професійною діяльністю, спроможністю до адаптації і підвищення наукового й культурного рівня.

Очікувані результати навчання. Вивчення курсу спрямоване на формування у студентів таких **знань, умінь і навичок**:

- формування в комплексі лексичних, граматичних та фонетичних навичок та комунікативних умінь;

- опанування специфікою функціонування наукового стилю англійською мовою, особливостей наукового усного та писемного мовлення, правил оформлення наукового тексту (доповіді, виступу, статті, тез тощо), а також нормативних та етичних аспектів усної та писемної наукової комунікації;

- формування умінь підготувати науковий публічний виступ, що супроводжується презентацією (схеми, таблиці), обґрунтувати новизну, теоретичну й практичну значущість наукового дослідження;

- оволодіння досвідом культури наукового писемного й усного мовлення, веденням наукової дискусії; нормами наукового тексту, наукового мовленнєвого етикету;

- оперування загальнонаціональною та спеціальною (філологічною) термінологією із теми наукового дослідження.

Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Теоретичний модуль

Особливості наукового дискурсу. Поняття комунікація та спілкування, що нерозривно пов'язане із поняттям дискурсу.

Основні жанри наукової комунікації та їх особливості. Обговорення особливостей наукових текстів (композиційні і мовленнєві).

Особливості композиції тексту: мова, мовленнєві кліше усне публічне наукове повідомлення, тези, стаття, дисертація. Виокремлення основних жанрів наукового дискурсу: наукового повідомлення (доповідь), стаття, дисертація, науковий проект. Розв'язання проблеми: лінгвістичні (стильові та мовленнєві особливості) і риторичні (урахування адресата – наукової аудиторії) методи впливу на опонента; методи переконання під час захисту проекту; методи аргументації. Аналіз зразків текстів із акцентом на композицію і мовленнєві кліше допомагають у створенні власного наукового тексту.

Практичний модуль

Культура наукового і професійного спілкування. Особливості наукового дискурсу

- 1) Культура наукового та професійного спілкування. Історія питання.
- 2) Атестація поняття «спеціальна мова». Основні лінгвістичні особливості спеціальної мови.
- 3) Співвідношення поняття мова, спілкування, комунікація, дискурс.

Жанри наукового дискурсу, місце їх у науковій професійній комунікації
Поняття усного і писемного наукового дискурсу.

- 1) Жанри усного дискурсу.
- 2) Науковий виступ. Наукова полеміка. Культура наукового питання.
- 3) Жанри писемного наукового дискурсу. Жанрові особливості анотації, резюме, тез і статті.
- 4) Особливості наукового листування.

Поняття наукового тексту. Стаття, дисертація, тези, проекти, як наукові тексти

- 1) Науковий текст. Нове і старе у науковому тексті.
- 2) Композиція наукового тексту.
- 3) Теоретична база дослідження. Інтертекст у науковому тексті.
- 4) Цілі, завдання, гіпотези, етапи наукового дослідження.
- 5) Результати наукового дослідження, апробація, особливості мовленнєвого оформлення у науковому тексті.
- 6) Вступ і висновки як особливі елементи наукового тексту.

Композиція і мовленнєві особливості усного наукового виступу

- 1) Доповідь, повідомлення, участь у круглому столі, захист проекту як усний науковий виступ.
- 2) Особливості аудиторії, цілі виступу та їх вплив на вибір риторичних прийомів для створення усного наукового тексту.
- 3) Доповідь як основний жанр усного наукового дискурсу.
- 4) Аналіз доповіді на конференції.
- 5) Участь у засіданні круглого стола із науково-професійної проблематики.

Композиція і мовленнєві особливості наукової статті, тез

- 1) Наукова стаття як жанр.
- 2) Види наукової статті.
- 3) Особливості композиції статті.
- 4) Мовленнєві кліше, що використовуються для опису актуальності та новизни дослідження, теоретичної і практичної значущості, апробації результатів.
- 5) Особливості формулювання мети, задач, гіпотези дослідження.

6) Тези (резюме), їх функція. 7) Композиція і мовленнєві особливості тезисів.

Науковий проект. Технології складання і презентації

- 1) Поняття наукового проекту.
- 2) Аналіз європейських і українських наукових проектів із метою виявлення їх композиційних і мовленнєвих особливостей.
- 3) Оформлення заявки.
- 4) Презентація як жанр сучасної наукової комунікації.
- 5) Спілкування із аудиторією, риторичні прийоми впливу на публіку.

Змістові модулі навчального курсу

Курс «Основи наукової комунікації іноземною мовою» містить семінарський (практичний) модуль і модуль самостійної роботи.

Змістовий модуль 1. Особливості писемного наукового дискурсу

Семінарський модуль

1. Основні жанри наукової комунікації;
2. Поняття наукового тексту, його основні частини;
3. Написання анотації до статті;
4. Написання реферату;
5. Написання тез;
6. Написання статті.

Модуль самостійної роботи

1. Читання наукових статей з теми дисертації;
2. Написання рефератів до них;
3. Написання тез, статті.

Змістовий модуль 2 Особливості усного наукового дискурсу

Семінарський модуль

1. Особливості усного повідомлення;
2. Мовні особливості наукового виступу;
3. Композиція мовного виступу;
4. Презентація наукових виступів;
5. Особливості наукового проекту;
6. Технологія створення проекту;
7. Підготовка виступу з теми дисертації;
8. Проведення конференції.

Модуль самостійної роботи

1. Підготовка до виступу на конференцію;
2. Підготовка доповіді за темою дисертації.

Рекомендована література

Основна

1. Бабенко Л. Г. Лингвистический анализ художественного текста / Л. Г. Бабенко, Ю. В. Казарин : учебник. Практикум – М. : Флинта: Наука, 2006 – 496 с.
2. Бацевич Ф.С. Основи комунікативної лінгвістики / Ф.С. Бацевич – К.: Академія, 2004. – 342 с.
3. Волкова З.Н. Читаем газету: уч. пос. по англ. языку. – М.: Изд-во УРАО. – Ч.1. – 2001. – 128 с.
4. Гапонов А.Б., Возна М.О. Лінгвокраїнознавство. Англomовні країни: підр. для студ. і викл. вищ. навч. закладів. – Вінниця: НОВА КНИГА, 2005. – 464 с.

Додаткова

1. Бєлєхова Л.І., Ілліна А.М. Учбовий посібник для студентів старших курсів факультету іноземних мов. – Херсон: ХДПІ, 1996. – 32 с.
2. Волкова О.Ю. Енциклопедія англійських тем. – Х.: Торсінг, 2002. – 252 с.
3. Кубрякова Е. С. Язык и знание: На пути получения знаний о языке: Части речи с когнитивной точки зрения. Роль языка в познании мира / Е. С. Кубрякова. – М.: Языки славянской культуры, 2004. – 560 с.
4. Корунець І.В.. Порівняльна типологія англійської та української мов: навч. пос.. – Вінниця: Нова книга, 2003. – 458 с. Требелева О.Є.,
5. Черноватий Л.М., Карабан В.І., Набокова І.Ю. Практичний курс англійської мови: підр. для студ. першого курсу вищ. закладів освіти(філологічні спеціальності та спеціальність «Переклад»). – Вінниця: НОВА КНИГА, 2005. – 356 с.
6. Газети “The Wall Street Journal”, “The New York Times”, “USA Today”
7. Nida E. Componental Analysis of Meaning: An Introduction to Semantic Structures. – The Hague, 1975.
8. Quirk R., Greenbaum S., Leech G., Svartvik J. A University Grammar of English. – Moscow, 1982.

Інформаційні ресурси

1. <http://www.kspu.edu.ua/>
2. http://en.wikipedia.org/wiki/Education_in_the_United_States
3. http://en.wikipedia.org/wiki/Special_education_in_the_United_States
4. <http://study-english.info/topic-uk-higher-education.php>

Форма підсумкового контролю успішності навчання – залік.

Загальні критерії оцінювання навчальних досягнень студентів

Оцінка	Критерії оцінювання
Зараховано (A) 90–100 б.	виставляється студентові за повні та міцні знання матеріалу в заданому обсязі, вміння вільно виконувати практичні завдання, передбачені навчальною програмою; за знання основної та додаткової літератури; за вияв креативності у розумінні і творчому використанні набутих знань та умінь
Зараховано (B, C) 74–89 б.	виставляється студентові за виявлення повних, систематичних знань із дисципліни, успішне виконання практичних завдань, засвоєння основної та додаткової літератури, здатність до самостійного поповнення та оновлення знань. Але у відповіді студента наявні незначні помилки
Зараховано (D, E) 60–73 б.	виставляється студентові за виявлення знань основного навчального матеріалу в обсязі, достатньому для подальшого навчання і майбутньої фахової діяльності: за поверхову обізнаність з основною і додатковою літературою, передбаченою навчальною програмою; У відповіді студента наявні суттєві помилки, є вони й у виконаних практичних завданнях. Студент спроможний усунути помилки лише з допомогою викладача.
Незараховано (F, FX) 1–59 б.	виставляється студентові, відповідь якого під час відтворення основного програмового матеріалу поверхова, фрагментарна, що зумовлено початковими уявленнями про предмет вивчення. Студент не спроможний до навчання чи виконання фахової діяльності після закінчення вишу без повторного навчання за програмою відповідної дисципліни

Засоби діагностики успішності навчання

Поточний контроль знань має на меті виявити якісний рівень знань, умінь і навичок студентів під час аудиторних (практичні заняття) та індивідуальних занять, перевірки самостійно виконаних студентами завдань, передбачених навчальною програмою дисципліни.

Робота студентів оцінюється на семінарських, практичних заняттях: відповіді на запитання, участь у дискусіях, робота в групах, виконання письмових робіт (експрес-опитування, тест-контроль), виступи з рефератами, презентація самостійних завдань, планів лекцій, практичних занять та ін.

Підсумковий контроль має на меті виконання модульної контрольної роботи як одного із видів контролю знань, що охоплює як основні питання теоретичного курсу, так і практичні завдання різного рівня складності, виявляє практичні вміння та навички, набуті студентом під час вивчення курсу.

Підсумковий контроль включає також підготовку та виступи з рефератами; участь студентів у підсумковій конференції; презентацію самостійних завдань; індивідуальна бесіда з визначених на залік питань; колоквиум з основних тем курсу; перевірка домашнього та індивідуального читання.

Кінцевий результат підсумкового контролю – залік.

Самостійна робота студентів полягає в опрацюванні теоретичних основ лекційного матеріалу; вивченні окремих питань, винесених на самостійне опрацювання; опрацюванні наукової літератури; підготовці до практичних занять; підготовці до модульної контрольної роботи (тестів); читання наукових текстів.

З урахуванням змісту, мети та основних завдань, самостійна робота студента має такі різновиди: самостійна підготовка до аудиторних занять, підготовка конспектів питань для самостійного опрацювання; опрацювання наукової літератури; підготовка рефератів.

Важливим складником самостійної роботи студента є виконання індивідуальних завдань та їх презентація на заняттях, що сприяє практичному закріпленню отриманих теоретичних знань з курсу, визначенню рівня знань, обсягів вивченого. Такі завдання виконують тренувальну, контрольну й коригувальну функції. У комплексі з іншими навчальними засобами вони сприяють утвердженню диференційного підходу до кожного студента, індивідуалізації навчання.

Матеріали для різних видів контролю (поточного і підсумкового), самостійної роботи складено з урахуванням необхідного мінімуму знань, що його повинен засвоїти студент з відповідних тем.

Основний критерій, що характеризує успішність роботи студента на практичних заняттях та під час виконання самостійної роботи, – це рівень знань, який він демонструє під час обговорення теоретичних питань, і рівень сформованості вмінь і навичок, якими послуговується студент у своїй практичній діяльності.

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА З ДИСЦИПЛІНИ « МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ»

Програма розроблена
Мелконян Валентиною Миколаївною,
кандидатом педагогічних,
доцентом кафедри мовознавства

Предметом вивчення є процес оволодіння студентами сучасними науковими знаннями з англійської мови, що становить основу професійної діяльності та є комплексом фахових вмінь.

У системі підготовки педагогічних кадрів ця проблематика сфокусована в курсі «Методика викладання англійської мови», який розкриває теоретичні, практичні, організаційні аспекти навчання іноземної мови, зокрема спілкування в діалозі культур, інноваційні методичні технології; репрезентує сучасний погляд на навчання видів мовленнєвої діяльності, формування соціокультурної компетенції учнів, особливості навчання в основній та старшій школі.

Міждисциплінарні зв'язки. Навчання англійської мови ґрунтується на лінгвістичних, психологічних, психолінгвістичних та дидактичних засадах.

Лінгвістика тексту має змогу дібрати методично організований матеріал для проведення уроків, навчання монологічного й діалогічного мовлення та письма. Зв'язок із соціолінгвістикою дозволяє розглядати проблеми соціальної природи мови; з гендерною лінгвістикою – досліджувати відмінності у мовленні осіб з метою використання різних одиниць для опису представників протилежних статей. Знання когнітивної лінгвістики уможливорює дослідження принципів взаємодії мови й мислення людини; лінгвокультурології – розглядати мову як феномен культури, особливу національну ментальність. Знання психології, педагогічної психології, вікової психології дають змогу оптимізувати навчально-виховний процес. Зв'язок з психолінгвістикою дозволяє прослідкувати процеси породження та сприймання людиною мовленнєвих повідомлень.

Мета курсу – забезпечити основи методичної (теоретичної та практичної) підготовки підготовки студентів до викладання іноземної мови у школі й реалізації професійних функцій вчителя іноземної мови:

Основними завданнями вивчення дисципліни є:

- **теоретичні** –розкрити загальні й спеціальні закономірності процесу навчання ІМ як засобу спілкування, освіти, виховання й розвитку, що включає, крім методичних знань, знання суміжних із методикою наук психолого-педагогічного й філологічного циклів, і на цій основі сформувані уявлення про зміст і структуру педагогічної діяльності вчителя;

- **практичні** – ознайомити студентів із найвідомішими методичними напрямками, системами й методиками, формами та засобами навчання англійської мови, сформувані основи вмінь творчо застосовувати свої знання на практиці з урахуванням конкретних умов; розвивати у студентів творче методичне мислення, що допоможе їм у вирішенні методичних завдань у процесі навчання ІМ в школі.

У процесі опанування курсу студенти мають оволодіти такими **компетентностями:**

лінгвістичною – здатність засвоїти лінгвістичний матеріал з англійської мови, спираючись на який спілкуватися англійською мовою в різних мовленнєвих ситуаціях;

предметна – здатність здійснювати навчальну діяльність англійською мовою в закладах освіти на основі сформованої іншомовної компетенції та знань основ теорії методики; уміння поєднувати теоретичні знання з методикою з практичною діяльністю;

комунікативною – здатність спілкуватись англійською мовою у навчальних і навчально-професійних ситуаціях;

комунікативно-професійною – здатність виконувати роль викладача-професіонала як суб'єкта праці, спрямованого на особистісно орієнтований розвиток здібностей, умінь і навичок; забезпечення пізнання студентами закономірностей професійної діяльності та оволодіння способами її організації; вміння вирішувати конкретні методичні завдання згідно з умовами педагогічного процесу.

дослідницькою – здатність аналізувати результати наукових досліджень, застосовувати їх у професійних цілях; здійснювати навчання на дослідницьких засадах; готовність самостійно здійснювати наукове дослідження з використанням сучасних методів;

• **інформаційною** – здатність кваліфіковано працювати із значним обсягом інформації, уміло використовувати її у професійній діяльності).

Окрім того, курс методики англійської мови передбачає оволодіння студентами ще й такими **компетентностями, як навчання впродовж життя,**

загальна культурна компетентність, планування професійного розвитку та життя у громадянському суспільстві.

Очікувані результати навчання. Вивчення курсу спрямоване на формування у студентів таких знань, умінь і навичок:

студенти повинні знати: зміст підручників та навчально-методичного комплексу з іноземної мови, структуру та принципи побудови сучасних підручників;

- типологію вправ, основні типи й види їх для навчання різних видів мовленнєвої діяльності;
- класифікацію методів навчання іноземної мови;
- державні та міжнародні документи з методики навчання англійської мови;
- види й форми роботи під час навчання монологічного мовлення;
- сучасні напрями у вітчизняній та зарубіжній методиці навчання іноземних мов;
- лінгвістичні та психологічні труднощі сприйняття іншомовного мовлення;
- вправи для формування лексичних навичок;
- вимоги до базового рівня володіння письмом;
- вимоги до системи вправ для навчання аудіювання;
- суть і характеристику монологічного мовлення;
- типи і структуру уроків іноземної мови;
- методичну систему навчання читання Майкла Уеста;
- планування навчального процесу з іноземної мови.

Студенти повинні вміти :

- класифікувати звуки англійської мови, розпізнавати фонетичні помилки в мовленні та виправляти їх;
- правильно обирати способи семантизації окремих слів;
- забезпечувати різноманітні прийоми актуалізації лексики в різних контекстах й ситуаціях;
- обирати певний методичний спосіб пред'явлення граматичного явища та обґрунтовувати свій вибір, виходячи з вікових та мовленнєвих особливостей учнів;
- організовувати тренування та закріплення нового граматичного матеріалу у певному комунікативному контексті;
- організовувати роботу з аудіотекстами та попереджати можливі труднощі аудіювання в процесі роботи;

- визначати та формулювати мету роботи з текстом, використовувати письмовий текст з метою формування мовних та мовленнєвих навичок;
- забезпечувати достатній рівень мовних, мовленнєвих та змістових опор у навчанні монологічного й діалогічного мовлення;
- формувати графемно-фонемні відповідності на письмі;
- складати аутентичні завдання для формування й контролю навичок писемного мовлення;
- складати тематичне планування уроку;
- використовувати різноманітні джерела створення мотивації на уроці, різні види й форми роботи.

Інформаційний обсяг навчальної дисципліни.

Програма теоретичної підготовки. Методика навчання ІМ як наука та її місце в системі наук. Основні методичні поняття: принцип, метод, методична система, засіб, прийом. Цілі, зміст, принципи, методи і засоби навчання ІМ. Зміст навчання. Різні точки зору на компоненти змісту навчання.

Проблема добору мовного і мовленнєвого матеріалу для комунікативно-достатнього рівня володіння мовою учнями; навчання усного мовлення з урахуванням комунікативних намірів і типових ситуацій спілкування; добір текстів для навчання, читання та аудіювання.

Загальнометодичні принципи (окремі та спеціальні). Система принципів як стратегія навчання.

Аналіз програм підручників. Основні та допоміжні засоби навчання. Підручник – основний засіб навчання ІМ. Проблема створення навчально-методичних комплексів (НМК) з іноземних мов. Допоміжні засоби навчання (технічні і нетехнічні).

Система вправ для формування іношомовної комунікативної компетенції учнів СНЗ. Аналіз вправ НМК з ІМ. Поняття «мовленнєва діяльність», «мовленнєва навичка», «мовленнєве вміння».

Вправа як засіб оволодіння мовленнєвими навичками та вміннями. Класифікації вправ (різні підходи, критерії). Типи і види вправ, організація їх у комплекси, групи, серії. Поняття про систему вправ та її компоненти. Окремі системи вправ (для оволодіння основними видами мовленнєвої діяльності). Послідовність виконання вправ згідно з етапами формування мовленнєвих навичок та вмінь.

Формування іношомовної граматичної компетентності учнів. Мета навчання граматики ІМ. Характеристика граматичних навичок у продуктивних та рецептивних видах мовленнєвої діяльності. Етапи їх формування. Позитивний перенос та інтерференція граматичних навичок рідної та іноземної

мов. Роль знань на різних етапах формування навички. Різні підходи до відбору та організації граматичного матеріалу. Активний і пасивний граматичний мінімуми. Типи та види вправ. Вправи для навчання граматичного аспекту спілкування ІМ.

Формування іношомовної лексичної компетенції учнів. Основна мета навчання лексики ІМ. Характеристика лексичних навичок у продуктивних та рецептивних видах мовленнєвої діяльності. Активний та пасивний мінімуми. Потенціальний словниковий запас учнів. Мовна здогадка.

Формування іношомовної фонологічної компетенції учнів. Роль слуховимовних навичок у мовленнєвій діяльності. Основна мета навчання фонетики ІМ – формування слуховимовних (артикуляційних та ритміко-інтонаційних) навичок в рецептивних та продуктивних видах мовленнєвої діяльності – аудіюванні та говорінні на комунікативно-достатньому рівні.

Роль і місце ТЗН у процесі оволодіння слуховимовними навичками.

Формування іношомовної компетенції учнів у техніці читання і письма. Психофізіологічна суть читання та письма. Коротка характеристика навичок техніки читання (вголос і мовчки) і техніки письма (навичок каліграфії та орфографії). Підходи до навчання техніки читання і письма. Типи і види вправ для навчання техніки читання, каліграфії та орфографії. Методика навчання техніки читання. Методика навчання техніки письма.

Формування іношомовної адитивної компетенції учнів. Співвіднесення понять «види мовленнєвої діяльності» та «мовленнєві вміння». Аудіювання як вид мовленнєвої діяльності та мовленнєве вміння. Механізми аудіювання. Психологічні та лінгвістичні характеристики аудіювання. Труднощі аудіювання.

Формування іношомовної компетенції учнів у читанні. Читання як вид мовленнєвої діяльності та як мовленнєве вміння. Види читання, різні підходи до їх класифікації. Проблеми відбору матеріалу (текстів) для навчання читання. Типи і види вправ.

Формування іношомовної компетенції учнів у говорінні. Говоріння як вид мовленнєвої діяльності та як мовленнєве вміння. Механізми говоріння. Психологічні особливості говоріння. Форми говоріння: діалогічна та монологічна. Лінгвістична та психологічна порівняльна характеристика діалогічного та монологічного мовлення.

Формування іношомовної компетенції учнів у письмі. Письмо як вид мовленнєвої діяльності та як мовленнєве вміння. Психологічна й лінгвістична характеристика письма. Типи і види вправ. Особливості навчання письма на різних рівнях.

Урок як основна форма навчально-виховного процесу з іноземної мови.

Форми занять з ІМ у СНЗ: урок як основна форма навчально-виховного процесу; домашня робота; лабораторні заняття; факультативні заняття; позакласна та позашкільна робота з ІМ. Структура уроку ІМ. Функції вчителя на уроці.

Індивідуалізація навчання ІМ. Історія розвитку проблеми індивідуалізації навчання ІМ. Система індивідуалізації процесу навчання ІМ. Цілі індивідуалізації навчання ІМ. Психологічна структура індивідуальності та методи дослідження. Способи, прийоми та засоби реалізації кожного з видів індивідуалізації. Індивідуалізовані вправи. Атлас індивідуально-психологічних особливостей учнів; організаційні форми індивідуалізації процесу навчання ІМ.

Етапи розвитку методики навчання ІМ. Прямі методи періоду Реформи школи. Лінгвістична і психологічна основи. Мета навчання в різних методичних системах. Представники: Г. Палмер («Усний» метод), Д. Уест (Методи навчання читання), змішані тексти (П. Хегболдт).

Сучасні методи навчання: аудіо-лінгвальний та аудіо-візуальний, їх лінгвістична та психологічна основи. Мета навчання в кожному з цих методів.

Основи методики інтенсивного навчання. Сугостопедична теорія Г. Лозанова – джерело сучасної методики інтенсивного навчання ІМ. Основна ідея сугостопедії – розкриття та розвиток всебічних резервів особистості учня. Закони, що керують діяльністю мозку, психологічні принципи Г. Лозанова, що впливають із законів діяльності мозку. Засоби сугостології. Метод активізації резервних можливостей особистості й колективу Г.О.Китайгородської.

Методика введення нового навчального матеріалу: чотири пред'явлення тексту-полілогу на одному занятті. Вимоги до вправ для тренування в спілкуванні та практики у спілкуванні. Переваги концентрованого подання мовного та мовленнєвого навчального матеріалу у тексті-полілозі як смислової основі навчання продуктивних видів мовленнєвої діяльності.

Інтенсивне навчання читання як інтерактивна комунікативна діяльність, переваги фабульних текстів у навчанні рецептивних видів мовленнєвої діяльності – читанні й аудіюванні.

Планування та контроль у навчанні ІМ на різних ступенях. Типи і види планів: календарний, тематичний, урочний. Структура планів. Компоненти та етапи плану уроку. Особливості планування в різних типах СНЗ.

Види контролю: злитий з навчанням, відокремлений, поточний, тематичний, підсумковий, об'єктивний, суб'єктивний. Тестовий контроль рівня сформованості мовної та мовленнєвої компетенції учнів.

Змістові модулі навчального курсу

Змістовий модуль 1. Формування навичок (фонетичних, лексичних, граматичних)

Лекційний модуль

1. Зміст навчання.
- 2.Формування фонетичної компетенції.
3. Формування лексичної компетенції та засоби семантизації лексичних одиниць.
4. Формування граматичної компетенції. Комплекс вправ для формування і вдосконалення граматичних навичок.

Практичний модуль

1. Система навчання.
- 2.Формування фонетичної компетенції.
3. Формування лексичної компетенції та засоби семантизації лексичних одиниць .
4. Формування граматичної компетенції. Комплекс вправ для формування і вдосконалення граматичних навичок .

Модуль самостійної роботи

- 1.Навчання фонетики.
2. Навчання граматики англійської мови.
3. Навчання аудіювання.

Змістовий модуль 2. Навчання іншомовного спілкування. історичні етапи розвитку методики навчання іноземних мов

Лекційний модуль

- 1.Розвиток умінь аудіювання.
- 2.Розвиток умінь говоріння.
3. Розвиток умінь читання. Навчання читання на різних етапах у загальноосвітній школі .
4. Письмо як вид мовленнєвої діяльності. Методика формування навичок техніки письма та розвитку вмінь писемного мовлення.
5. Основні етапи розвитку методики навчання іноземних мов.Планування .

Практичний модуль

1. Розвиток умінь аудіювання.
2. Розвиток умінь говоріння.
3. Розвиток умінь читання. Навчання читання на різних етапах у загальноосвітній школі .
4. Письмо як вид мовленнєвої діяльності. Методика формування навичок техніки письма та розвитку вмінь писемного мовлення.

Модуль самостійної роботи

1. Навчання аудіювання.
2. Навчання говоріння.
3. Навчання читання.

Список рекомендованої літератури

Основна

1. Бухбиндер В.А. Основы методики преподавания иностранных языков. – К.: Вища школа, 1996.
2. Зимняя И.А. Психология обучения иностранным языкам в школе / Зимняя И.А. – М.: Просвещение, 1991. – 222 с.
3. Колкнер Я.М. Практическая методика обучения иностранному языку. – М.: Academia, 2000. – 259 с.
4. Ляховицкий М.В., Кошман И.М. Технические средства в обучении иностранным языкам. – М.: Просвещение, 1999. – 143 с.
5. Методика викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах: підручник / Кол. авторів під керівн. С.Ю. Ніколаєвої. – К.: Ленвіт, 2002. – 328 с.
8. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика: підручник для студ. клас., педагог. і лінгв. ун-тів / Бігич О.Б., Бориско Н.Ф., Борецька Г.Е. / за загальною ред. С.Ю. Ніколаєвої. – К.: Ленвіт, 2013. – 590 с.
6. Методика обучения иностранным языкам в средней школе: учебник / Гез Н.И., Ляховицкий М.В., Миролубов А.А. и др. – М.: Высш. школа, 1982.
7. Ніколаєва С.Ю. Основи сучасної методики викладання іноземних мов (схеми і таблиці): навч. пос. – К.: Ленвіт, 2008. – 285 с.
8. Програми для загальноосвітніх навчальних закладів та спеціалізованих шкіл з поглибленим вивченням іноземних мов. – К.: Перун, Ірпінь, 2012. – 208 с.

Додаткова

1. Бурдина М.И. Уроки английского языка в 9 классе // Иностранные языки в школе. – 1995. – № 3–6; 1996. – № 1–2.
2. Ніколаєва С.Ю., Петрашук О.П., Бражник Н.О. Ступенева система освіти в Україні та система навчання іноземних мов. – К.: Ленвіт, 1996. (Бібліотечка журналу «Іноземні мови». Вип. 1).
3. Плахотник В.М. Навчання іноземних мов у середній школі: Концепція та її реалізація // Іноземні мови. – 1995. – № 1.
4. Програми для загальноосвітніх навчальних закладів та спеціалізованих шкіл з поглибленим вивченням іноземних мов. – К.: Перун, Ірпінь, 2005. – 208 с.

5. Скляренко Н.К. Нова серія навчально-методичних комплексів “English through Communication” // Іноземні мови. – 1995. – № 2.

6. Скляренко Н.К., Онищенко Е.И. и др. Обучение речевой деятельности на английском языке в школе. – К., 1988. – 150 с.

7. Теоретические основы методики обучения иностранным языкам в средней школе / Под ред. А.Л. Климентенко, А.А. Миролюбова. – М.: Педагогика, 1951.

8. Шостак Т.Г. Вірші та римування на уроці англійської мови // Іноземні мови. – 2000, № 2. – с. 9.

9. Bowen T., Marks J. Inside teaching. – Oxford: Macmillan Education, 2005.

Форма підсумкового контролю успішності навчання

Підсумковий контроль передбачає перевірку рівня засвоєння теоретичних знань і володіння практичними вміннями, сформованими в студентів у результаті вивчення курсу – **залік** та **іспит**.

Критерії оцінювання: відповідність змісту; повнота і ґрунтовність викладу; доказовість викладу; термінологічна коректність; точність виконання практичного завдання; правильність оформлення плану-конспекту.

Система оцінювання здійснюється на підставі наступних **критеріїв**:

Оцінка	Критерії оцінювання
Відмінно (А) 90–100 б.	виставляється студентові за повні та міцні знання матеріалу в необхідному обсязі, вміння вільно виконувати практичні завдання, передбачені навчальною програмою; за знання основної та додаткової літератури; за виявлення креативності у розумінні і творчому використанні набутих знань та умінь
Добре (В, С) 74–89 б.	виставляється студентові за виявлення повних, систематичних знань із дисципліни, успішне виконання практичних завдань; засвоєння основної та додаткової літератури; здатність до самостійного поповнення та оновлення знань. Але у відповіді студента наявні незначні помилки
Задовільно (D, E) 60–73 б.	виставляється студентові за виявлення знань основного навчального матеріалу в обсязі, достатньому для подальшого навчання та майбутньої фахової діяльності. Однак студент поверхово обізнаний з основною і додатковою літературою, передбаченою навчальною програмою; допускає суттєві помилки під час виконання практичних завдань, які спроможний усунути лише з допомогою викладача
Незадовільно	виставляється студентові, відповідь якого під час відтворення

(F, FX) 1–59 б.	основного програмового матеріалу поверхова, фрагментарна, що зумовлена початковими уявленнями про предмет вивчення. Студент неспроможний до навчання чи виконання фахової діяльності після закінчення вишу без повторного навчання за програмою відповідної дисципліни.
--------------------	---

Засоби діагностики успішності навчання.

Поточний контроль знань має на меті виявити якісний рівень знань, умінь і навичок студентів під час аудиторних (лекції, практичні заняття) та індивідуальних занять, перевірки самостійно виконаних студентами завдань, передбачених навчальною програмою дисципліни.

Робота студентів оцінюється на семінарських, практичних заняттях: відповіді на запитання, участь у дискусіях, робота в групах, виконання письмових робіт (експрес-опитування, тест-контроль), виступи з рефератами, презентація самостійних завдань, планів лекцій, практичних занять та ін.

Підсумковий контроль має на меті виконання модульної контрольної роботи як одного із видів контролю знань, що охоплює як основні питання теоретичного курсу, так і практичні завдання різного рівня складності, виявляє практичні вміння та навички, набуті студентом під час вивчення курсу.

Підсумковий контроль включає також виступи студентів з рефератами, участь у конференціях; презентацію самостійних завдань; колоквиум; перевірку домашнього та індивідуального читання.

Кінцевий результат підсумкового контролю – залік (іспит).

Самостійна робота студентів полягає в опрацюванні теоретичних основ лекційного матеріалу; вивченні окремих питань, винесених на самостійне опрацювання; опрацюванні наукової літератури; підготовці до практичних занять; підготовці до модульної контрольної роботи (тестів); читання наукових текстів.

Матеріали для різних видів контролю (поточного і підсумкового), самостійної роботи складено з урахуванням необхідного мінімуму знань, що його повинен засвоїти студент з відповідних тем.

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА ФАКУЛЬТАТИВНОГО КУРСУ «АНГЛІЙСЬКА МОВА»

Програма розроблена

Омельчук Юлією Олександрівною,
старшим викладачем кафедри мовознавства.

Предметом вивчення факультативного курсу «Англійська мова» є закріплення фундаментальних знань з англійської мови, спрямованого на реалізацію пріоритетного завдання вищої школи – підготовку висококваліфікованих спеціалістів, які вільно володіють іноземною мовою. Курс зорієнтований на практичне використання мови та формування мовленнєвих навичок і вмінь. Зміст курсу організовано за тематичними полями, у межах яких визначаються загальні напрями проектної роботи згідно з соціокультурною та професійною проблематикою.

Міждисциплінарні зв'язки. Вивчення курсу «Англійська мова» сприяє інтегрованому навчанню, яке реалізується у формі інтегрованих занять. Серед інтегрованих форм навчання особливе місце займає поєднання мови з історією, географією, художньою літературою, культурою, рідною мовою та ін. Вихід за межі власне мовних фактів, залучення до вивчення мови, матеріалу інших предметів, що становить сутність інтегрованого навчання, сприяє поглибленню знань студентів, розширює їхній світогляд, розвиває ерудицію та мовленнєву культуру.

Метою курсу є формування у студентів професійних мовних компетенцій, що сприятиме їхньому ефективному функціонуванню в культурному розмаїтті навчального та професійного середовищ.

Практична мета: формувати у студентів загальні та професійно орієнтовані комунікативні мовленнєві компетенції (лінгвістичну, соціолінгвістичну і прагматичну) для забезпечення їхнього ефективного спілкування в академічному та професійному середовищі.

Освітня мета: формувати у студентів загальні компетенції (декларативні знання, вміння й навички, компетенцію існування та вміння вчитися); сприяти розвитку здібностей до самооцінки та здатності до самостійного навчання, що дозволятиме студентам продовжувати навчання в академічному і професійному середовищі як під час навчання у ВНЗ, так і після отримання диплома про вищу освіту.

Пізнавальна: залучати студентів до таких академічних видів діяльності, які активізують і далі розвивають увесь спектр їхніх пізнавальних здібностей.

Розвивальна мета: допомагати студентам у формуванні загальних компетенцій з метою розвитку їх особистої мотивації (цінностей, ідеалів); зміцнювати впевненість студентів як користувачів мови, а також їх позитивне ставлення до вивчення мови.

Соціальна мета: сприяти становленню критичного самоусвідомлення та вмінь спілкуватися і робити вагомий внесок у міжнародне середовище, що постійно змінюється.

Соціокультурна мета: досягати широкого розуміння важливих і різнопланових міжнародних соціокультурних проблем для того, щоб діяти належним чином у культурному розмаїтті професійних та академічних ситуацій.

Основними завданнями курсу «Англійська мова» є:

Практичні – оволодіння іншомовною мовленнєвою діяльністю в основних її видах – говорінні, аудіюванні, читанні і письмі – з метою здійснення іншомовного міжособистісного спілкування; виявляти і реалізовувати освітній потенціал іноземної мови як навчального предмета, підключаючи країнознавчу та лінгвокраїнознавчу інформацію в доступній для студентів формі.

Методичні – формування мовної, мовленнєвої, соціокультурної та навчальної компетенцій студентів; удосконалення вмінь студентів творчо застосовувати свої знання під час практичної діяльності.

Пізнавальні – розвивати пізнавальні та інтелектуальні здібності студентів, їх мовленнєву і творчу активність, ініціативність; уміння самостійно поповнювати свої знання і культуру власного мовлення.

У процесі опанування курсу студенти мають оволодіти такими **компетентностями:**

• **лінгвістичною** – знання й розуміння базових знань з навчальної дисципліни;

• **методологічною** – здатність до прагматичної діяльності з використанням розроблених підходів, способів і прийомів навчальної діяльності студентів;

• **мовленнєвою** – вправність в оволодінні експресивно-емоційними засоби мови, культури мовлення й культури спілкування;

• **комунікативною** – виховання мотивації до навчання, розвиток мовних, мовленнєвих і комунікативних здібностей, здатність успішно вирішувати

завдання взаєморозуміння і взаємодії між носіями мови, дотримуватися норм літературної мови в умовах прямого й опосередкованого спілкування;

• **соціокультурною** – розуміння національних особливостей мови, що вивчається, формування національної свідомості, готовність до міжкультурного спілкування;

• **професійною** – урахування оновленого змісту й структури середньої та вищої освіти, створення умов відповідно до професійного самовизначення особистості, здатності до самореалізації, професійного зростання й мобільності в умовах реформування сучасного суспільства, студентів.

Очікувані результати навчання. Вивчення курсу спрямоване на формування у студентів таких **знань, умінь і навичок:**

Виконання поставлених завдань спрямоване на отримання студентами фонетичних, лексичних та граматичних *знань* з англійської мови, формування на їхній основі таких *умінь*:

в аудіюванні: розуміти основні ідеї та розпізнавати відповідну інформацію під час детальних обговорень, дебатів, офіційних доповідей, лекцій, бесід, що за темою пов'язані з навчанням та спеціальністю;

• розуміти в деталях телефонні розмови, які виходять за межі типового спілкування;

• розуміти загальний зміст і більшість суттєвих деталей в автентичних радіо- і телепередачах, пов'язаних з академічною і професійною сферами;

• розуміти досить складні повідомлення та інструкції академічного та професійного змісту;

• розуміти намір мовця і комунікативні наслідки його висловлювання;

• визначити позицію і думку мовця;

у говорінні:

діалогічне мовлення: реагувати на основні ідеї та розпізнавати суттєво важливу інформацію під час детальних обговорень, дискусій, офіційних перемовин, лекцій, бесід, що пов'язані з навчанням та професією;

• чітко аргументувати свою думку стосовно актуальних тем в академічному та професійному житті;

• реагувати на телефонні розмови, які виходять за межі типового спілкування;

• виконувати широку низку мовленнєвих функцій і реагувати на них, гнучко користуючись загальноповживаними фразами;

монологічне мовлення: чітко виступати з підготовленими індивідуальними презентаціями щодо широкого кола тем академічного та професійного спрямування;

- продукувати чіткий, детальний монолог з широкого кола тем, пов'язаних з навчанням та спеціальністю;
- користуватися базовими засобами зв'язку для поєднання висловлювань у чіткий, логічно об'єднаний дискурс.

у читанні: розуміти автентичні тексти, пов'язані з навчанням та спеціальністю з підручників, газет, популярних і спеціалізованих журналів та Інтернет-джерел;

- визначати позицію і думку автора в автентичних текстах, пов'язаних з навчанням і спеціальністю;
- розуміти намір автора письмового тексту і комунікативні наслідки висловлювання;
- розуміти деталі у доволі складних рекламних матеріалах, інструкціях, специфікаціях;
- розуміти автентичну академічну та професійну кореспонденцію;
- розрізняти різні стилістичні реєстри усного та писемного мовлення з друзями, працедавцями, колегами тощо.

у письмі: писати зрозумілі, деталізовані тексти різного спрямування, пов'язані з особистою та професійною сферами;

- писати у стандартному форматі деталізовані завдання і звіти, пов'язані з навчанням та спеціальністю;
- готувати і продукувати ділову і професійну кореспонденцію;
- користуватися базовими засобами зв'язку для поєднання висловлювань у чіткий, логічно об'єднаний дискурс.

Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Лексичний матеріал:

Здоров'я. Хвороби та їх лікування.

- Захворювання та небезпечні хвороби, види ушкоджень та ран.
- Візит до лікаря. Здоровий спосіб життя.
- Медичне обслуговування у Великій Британії, США та Україні.

Прогулянка містом.

- На дорозі.
- Дорожні знаки і правила дорожнього руху.
- Види транспорту.

Подорож закордон.

- Подорожування потягом, пароплавом, літаком.
- Реєстрація в аеропорту (на вокзалі, в порту). Митний контроль.
- Сервіс у літаку (у потязі, на судні).

У готелі.

- Види готелів.
- Резервування номера в готелі. Обслуговування в готелі.

Їжа та кулінарія.

- На кухні. Продукти харчування та напої. Столові прибори.
- Особливості вживання їжі в англійських країнах та Україні.

У ресторані (кафе).

- Українська кухня. Традиційний та святковий стіл в Україні.
- Англійська та американська їжа. Кухня світу.

Одяг, крамниці та покупки.

- Предмети одягу та взуття.
- Види крамниць та їх відділів.

Граматичний матеріал:

Структура англійського речення. Частини мови. Часи дієслова. Узгодження часів. Пасивний стан дієслова. Способи дієслова. Модальні дієслова. Неособові форми дієслова. Артикль. Типи речень. Пряма і непряма мова.

Змістові модулі навчального курсу

Курс «Англійська мова» містить практичний модуль і модуль самостійної роботи.

Змістовий модуль 1. People and Their Life: Health, Travelling, Clothing and Meals

Практичний модуль:

5. Parts of human body. Health: illnesses, diseases and injuries (2 год)
6. Visiting the doctor. Health care establishments (2 год)
7. Getting about the town. On the road (2 год)
8. Travelling and types of transport (2 год)
9. Air travel and the customs (2 год)
10. At the hotel (2 год)
11. In a restaurant (2 год)
12. In the kitchen. Food. Cutlery. World cuisine (2 год)
13. Clothes, shops and shopping (2 год)

Модуль самостійної роботи:

Типи питальних речень. Числівник. Прислівник. Прийменник. Артикль. Дієслово to have, to be. Узгодження часів. Модальні дієслова will and would, need, dare. Дієприкметник. Непряма мова.
Індивідуальне читання за фахом.

Рекомендована література

Основна

26. Business English Essentials / Укл. О.Біленька, А.Павлюк, О.Чепурна – Тернопіль: Видавництво Карп'юка, 2003. – Англ. мовою. Ч. 1. – 200 с.
27. Business English Essentials / Укл. О.Біленька, А.Павлюк, О.Чепурна – Тернопіль: Видавництво Карп'юка, 2003. – Англ. мовою. Ч. 2. – 236 с.
28. Click on Ukraine / Virginia Evans, Laryssa Kalinina, Inna Samoilyukevych. – EU: Express Publishing, 2011. – 32 p.
29. English Vocabulary in Use. Elementary / Michael McCarthy, Felicity O'Dell. – Cambridge: Cambridge University Press, 2005. – 168 p.
30. English Vocabulary in Use. Pre-intermediate and intermediate / Stuart Redman. – Cambridge: Cambridge University Press, 2003. – 264 p.
31. English Vocabulary in Use. Upper-intermediate and advanced / Michael McCarthy, Felicity O'Dell. – Cambridge: Cambridge University Press, 2000. – 296 p.
32. Tarnopolsky O. Lifestyle communicative behavioral patterns in the USA / O. Tarnopolsky, N. Sklyarenko. –К.: «Фірма «ІНКОС», 2003. – 208 с.
33. Thomson A.J. A Practical English Grammar. Exercises. 1. Third edition. / A.J. Thomson, A.V. Martinet. – Oxford: Oxford University Press, 2004. – 182 p.
34. Thomson A.J. A Practical English Grammar. Exercises. 2 Third edition. / A.J. Thomson, A.V. Martinet. – Oxford: Oxford University Press, 1997. – 200 p.
35. Thomson A.J. A Practical English Grammar. Fourth edition / A.J. Thomson, A.V. Martinet. – Oxford: Oxford University Press, 2001. – 384 p.
36. Ukraine, my Ukraine! = Україно, моя Україно!: навч. посіб. / уклад. С.В. Гапонова. – К.: Знання, 2008. – 336 с.
37. Аракин В.Д. Практический курс английского языка. 1 курс / В.Д. Аракин, Л.И. Селянина. – Москва: Владос, 2006. – 536 с.
38. Аракин В.Д. Практический курс английского языка. 2 курс / В.Д. Аракин, Л.И. Селянина. – Москва: Владос, 2006. – 516 с.
39. Богацкий Ю.С. Бизнес-курс английского языка: словарь-справочник / Ю.С. Богацкий, Н.М. Дюканова. – М.: Логос, 2004. – 351 с.
40. Буданов С.І., Борисова А.О. Business English / С.І. Буданов, А.О. Борисова. – Х.: ТОРСІНГ ПЛЮС, 2010. – 288с.

41. Верба Л.Г. Граматика сучасної англійської мови / Л.Г. Верба. – К.: ТОВ «ВП Логос», 2004. – 342 с.
42. Воробйова А.В. Методичні рекомендації з вивчення курсу «Іноземна мова (за профілем спрямування)» / А.В. Воробйова, Є.Г. Єремєєва, А.В. Попович. – Херсон: Айлант, 2008. – 104 с.
43. Гужва Т.М. Reasons to Speak. Сучасні розмовні теми / Т.М. Гужва. – Х.: Торсінг Плюс, 2006. – 320 с.
44. Каушанская В.Л. Грамматика английского языка / В.Л. Каушанская, Р.Л. Ковнер, О.Н. Кожевникова, Е.В. Прокофьева, З.М. Райнерс, С.Е. Сквирская, Ф.Я. Цырлина. – М.: «Страт», 2006. – 320 с.
45. Каушанская В.Л. Сборник упражнений по грамматике английского языка / В.Л. Каушанская, Р.Л. Ковнер и др. – М.: «Страт», 2007. – 215 с.
46. Мацелюх І.Р. Відкрий Сполучені Штати Америки / І.Р. Мацелюх. – Тернопіль: Лібра Terra, 2013. – 168 с.
47. Полупан А.П. Ukraine a cultural reader / А.П. Полупан, В.Л. Полупан, В.В. Махова. – Х.: Издательская группа «Академия», 2000. – 164 с.
48. Тучина Н.В. Read and Speak English with Pleasure / Н.В. Тучина, Т.К. Меркулова, В.С. Кузьмина. – К.: Мастер-класс, 2005. – 304с.
49. Черноватий Л.М. Практична граматика англійської мови з вправами: пос. для студ. вищ. закл. освіти. Том 1 / Л.М. Черноватий, В.І. Карабан, І.Ю. Набокова. – Вінниця: Нова Книга, 2005. – 276 с.
50. Черноватий Л.М. Практична граматика англійської мови з вправами: пос. для студ. вищ. закл. освіти. Том 2 / Л.М. Черноватий, В.І. Карабан, І.Ю. Набокова. – Вінниця: Нова Книга, 2006. – 284 с.

Додаткова

16. Advanced Grammar in Use / Martin Hewings. Cambridge University Press. – Cambridge, 2007. – 294 p.
17. Ganshina M.A. English grammar / M.A. Ganshina, N.M. Vasilevskaya. – Moscow: Foreign Language Publishing House, 1964. – 248 p.
18. Intermediate Language Practice: English Grammar and Vocabulary. Michael Vince with Paul Emmerson. Macmillan Publishers Limited. – 2003. – 296 p.
19. Jones Leo Progress to Proficiency: Student's book. – Cambridge, United Kingdom: University Press, 2000. – 314 p.
20. Jones Leo Progress to Proficiency: Teacher's book. – Cambridge, United Kingdom: University Press, 2000. – 192 p.
21. Murphy R. English Grammar in Use / R. Murphy. – Cambridge: Cambridge University Press, 1998. – 379 p.
22. Taylor L. International Express // Intermediate Students Book-Oxford: Oxford University Press, 2001. – 152 p.

23. Бурова И.И. British Festivals / И.И. Бурова. – СПб: Питер Пресс, 1996. – 224 с.

24. Ельникова Э.П. Keep up your English / Э.П. Ельникова, З.В. Зарубина, Л.А. Кудрявцева, М.Ф. Ширманова. – М.: Вища школа, 1989. – 272 с.

25. Зарубина З.В. Get on in English / З.В. Зарубина, Л.А. Кудрявцева, М.Ф. Ширманова. – М.: Высшая школа, 2001. – 292 с.

26. Коганов А.Б. Сучасна англійська мова: Розмовні теми (лексика, теми, діалоги, вправи): для школярів, абітуриєнтів, студентів / А.Б. Коганов. – К.: А.С.К., 2000. – Кн.1. – 352с., Кн.2. – 352 с.

27. Старикова Е.Н. British Press Advanced Reading / Е.Н. Старикова, Н.Н. Нестеренко. – К.: «Логос», 2000-352 с.

28. Хачатурова М.Ф. English for Business Contacts / М.Ф. Хачатурова. – К.: Аконт, 2003. – 265с.

29. Situational Dialogues / Michael Ockenden: Revised edition. – Longman. – 1998. – 92 p.

Інформаційні ресурси

33. All Medical Diseases [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.allmedicaldiseases.com/>. – Назва з екрану.

34. Arrival and Getting about the Town [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://englsecrets.ru/razgovornik/arrival-and-getting-about-the-town.html>. – Назва з екрану.

35. At the Customs [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://imbip.ifmo.ru/file/stat/98/cbornik_materialov_po_anglyskomu_yazyku.pdf. – Назва з екрану.

36. Bergmeier C. Intestinally Related Innesses and Their Treatment with Natural Therapies [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.semmelweis.de/pdf/80_bergmeier_intestinal_gbr.pdf. – Назва з екрану.

37. Different Means of Travel!? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ezinearticles.com/?Travel:-Different-Means-of-Travel!&id=5836056>. – Назва з екрану.

38. Disease [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://dic.academic.ru/dic.nsf/eng_rus/526867/disease. – Назва з екрану.

39. Food Network [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.foodnetwork.com>. – Назва з екрану.

40. Getting Around Town [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.goteborg.com/en/good-to-know/getting-around-town/>. – Назва з екрану.

41. International Foods, Global Cuisine and Recipes [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.epicurious.com/recipesmenus/global/recipes>. – Назва з екрану.

42. Keep Active with Sport in Ukraine [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukraine.com/sport/>. – Назва з екрану.

43. National Cuisines [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.intmedtourism.com/en/cuisine/>. – Назва з екрану.

44. Travelling. Means of transport [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://interneturok.ru/english/5-6-klassy/unit-1/travelling-means-of-transport>. – Назва з екрану.

Засоби діагностики успішності навчання

Лексичний і граматичний матеріал курсу: усне та письмове опитування, виконання письмових тестових завдань.

Індивідуальне читання за фахом: усне та письмове опитування.